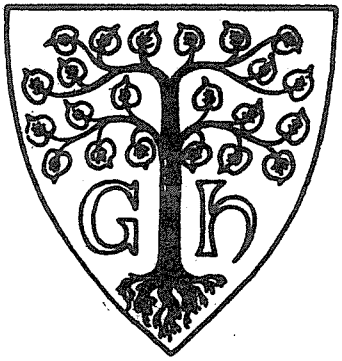

LISTY
GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ SPOLEČNOSTI V PRAZE

ACTA
GENEALOGICA AČ HERALDICA

6. ŘADA

Únor 1978

Listy Genealogické a Heraldické Společnosti, 6. řada, únor 1978

PRÁCE ČLENŮ, MATERIÁLY

ČESKÁ GENEALOGIE A CENY PODDANSKÝCH NEMOVITOSTÍ A PŮDY DO ROKU 1848

Jaroslav Honc

1. Zájem o problematiku cen nemovitostí a půdy v GHSP

Moderní genealogie není dávno jen věda o rodových a rodinných souvislostech lidských jednotlivců a zabývá se navíc vztahy biologickými, hospodářskými, kulturními a právními z těchto souvislostí vyplývajícími. Prvořadým úkolem českých genealogů zůstane vždy rozšiřování, třídění, hodnocení a vysvětlování faktografické základny a informací o jedincích, rodinách a rodech a zdokonalování genealogické metodiky, kritiky a techniky. Zdravý zájem české genealogie neustrnout v pojetí "genealogie pro genealogii" a neupadnout tak do izolace mezi společenskými vědami naší doby, ovlivnila již autory stanov GHSP před deseti lety, kteří do článku 4a a 4b stanov GHSP uložili českým genealogům: "... pěstovat cílevědomě teoreticky i prakticky pomocné vědy historické, jmenovitě genealogii, heraldiku, sfragistiku i jiné vědy s těmito úzce spřízněné.... (a) vyjadřovat se k aktuelním otázkám, které by se vyskytly v rámci uvedených vědeckých zájmů GHSP, a přispívat svým míněním k jejich řešení". Naplnit tuto literu stanov skutky není však snadné. Věková struktura GHSP a poctivé amatérské pojetí genealogické problematiky způsobuje, že snaha získat maximum dat a informací k vybranému rodu odčerpává většinu času a energie většině členské základny GHSP. V prvních letech organizační výstavby GHSP byl minimální sběratelský program již sám o sobě úspěchem. S postupujícími lety sílila snaha české genealogie překročit tento svůj vlastní stín a byly formou ankety i osobními sondážemi hledány na půdě GHSP jedinci a skupiny, ochotní dobrovolně vedle vlastní badatelské genealogické práce ještě plnit některé odborné vědecké úkoly, vyplývající z jejich genealogických zájmů. Tak byla uskutečněna první dotazníková akce a nastíněny některé tématické okruhy pro příští léta.(1) Nelze pochopitelně očekávat okamžité a radikální realizační ohlasy takových maximalistických a optimistických programů a mobilizace zájemců - členů GHSP o nadgenealogickou interdisciplinární tématiku postupovala pomalu. Kupodivu mimo všechna očekávání dozrály podmínky pro vznik první nové pracovní skupiny GHSP již v roce 1977: mezi tématy pravi-

delných pondělních schůzek genealogů se za poslední tři roky dvakrát objevila tématika cen poddanských nemovitostí a půdy.

Je dobře známo, že snad není rodokmen, rozrod a vývod, který by neevidoval vedle řemeslnických, dělnických, úřednických a jiných předků i předka, vlastnícího vesnickou nebo městskou nemovitost a půdu. Každý genealog proto chce vědět, jaké bylo ekonomické postavení jeho předka - vlastníka půdy a nemovitostí či a proč pro něho bylo získání nemovitostí a půdy pro její cenu neuskutečnitelné. Ostatně i zdravá zvídavost genealogů je vedla k evidování a neopomíjení údajů o cenách domů, chalup, statků, polí a luk a hledání cest, jak pramenné údaje o jejich ceně pochopit a přiblížit dnešní cenové hladině a cenovým relacím v minulosti. Zájem o pochopení hodnoty půdy a nemovitostí a o majetkové postavení našich předků nebyl oběma přednáškami 9. 12. 1974 a 10. 10. 1977 ovšem uspokojen a přednášející naopak zdůraznil složitost dějin cen nemovitostí a půdy a technické i metodické překážky k poznání jejich vývoje. Přesto byla shodně konstatována ochota využít zkušeností starší literatury i současné pražské pracovní skupiny pro dějiny cen a mezd a organizovat v rámci GHSP sběr, třídění a hodnocení informací o cenách nemovitostí a půdy a založit pracovní skupinu pro dějiny cen nemovitostí a půdy.

Společnou podmínkou diskusních příspěvků i správního výboru GHSP, který se usnesl 25. 10. 1977 podle čl. 19 odst. C stanov založit pracovní komisi se studijním úkolem vývoje cen poddanských nemovitostí a půdy před rokem 1848, bylo publikování jasného instruktivního programu této cenové skupiny včetně konkrétních ukázek v Listech GHSP. Zájemci o cenovou problematiku a o spolupráci při sběru, třídění a hodnocení informací o cenách nemovitostí a půdy si tak budou moci ujasnit svou případnou účast.

2. Starší literatura o cenách poddanských nemovitostí a půdy

Zájem o ceny poddanských nemovitostí a poddanské půdy má u nás více než půlstoletou tradici. Vlastivědní pracovníci, autoři místopisů a dějin obcí a objevitelé pramenné ceny českých pozemkových knih, totiž běžně přejímali do svých publikací a kronik nejen jména dřívějších majitelů domů v obci a kulturní, sociální a právní podrobnosti, ale i ceny gruntů svých obcí. Cenové informace plnily ovšem spíše funkci dobového koloritu. Z desítek prací před první světovou válkou se již někteří zamýšleli nad zákonitostmi cenového vývoje nemovitostí, velkým poklesem cen poddanských nemovitostí v třicetileté válce a obnovou pozemkových knih: příkladem takové obohacené monografie je práce Františka Nováka o cenách statků na Hodonínsku po roce 1652.(2)

Do stejné roviny vesnických monografií a pozemkových knih se však promítl i zájem o hospodářské dějiny a odborná erudice mladého universitního profesora českých dějin a zastánce regionalistiky v historickém bádání, Josefa Pekaře. Od ilustrativního poslání až k hlubokému rozboru daňového systému habsburského státu 17., 18. a 19. století mu totiž v jeho Knize o Kosti splnily svou funkci údaje o ceně gruntů a chalup i přikupovaných polí na Kostecku, čerpané z pozemkových knih. Jeho Kost se stala nedostižným vzorem všech dalších vesnických a regionálních monografií a zájem o ceny poddanských nemovitostí a půdy již od let 1909 a 1910, kdy jeho Kniha o Kosti poprvé vyšla, trvale ovládl vlastivědnou práci, i když bez pekařovských namnoze tendenčních a teoretických dedukcí, vycházejících z příliš úzké

pramenné základny, málo dbající na vývoj cen a snažící se o co největší aktualizaci a převody na tehdejší rakouské koruny. Proto každá další hlubší studie o cenách nemovitostí a půdy si budovala lepší základnu se širším územním záběrem a porovnávala cenový vývoj půdy s vývojem cen ostatního zboží a mezd. Otto Oliva kombinoval údaje pozemkových knih o cenách selských statků v šesti místech s údaji katastrů o plochách statků v těchto místech a propočetl vývoj cen jednoho korce poddanské půdy mezi léty 1566 - 1706.(3) Proti O. Olivovi, odborníku v dějinách finanční správy a peněžnictví, si ostatní autoři monografií s hlubším zájmem o dějiny cen nemovitostí zdokonalovali jen techniku svých souborů cen, nekladli si za cíl objevování vývojových zákonitostí a z laických pozic trpělivě shromažďovali údaje o prodávaných statcích a chalupách. V 30. letech tak dostalo solidní monografii o cenách Křivoklátsko prací O. Skoupého, Nymbursko prací F. Mikoláška, Nemyčeves prací A. Morávka a mnohé další.(4)

Starší literatura o cenách poddanských nemovitostí a půdy trpěla očividnou izolovaností, úzkou pramennou základnou, nestejnorodou hloubkou excerpcí o cenách a především nemožností shrnout a komparovat několik set sebraných údajů vlastních i ostatních autorů. Viníkem nebyl jen technický problém zvládnutí obrovské masy pramenů a údajů, či nedostatek koncepce, ale především chybějící organizační útvar.

3. Výsledky pražské skupiny pro dějiny cen a mezd

Roku 1958 se na filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze ustavila z iniciativy prof. Václava Husy pracovní skupina pro dějiny cen a mezd, sdružující pracovníky akademie věd, vysokoškolské učitele, archiváře a muzejníky společným záměrem: dát českým dějinám syntézu o cenovém, mzdovém a měnovém vývoji, jakou předtím dostala Francie, Polsko, Rakousko, Holandsko a jiné země. Pojetí pražské fakultní skupiny však chápalo studium cen a mezd od počátku daleko hlouběji a šířeji a definovalo je jako "... důsledné shromažďování, hodnocení a třídění informací o cenách a mzdách v minulosti v širším rámci hospodářských dějin s cílem přispět k poznávání národního důchodu, procesu výroby, materiálních podmínek života, obchodu a trhu a samostatně řešit otázky vývoje cen a mezd v jednotlivých historických obdobích a oblastech, nákladů na reprodukci pracovní síly, výrobních zisků, obchodních zisků, tržního mechanizmu a změn měny, měr a vah." V uplynulých dvou desítiletích se skupina představila čtyřmi kolektivními sborníky, které nejlépe informují o jejich záměrech a výsledcích.(5) Skupina totiž díky svým výchozím pozicím nepropadla ani skepsi ani nadšení nad prostoduchým pozitivistickým obrovitým souborem surového materiálu a věnovala své síly publikování specielních dobře volených monografií o mzdách a jednotlivých druzích zboží.

Nemovitosti, půda a pozemková renta jako nejcennější druhy zboží, jaké se u nás ocitalo na trhu, zaujaly pražskou skupinu r. 1962, tedy v téže době, kdy Vladimír Procházka publikoval obě své základní velké práce o pozemkových knihách a o poddanské nemovitosti(6), ale byly zpočátku zaměřeny na městské prostředí (Praha, Plzeň, Stříbro, Klatovy a další), kde tržní nabídka a poptávka působila bez vlivů feudálních vrchností. Komparativní studium cen nemovitostí v městech přineslo řadu publikací a přičiněním S. Poláka se rozšířilo i na města poddanská.(7) Skupině přitom šlo nejen o faktografické poznání růstu ceny domů a zisků z městského obchodu a řemesel, ale o metodiku studia cen domů tak, aby byla zajištěna plná srovnatelnost: snaha

o naprosté přesnosti a srovnatelnosti vedla L. Lancingera k zavedení veličin obestavěné plochy domu a kubatury zdiva městských domů v Novém Městě nad Metují a v Českém Krumlově jako míru pro ceny domů. (8) Dokladem o kritickém přístupu ke studiu cen nemovitostí je i řešení otázky poměru hotové platby nemovitostí a splácené ceny nemovitostí (nižší cena při platbě hotově než při povolení splátek u téhož domu). Přitom jedním z argumentů pro tvrzení, že skutečnou cenou nemovitosti je právě cena postupně 10 i 20 let splácená a že při platbě v hotovosti se cena pro majitele hotovosti snižovala, byla praxe poddanských trhových smluv, které platbu v hotovosti vůbec neznají.

Poddanské nemovitosti i nemovitosti v malých poddanských městečkách s jejich zemědělskou půdou se zásadně lišily od domů ve svobodných velkých městech, k nimž pole, vinice, louky a jiná půdy sice někdy patřily, ale do trhové smlouvy a ceny domu pojaty nebyly a stávaly se předmětem separátních trhových smluv. Z obou zásadních rozdílů- feudální poplatnost a zemědělský charakter - vyplývala pro pražskou skupinu pro dějiny cen a mezd i nutnost oba studijní záměry sledovat odděleně. Zpočátku se zdálo dokonce, že studium cen poddanských nemovitostí převládne. Druhá z kolektivních prací skupiny, sborníček Příspěvky k dějinám cen nemovitostí v 16. - 18. století tvořený sedmi statěmi, se ve své většině zaměřila totiž právě na poddanskou cenovou problematiku. J. Hanzal tu shrnul své poznatky z pardubických pozemkových knih 1526 - 36 a dalších. J. Honc propočetl vývoj ceny jednoho hektaru zemědělské půdy včetně alikvotního podílu na ceně budov v obci Vinařice 1654 - - 1810 a shrnul 9 metodických poznámek ke studiu zemědělské poddanské půdy, E. Maur rozebral točnické pozemkové knihy z let 1607 - 1730 a věnoval pozornost zadlužení a splácení selských statků, J. Honc na příkladu sebraných 1500 údajů o cenách polí ve Francii z let 891 - 1800 ověřil techniku měnových převodů a propočtů ceny 1 hektaru svobodné půdy ve Francii 1512 - 1635 a J. Záloha propočetl strukturu cen 1045 poddanských usedlostí na velkostatku Český Krumlov před rokem 1600.(9)

Při tomto rozběhu studia cen poddanské nemovitosti v českých zemích však zůstalo. Pražská skupina nestačila stejnoměrně zpracovávat všechna dílčí témata, ke kterým pak přibylo i studium cen českých velkostatků a feudální pozemkové renty a převzetím dalších úkolů pro státní plán základního výzkumu v rámci dějin Československa byla její pracovní kapacita zcela naplněna. Proto po počáteční ochotě pomoci aktivně k poznání zákonitostí vývoje cen zemědělské poddanské půdy a nemovitostí zůstala pražská pracovní skupina při registraci a ovlivňování dalších monografií, do programu na pětiletku 1976 - 1980 se problematika cen poddanských nemovitostí nezařadila. Skupina však na příkladu dat o vývoji cen obilí, které ex offo sleduje, získává cenné zkušenosti se zefektivněním sběru dat, s využíváním výpočetní techniky při jejich zpracování a s kritickým ověřováním získaných podkladů. A takové zkušenosti se dají aplikovat beze zbytku i při případném obnovení prací na studiu cen nemovitostí i při očekávaném zaměření skupiny na vývoj mezd.

4. Pozemkové knihy, pramen pro dějiny cen a rodů

Tři instituce vtiskly našim českým archivům a historické práci specifickou tvář a náplň: desky zemské pro evidenci majetkových změn šlechtických velkostatků, matriky pro evidenci obyvatel a pozemkové knihy pro evidenci majektových změn poddanských nemovitostí a půdy. Svým rozsahem a úplností jsou naše desky, matriky a pozemkové knihy prvořadými archivními prameny, které by

nám mohl kdokoliv závidět a které si zasluhují největší péči a pozornost. Staré pozemkové knihy se vrátily po složitém putování z jednotlivých kanceláří feudálních velkostatků do okresních soudů, odtud do souhrnného depozita ministerstva spravedlnosti a do péče zemských archivů a nakonec do dnešních státních oblastních archivů k fondům velkostatků, kam provenienčně jedině patří. Spolu s celozemskými katastry sehrály rozhodnou úlohu při rozvoji našeho kronikářství a vlastivědy a v posledním období před delimitací umožnila existence depotu pozemkových knih v někdejším archivu země české právnímu historikovi V. Procházkovi provést jejich hlubokou analýzu a excerpci, kterou použil v obou svých zásadních základních dříve zmíněných dílech o pozemkových knihách jako právní instituci. I když při svém zpracování pozemkových knih vážil všechny aspekty sociální a hospodářské, nemohl a nechtěl vyčerpat statisíce informací pozemkových knih o cenách v nich registrovaných poddanských nemovitostí.

Jen pro Čechy představují pozemkové knihy totiž pro léta 1550 - 1848 asi 5,500.000 údajů o trhových cenách, převáděných poddanských nemovitostí. I kdyby tento odhad byl o něco nižší následkem mezer a menší frekvence prodejů (předpokládá se, že do roku 1600 je v nich evidováno 100.000, 1601-1700 150.000, 1701-1800 již 200.000 a do 1840 již 300.000 usedlostí, měnících po 10 letech majitele), znamenají pozemkové knihy jedinečnou banku dat pro studium cen poddanských nemovitostí, ale současně i velký heuristický problém. Pokusy sebe pilnějších badatelů vytvořit si z pozemkových knih individuelní pramnou základnu pro vlastní syntézu cenového vývoje poddanských nemovitostí skončily u několika sond jako soubory asi jednoho sta údajů. Přitom velké rozdíly v náplni, vedení a záběru pozemkových knih znesnadňují srovnání vytěžených údajů a kolektivní řízenou práci v pozemkových knihách. Proti uniformitě katastrů a matrik vzdorují dosud pozemkové knihy českých zemí všem pokusům, zmocnit se jejich bohatství ve velkém formou kolektivního studia. Zkušenosti z organizování sběru pomístních jmen ukazují, že laické kolektivy mohou při správném vedení připravit podklady a půdu pro řešení i složitých vědeckých otázek, a že ani tak obrovský komplex údajů, jaký představují katastry a současný jmenný fond, není pro výzkum pomístních jmen nepřekonatelný. Podmínkou ovšem je vytvoření takového kolektivu.

Pozemkové knihy v českých zemích jsou pro léta nespornou doménou vlastivědných a rodopisných pracovníků, z nichž řada je nechápe jen jako zdroj poznání svého rodu a své obce, ale jako pramen ceny daleko větší. Znalosti těchto nadšených pracovníků by snadno překonaly technické potíže při vytěžování pozemkových knih i pro dějiny cen poddanských nemovitostí a půdy a oprávnily je k optimistickému zájmu o tento způsob obohacení úzce zaměřené a specializované vlastní genealogické práce. Ve spojení genealogického zájmu o pozemkové knihy a zájmu o studium cen jako závažné složky českých hospodářských dějin by se tak vytvořila příznivá atmosféra pro badatele - genealogy i v našich archivech, kde jednorázové genealogické zájmy o pozemkové knihy bývaly z pozic ochrany archivního materiálu a převážení soukromých studijních zájmů kritizovány.. Vytěžení našich tisíců pozemkových knih pro českou genealogii a české dějiny cen poddanských nemovitostí a půdy by uskutečnitelné s pomocí kolektivu ochotných členů GHSP bylo. Kromě pozemkových knih totiž téměř neexistuje jiný pramen pro poznání cen poddanských nemovitostí a půdy a optimálně tak by splynulo zájmové zaměření pracovní komise (ceny nemovitostí a půdy) s pramennou základnou (pozemkové knihy). Jde jen o to, jak nezklamat důvěru zájemců o tuto problematiku a zajistit, aby investovaná energie do jejich výpisků o cenách v pozemkových knihách byla užitečně a pro české dějiny

, a pro dějiny lidu naší země správně využita.

5. Záruka srovnatelnosti informací o cenách nemovitostí

Kontemplace a vytváření teorií bez valné seriozní základy patří v historické vědě neodvratně minulosti. Tvrdá kvantifikace v oblasti společenských věd se nejzřetelněji promítla v heuristické fázi jako cílevědomé shromažďování maxima informací matematicky zpracovatelných. Pro řadu vědních odvětví včetně studia cen a mezd nebyly početní metody nikdy neznámé a "počítajících" historiků s rozmachem zájmu o hospodářské dějiny přibývalo již od počátku našeho století. Zrychlení tohoto procesu příznivě ovlivnila prosazená pokroková linie společenských vědních oborů, která požaduje nejen popření pozitivistického prostého výkladu a postupu, ale současně pevné zdůvodnění hledaných a tvrzených zákonitostí historického vývoje. Není myslitelné, aby se s požadavkem široké, přesně propočítatelné a plně srovnatelné pramenné základny nevyrovnala ani naše česká genealogie a ani ovšem studium cen nemovitostí. Ztížení jejich analytického pracovního postupu přijetím zásady kvantifikace není však jediné. Současně s prosazením zpřesnění a rozšíření základny pro poznávání vývoje se totiž prosadila zásada plné srovnatelnosti všech podkladů ještě během fáze rozboru faktů. Oba požadavky současného vědeckého poznání, kvantifikace a komparativnost, nepřipadly náhodou do století rozmachu výpočetní techniky a zavedení elektronických počítačů jako pomocníků historiků a pracovníků ostatních společenských a ovšem i technických věd. Nic totiž není samozřejmějším požadavkem pro nasazení počítače, než co největší množství zpracovatelných údajů a jednotná soustava jejich sběru a podchycení.

Při studiu cen nemovitostí a půdy v této fázi není pochopitelně ani řeči o tom, že by bylo možno uvažovat o možnosti, zpracovat sebrané údaje o cenách nemovitostí našich předků z pozemkových knih jinak než prostým tříděním, sčítáním a propočítáváním průměrů a zákonitostí. Přesto od samého počátku bude nutno se smířit s možnou situací, kdy počet údajů by narostl tak, že zpracování "na kolenou" běžnými základními početními úkony a prostředky by bylo nemožné a perspektivně počítat s tím, aby všechny tak pracně získané informace mohly vejít do počítačů a být zpracovány rychle a přesně bez chyb daných lidským faktorem. Přijmout požadavek přesnosti a jednoty od samého počátku excerpčních prací v oboru studia cen poddanských nemovitostí a půdy v rámci GHSP není neslučitelný s laickým přístupem k opatřování informací o cenách domů a půdy, i když zpočátku vypadá strašidelně a ultravědátorsky. Stačí totiž jen utřídit a dodržovat sled záznamů a dodržet jednotnou řeč pojmů: to však není jen požadavek programátorů počítačů, ale všech těch, kteří mají zájem se domluvit a dohodnout.

Každý záznam o ceně nemovitostí nebo půdy, který by se v pracovní skupině GHSP pro ceny nemovitostí a půdy pořizoval, by měl míti tento sled rubrik (pozic):

1. označení nemovitosti v nomenklatuře pevně stanovené
2. místo, kde se nemovitost nachází
3. číslo popisné nebo jiné zpřesňující označení nemovitosti
4. správní příslušnost místa k velkostatku
5. oblastní určení místa a velkostatku, region
6. plocha vší půdy při nemovitosti v hektarech
7. pozemková renta placená držitelem nemovitosti v penězích

8. v naturáliích
9. v robotě
10. volná rubrika pro poznámku nebo rezervní pozici
11. datum trhové smlouvy - prodeje nemovitosti
12. trhová cena nemovitosti
13. závdavek při uzavření trhové smlouvy
14. roční splátka stanovená trhovou smlouvou
15. jméno prodávajícího
16. jeho vztah ke kupujícímu
17. jméno kupujícího
18. jeho vztah k prodávajícímu
19. použitelné pramenné údaje o ploše půdy
20. archivní pramen a přesná citace

Nesnadné, ale nezbytné bude sjednocení pojmů a označení jednotlivých nemovitostí v 1. rubrice: ne smí být ani příliš detailní, ani příliš všeobecné. Protože je prvním třídícím znakem, je nezbytné od samého počátku stanovit přípustné skupiny a jejich nomenklaturu dodržovat: samozřejmě by se pak mohlo užívat místo slovního označení,označení číselné (kodové) tohoto rozsahu.

Typy nemovitostí
1. velký statek, 2 lány, 1 1/2 lánu, 90 - 120 korců, 30 hektarů
2. střední statek, lán, 3/4 lánu, 50 - 110 korců, 18 ha, 9 - 15 kop záhonu
3. menší statek, půllán, 30 korců, 6 kop záhonů, 8 - 10 hektarů
4. větší chalupa, čtvrtlán, 12 korců, 3 kopy záhonů, 4 ha
5. menší chalupa bez lánové půdy, 5 korců, 1ha
6. dům bez pozemků, barák, návesní chalupa
7. velký mlýn, 4 a více kol
8. střední mlýn, 2 - 3 kola
9. malý mlýn, 1 kolo
10. velká krčma, výsadní hospoda
11. střední krčma
12. malá krčma

Na správném zařazení nemovitosti do některé ze 12 skupin záleží, zda údaj bude dobře využit a zpracován. I když zařazení bude kontrolovatelné údaji o ploše a rentě rubrika 6 až 9 a 19 a i když se pochopitelně vyskytnou i nemovitosti na rozhraní těchto skupin, bude ověření tohoto dělení všech poddanských nemovitostí první úlohou pracovní skupiny pro dějiny cen nemovitostí a půdy.

6. Příklad izolovaného údaje o ceně nemovitosti

Oba teoretické soupisy rubrik pro záznam o zjištěné ceně nemovitosti i o typech nemovitostí v první rubrice jsou maximalistické jen zdánlivě a na první pohled. Ve skutečnosti představují vyzrálé zkušenosti řady starších i současných badatelů o pravdivé dějiny cen a o úctyhodnost a rentabilnost práce s pozemkovými knihami. Zjednodušení obou souborů 20 a 12 otázek provede již sama praxe a rozsah pramene. Několik ukázek záznamů o získaných cenách poddanských nemovitostí má současně už praktickou funkci návodu a příkladu.

Zatím nejstarším záznamem o ceně poddanského statku u nás je zápis o statku sirotků Pavla ve vsi Humnech u Slaného z roku 1381. Se souhlasem opata ostrovského kláštera, vrchnosti sirotčího statku, byl statek od konšelů a ostatních sousedů oceněn částkou 8 kop 45 gr. českých a prodán Martinovi Vyběhlo-

vi: ten pak je jako majitel uveden v urbáři ostrovského kláštera z roku 1388 (1. Jestliže by tento záznam měl vejít do banky dat o cenách nemovitostí, vyhlížel by takto:

1. střední statek
2. Humny
3. sch.
4. klášter Ostrov
5. Slaný
6. sch.
7. 100 gr. č.
8. sch.
9. sch.
10. sch.
11. 1381
12. 8 kop 45 gr. č.
13. sch.
14. sch.
15. sirotci zemř. Pavla
16. cizí
17. Martin Vyběhl
18. cizí
19. země
20. edice Emler, Deset urbářů 91 a 70

[Zkratka sch. rozumí se schází.]

Takovýto údaj nutně zůstane izolovaný, bude moci být srovnán jen s cenami nápravnických a svobodných nebo městských usedlostí své doby a bude moci být vykládán jako doklad ze samého počátku dějin cen nemovitostí s notnou dávkou opatrnosti. I tak je nesporným svědectvím již nyní, že i v nejúrodnější části Čech byla poddanská nemovitost ve srovnání s pozemkovou rentou na ní tkvějící nízká a cena je jen šestinásobek úroku (50 gr. č. na sv. Jiří a stejná částka na sv. Havla), který majitel odváděl. Jeden hektar půdy i s budovami (země reprezentuje plochu spíše bližší 30 ha než 20 ha) něco přes 20 gr. čes. Příklad Pavlova gruntu v Humnech však má především význam pro způsob tvorby cen poddanských nemovitostí: cena se stanoví odhadem, který má jasně oficielní funkci a pro obě strany závaznou platnost, protože za ním stojí autorita konšelů a sousedů ("per discretos viros et alios vicinos .... taxata") a právem si tohoto záznamu všiml historik F. Vacek.(11)

Také izolovaný zápis z roku 1598, publikovaný se zcela jiným posláním G. Maršálkovou(12) by vešel do databanky skupiny pro dějiny cen poddanských nemovitostí při GHSP prostě a snadno v této podobě.

1. střední statek
2. Velké Opatovice
3. sch.
4. Opatovice
5. Jevíčko
6. sch.
7. sch.
8. sch.
9. sch.

10. sch.
11. okolo 17. 5. 1598
12. 550 hřiven moravských
13. 70 hř.
14. 8 hř.
15. Jan Kubíčků
16. cizí
17. Havel Lacinů
18. cizí
19. grunt
20. edice Listy GHSP, září 1969, str. 9

I tento zápis je bez komentáře kusý, i když je především hodnotným svědectvím o obrovském vzestupu cen poddanské nemovitosti. Jeho význam jde totiž nad sféru dějin nemovitostí, protože dokazuje spolu s ostatními zápisy "Dědinné knihy opatovské 1595 - 1610" autonomnost knižní agendy poddanských rychtářů a konšelů a přežívající užívání moravských hřiven. Výklad a historickostatistické využití takového údaje bude nesnadné, protože přepočet 31 gr. č. za hřivnu v téže knize r. 1603 použitý je málo průkazný. I tak lze říci, že proti 20 - 25 gr. č. za hektar ve 14. století dosáhl Kubíčkův statek v Opatovicích u Jevíčka cenu 30násobnou (při odhadnuté ploše 20 ha a relaci 31 gr. za hřivnu - tedy asi 852,5 gr. č.).

Do skupiny běžných jednoduchých zápisů, jakých bez problémů může každý genealog získat na sta, patří třetí ukázka zápisů z mladší doby r. 1796 kdy od otce Václava Hejla převzal statek čp. 28 v obci Vinařice u Mladé Boleslavi syn Matěj s oceněním stejným, jako když roku 1762 jej otec Václav Hejl přejímal od otce.

1. střední statek
2. Vinařice
3. čp. 28
4. Dobrovice
5. Mladá Boleslav
6. 21,51 92 hektarů
7. 7 zl. 1 1/2 kr.
8. sch.
9. 156 dní potažní roboty, 26 dní pěší roboty
10. sch.
11. 19. 11. 1796
12. 400 kop míš.
13. sch.
14. 6 kop
15. Václav Hejl
16. otec
17. Matěj Hejl
18. syn
19. 11 kop 32 1/2 záhona
20. gruntovní kniha 98 Mladá Boleslav, list 61

Zápis má s výjimkou rubrik 13 a 14 podklady pro všechny údaje a navíc z připravené monografie o vsi Vinařicích i plochu všech 22 parcel patřících ke statku. Z takového údaje je pak snadné zjistit přesně cenu poddanské půdy, protože 1 hektar půdy včetně budov byl při převodech v rodině r. 1762 a 1796

ceněn na 1115,2 gr. míšenských a i z takového izolovaného údaje lze soudit na stagnující ceny nemovitostí v 18. století.

Takto shromážděné údaje o izolovaných cenách poddanských nemovitostí i přes svou jedinečnost a obtíže při vyhodnocení a při zařazení do celkového vývoje, mají svou největší váhu a cenu díky tomu, že by byly jednotně a prostě zpracovatelné základními metodami historické statistiky nebo i výpočetní technikou, jakmile by jejich počet a počet vztahů byl běžnými způsoby těžko zvládnutelný.

7. Řada údaju o cenách téže nemovitosti

Argumentační váha souboru dat o cenách poddanských nemovitostí je tím větší, čím menší je při komparaci riziko nepřesnosti dané v rubrice 1. zařazením všech izolovaných nemovitostí do některého k velikostních typů. Toto riziko však by bylo nutno podstoupit, kdyby k propočtům vývoje cen nemovitostí jednotlivých typů nebo jednoho hektaru půdy včetně alikvotní ceny budov byly k dispozici právě jen izolované různé nemovitosti bez přesně propočtených ploch. Naštěstí pozemkové knihy u nás s výjimkou pardubických do r. 1735 a některých dalších zavedly od 16. století systém tak zvaných reálných folií a vyhradily každé nemovitosti určitý počet až 10 listů, kam postupně byly zapisovány prodeje i splácení této jediné nemovitosti po celou dobu používání pozemkové knihy. Díky tomuto prostému "vynálezu" (městské knihy a desky zemské do tohoto stadia nedospěly a zapisovaly trhové smlouvy prostě chronologicky) odpadá pro poddanské nemovitosti pracné určování majitelské posloupnosti a pokud nedošlo ve vedení pozemkových knih k nepřeklenutelnému zlomu a mezeře v písemné evidenci majitelských změn a splátek, je pozice výzkumu cen poddanských nemovitostí neobyčejně usnadněna. Pokud totiž reálné folio pozemkové knihy nebylo příliš malé a pozemková kniha tak byla pro přeplněnost a vyčerpání prostoru pro zápisy opuštěna již po 20 a více letech, je na jednom reálném foliu pohodlně připraveno k excerpci někdy i 10 i více trhových smluv a cen téže poddanské nemovitosti. Pro studium cen by řada údajů z reálných folií pozemkových knih byla převáděna zčásti (rubriky 1 až 10) stejně jako u údajů izolovaných ve formě společného záhlaví a u údajů zbylých (rubrika 11 - 20) ve formě tabelární, výhodné pro přehlednost a úspornost. Ostatně stejná tabelární forma by se jistě zvolila po roztřídění i pro izolované údaje.

Autoři monografií jednotlivých městských domů i vesnických usedlostí překonávali potíže, dané technikou vedení městských knih a nutností navázat na více pozemkových knih, když šlo o vysledování osudů zajímavé vybrané nemovitosti. Tak dostal své dějiny velký grunt Tomáše Durasa v Želenicích (roku 1600 stál 1700 kop míš.), menší poddanský statek v Újezdě pod Troskami[13] a mnoho jiných domů. Kupodivu jen nemnoho z nich bylo doplněno ještě přesným propočtem plochy, i když autoři pro popisovaný objekt zaujatí, by si plošné údaje bývali mohli z katastrů doplnit a nespokojit se někdy jen povšechným údajem o ploše v lánech či výsevkových korcích a kopách záhonu. Zvláštní zájem byl u regionálních historiků věnován nemovitostem, na kterých se udržel jediný rod po několik staletí. Příkladem pečlivého shromáždění řady údajů o ceně téhož statku jsou soubory A. Morávka svědčící o poctivém historickém i genealogickém přístupu k vytěžování pozemkových knih[14] jeho podklady by v rubrikatuře navržené původně pro izolovaná cenová excerp-

ta bylo možno rozmístit takto:

1. menší statek
2. Vitíněves
3. čp. 34
4. Popovice
5. Jičín
6. sch.
7. sch.
8. sch.
9. sch.
10. sch.
19. půllán, 6 kop záh.
20. A. Morávek ČSPSČ 1935, 189

11.		12.(13. a 14. sch.)	15. 16.	17. 18.
ok.	1600	350 kop míš.	Pavel Záveský, cizí	Matěj Macháček, cizí
20. 10.	1681	155 kop míš.	pustý statek	Václav Zelený, cizí
23. 1.	1683	150 kop	Václav Zelený, cizí	Jan Hlaváček, cizí
5. 3.	1690	145 kop	Jan Hlaváček, cizí	Jan Fejfar, cizí
30. 11.	1715	150 kop	Jan Fejfar, vdova	Jiří Vodička, man.vd.
16. 7.	1724	145 kop	Jiří Vodička, otčím	Václav Fejfar, nevl.s.
28. 11.	1756	350 k zl.	Václav Fejfar, otec	Václav Fejfar, syn
20. 1.	1792	500 zl.	Václav Fejfar, otec	Josef Fejfar, syn

Protože při založení pozemkových knih pro obec Vitíněves po třicetileté válce byla aspoň formálně udržena kontinuita s předválečným stavem a zapsána poslední trhová smlouva s údajem o ceně, má taková řada údajů vysokou hodnotu pro poznávání poklesu cen poddanských nemovitostí v 17. století na polovinu původní ceny i více.

Pro celkem asi 100 000 českých poddanských nemovitostí byly zpravidla v období druhého nevolnictví zakládány v zájmu feudálních vrchností nové knihy pro písemnou evidenci majitelských změn poddanských nemovitostí a tak jsou poslední dvě století feudálního společenského řádu perfektně dotována prameny k poznání vývoje cen poddanských nemovitostí a půdy. Vytěžit řady údajů o cenách jednotlivých usedlostí za léta 1648 - 1848 proto je spíš technický než metodický problém. Namátkou vybrané dvě chalupnické usedlosti a jedna selská usedlost vpředu zmíněná v obci Vinařice tuto snadnost a možnost znásobení jasně dokumentují.

1. větší chalupa
2. Vinařice
3. čp. 3
4. Dobrovice
5. Mladá Boleslav
6. plocha 4,6113 hektarů
7. 1 zl. 8 1/2 kr.
8. sch.
9. 52 dnů pěší roboty
10. sch.
19. 1 kopa 52 1/2 záhonů
20. poz. kniha Mladá Boleslav 92, fol. 128

11.		12. 13. 14.	15. 16.	17. 18.
30. 3.	1691	60 kop míš. 5 kop, 1 1/2 kop	Jan Zelický, cizí	Václav Jedlička, cizí
19. 7.	1692	60 - 5 - 1 1/2	Václav Jedlička, cizí	Pavel Toman, cizí
14. 11.	1709	120 - 6 - 2	+Pavel Toman, vdova	Jiřík Brožan, manž. vdovy
23. 2.	1732	122 -20 - 2	+Jiří Brožan, vdova	Jiří Rulík, manž. vdovy
30. 5.	1749	150 -10 - 2	+Jiřík Rulík, otčím	Jan Brožan, nevl. syn dědic
30. 4.	1753	150 - bez - 2	+Jan Brožan, vdova	Matěj Kredba, manž. vdovy
10. 7.	1783	244.38.1 kop. míš. sch. sch.	Matěj Kredba, otčím	Anna Brožanová, nevl. dcera zeť Matěj Brož
11. 7.	1807	500 zl. sch. sch.	Matěj Brož, otec	Jiřík Brož, syn

1. menší chalupa
2. Vinařice
3. čp. 13
4. Dobrovice
5. Mladá Boleslav
6. plocha 2,7585 hektarů
7. 51 krejc.
8. sch.
9. 52 dnů pěší roboty
10. sch.
19. 1 kopa 24 záhonů
20. Poz. kniha Mladá Boleslav 92, fol. 272

11.		12.13.14.	15.16.	17.18
24. 6.	1670	95 kop míš. 30 kop 3 kopy	+Jan Zajíček, cizí	Vít Kredba, cizí
11. 9.	1694	100 - 10 - 3	+Vít Kredba, otec	Václav Kredba, syn
4. 2.	1696	100 - bez- 3	+Václav Kredba, vdova	Jiřík Hloušek, manž. vdovy
6. 5.	1740	100 - 10 - 3	Jiřík Hloušek, otec	Matěj Hloušek, syn
2.11.	1777	100 - 27 .33.3 kop 3 kopy	+Matěj Hloušek, otec	Matěj Hloušek, syn
sch.	1810	565 zlatých, sch. sch.	+Matěj Hloušek, otec	Matěj Hloušek, syn

1. střední statek
2. Vinařice
3. čp. 28
4. Dobrovice
5. Mladá Boleslav
6. 21 , 5192 hektarů
7. 7 zl. 1 1/2 kr.
8. sch.
9. 156 dní potažní a 26 dní pěší roboty
10. sch.
19. 11 kop 32 1/2 záhonů
20. pozemková kniha Mladá Boleslav 92, list 61

11.		12.13.14.	15.16.	17.18
10. 3.	1666	260 kop míš. 50 kop 6 kop	Jan Horák (zběhlý) cizí	Václav Plaček, c
19. 3.	1674	260 - 60 - 6	Václav Plaček, tchán	Matěj Pulda, zeť
25.11.	1680	260 - 60 - 6	+Matěj Pulda (mor), švagr	Mikuláš Plaček,
20.11.	1723	260 - 35.20 - 6	+Mikuláš Plaček, otec	Matěj Plaček, sy
16. 7.	1733	300 - 50 - 6	+Matěj Plaček, vdova	Václav Havelka, manžel vdovy
23. 3.	1745	300 - bez - 6 směna	Václava Havelka, cizí	Martin Hejl, cizí
22. 1.	1762	400 - 62.14 - 6	Martin Hejl, otec	Václav Hejl, syn
19.11.	1796	400 - sch. - sch.	Václav Hejl, otec	Matěj Hejl, syn

Až do posledního čtvrtletí 18. století nebudou křivky, do nichž by byly zakresleny údaje z takovýchto řad českých poddanských nemovitostí, vykazovat téměř žádný pohyb a změnu. I když dnes by bylo předčasné hledat příčiny této cenové stagnace, prokazatelné právě druhým typem "technologie" studia cen v GHSP, jde o zjištění neobyčejně závažné. Bude proto třeba věnovat pozornost cenám poddanských nemovitostí a půdy v zlomovém období okolo roku 1800, kde buď přestal působit moment zatajování skutečné ceny (podcenění) poddanské nemovitosti, a ta se stala teprve okolo r. 1800 normálním zbožím na trhu, podléhajícím poptávce a nabídce, nebo se cenová soustava dostala do pohybu včetně cen nemovitostí. Je pochopitelné, že pro tak závažná šetření je třeba ve formě izolovaných údajů nebo ve formě řad údajů připravit seriózní podklady s přesnými informacemi a se zachycenými momenty a okolnostmi, které by trhovou cenu mohly ovlivnit (dražba, prodej cizí cizímu, vnitrorodinná transakce). Snaha vměstnat všechny tyto stereotypní i mimořádné údaje do jednoduché rubrikatury je zde namístě a vyvolá patrně nejvíce nesnází a námitek: diskuse o konečném tvaru a náplni formuláře pro databanku cen nemovitostí a půdy však teprve začíná.

8. Soubor více řad údajů o cenách všech nemovitostí téhož místa

Třetím, posledním technologickým modelem podkladů pro databanku cen poddanských nemovitostí a půdy je syntéza více řad více nemovitostí tak, aby bylo pokryto celé přesně změřitelné katastrální území jednoho místa. Touto cestou by bylo totiž jedině možno odstranit individuelní odchylky v kvalitě polí a budov v rámci jedné obce a zčíslit hodnotu spoluužívaných obecních nebo zádušních pozemků a dalších oprávnění majitelů poddanských velkých i malých nemovitostí v obci. S pojmem "katastrální obec" a s její plochou, udávanou v hektarech přepočtem ze zaměření stabilního katastru období okolo 1840 a dodnes užívanou a respektovanou, nepracují historičtí statistikové rádi. Mají nedůvěru ve stabilitu katastrů, zveličují případy změn katastrálních hranic a neberou v úvahu skutečnost hraničních pochůzek, sázení mezníků a střežení katastrálních hranic od nejstarší doby. S údajem o ploše katastru v hektarech ovšem nelze pracovat mechanicky a je třeba odlišovat plochu katastru v přímém vlastnictví velkostatku (panský les, plocha panského dvora, panského mlýna a farní dvorec) a plochu, patřící k úhrnu poddanských nemovitostí. Pro studium cen poddanské půdy se však takový propočet plochy panské a poddanské časově i metodicky vyplácí: k výslednému údaji o poddanské části katastru stačí dosa-

dit úhrn cen všech nemovitostí a ziskem je podklad pro přesný výpočet 1 hektaru poddanské půdy bez složitých převodů lánů, korců a kop záhonů a bez složitých propočtů ploch a parcel jednotlivých usedlostí. Tento pracovní postup, nesporně nejtěžší a nejnáročnější, bude vyhovovat jen těm genealogům, kteří se neupnuli na jednotlivou usedlost či na jednotlivý zápis o prodeji některé usedlosti, ale na dějiny své celé obce a přitom přijali zásadu plné srovnatelnosti a přesného měření ploch i cen. Není lehké získat tolik znalostí o jediné obci, aby bylo možno vyloučit možnost existence panského objektu či cizí enklávy či v pozemkové knize neevidované nemovitosti a aby tak teoreticky ke každému roku bylo možno součtem všech trhových cen poddanských nemovitostí říci, jakou cenu měl celý katastr včetně budov a obecních polí, návsi a cest. Taková monografie mezi stovkami našich dějin obcí a míst v českých zemích dosud napsána nebyla, ale na několika z nich se pracuje. Výsledky takové celokatastrální studie o cenách nemovitostí a půdy budou nejcennějším přínosem pro dějiny cen půdy.

Určitou modalitou představuje soubor řad cen více nemovitostí jednoho místa, které však ještě nevyplňují celý katastr, ale jejichž přesně zaměřená plocha vší půdy je známa. Období 1654 - 1848 je třeba dělit do stejnorodých spíše kratších období 25letých či 50letých a každé období sledovat samostatně a propočítávat v něm vždy průměrnou cenu jednoho hektaru poddanské půdy včetně alikvotní částky ceny budov. Příklad vsi Vinařic, jejíž katastr měří 449 hektarů, ale v němž se nachází velký panský dvůr a několik větších cizorodých ploch (pastviny rozdělené i usedlíkům ze sousedních obcí, zvané Svárov - skutečná kolébka často připomínaných rodin příjmení Svárovský) - nabízí na místo složitého propočtu "čistého" katastru 30 poddanských nemovitostí v obci jinou cestu. Pro každé 25letí byly z pozemkové knihy vytěženy všechny trhové smlouvy pro všechny nemovitosti, sečteny jejich prodejní ceny a plochy usedlostí a vypočtena průměrná cena jednoho hektaru půdy poddanských nemovitostí ve Vinařicích. Taková výsledná tabulka je pak ukázkou seriózní práce s pozemkovou knihou a respektuhodného přínosu ze studia cen nemovitostí našim hospodářským dějinám, i když na začátku tohoto studia byl prostý regionální a genealogický zájem.

Ceny nemovitostí a 1 hektaru poddanské půdy ve Vinařicích 1654 - 1810

Období	Počet	Úhrn ploch půdy hektary všech prodaných nemovitostí v období	Úhrn trhových cen kopy gr.	Průměrná cena 1 ha půdy kop	Průměrná cena 1 nemovitosti kop
1654 - 75	14	152,4256	2040.00.1 1/2	13,38	145,7
1676 - 00	34	265,3902	4657 .00.0	17,54	136,9
1701 - 25	18	202,6628	2610.00.0	17,81	200,5
1726 - 50	26	219,0017	4952.00.0	22,61	190,4
1751 - 75	25	220,8085	5233.00.0	23,70	209,3
1776 - 00	23	163,3020	5081.15.4	31,11	220,9
1801 - 10	9	55,9236	4659.17.1	83,35	517,7

Tabulka, představující zpracování téměř dvou set trhových cen a mnoha set parcelních ploch všech vinařických nemovitostí, a publikovaná v nahoře zmíněném sborníku Příspěvky k dějinám cen nemovitostí v 16. - 18. století

(str. 63), představuje jedno z možných završení studia cen poddanských nemovitostí a nepominutelný argument úvah o cenách poddanské nemovitosti a půdy v posledních dvou stoletích feudalismu. Ověření vinařické cenové křivky by se stalo dalším možným úkolem studia cen nemovitostí a půdy v rámci GHSP.

9. Izolované údaje o cenách poddanské půdy bez budov a budov bez půdy

Nejčastější a nejvážnější námitka proti vpádu čísel do genealogie, historie a ostatních společenských věd, opírajících se o kvantifikační metodu, je malá soumě řitelnost výjimečných údajů a dat a setření pelu individuality a jedinečnosti. Číselné "horrory", jaké představují sjetiny elektronických počítačů nebo tabulky, doprovázející studie z hospodářských dějin a odstrašující sevřeností svých kolonek a suchou mluvou čísel, jsou však nutné a potřebné v zájmu věci a dokazované zákonitosti. Pouhými úvahami a slovy lze dokázat mnoho, ale bez číselných podkladů je každý důkaz v hospodářských dějinách slabý. Přemčna stylisticky krásných, květnatou češtinou i kostrbatou němčinou psaných trhových smluv v našich pozemkových knihách do řeči číslicové, pochopitelné hloupému elektronickému počítači se nutně jeví jako znásilňování pramene. Dějiny cen však nejsou myslitelné bez statistické historické metody a bez hromadění stále většího počtu údajů, pokud možno změřitelných. Touto chválou tisíců stereotypních informací o cenách nemovitostí není ani zdaleka vyřčen zamítavý soud nad vzácnými zcela ojedinělými nesouměřitelnými údaji o cenách polí nebo o cenách budov, i když nikdy pro svou malou přesnost a malou početnost podobných objektů nevejdou do paměti počítačů nebo do tabulek v statistických přehledů o vývoji cen nemovitostí a půdy, zaslouží, aby v rámci téže sběratelské, třídící a hodnotící akce byly pečlivě registrovány a začleňovány jako rezerva do téže databanky jako většina údajů pozemkových knih.

Anotace takových nepočetných záznamů bude jistě velmi prostá, i když bude třeba dodržovat sled rubrikatury pro izolovanou cenu nemovitosti. Když na příklad dovolila městská rada v Českém Brodě poddanému Janovi Ránovstalovi v Opočnici u Poděbrad, aby odprodal od gruntu 3 kopy záhonů, šlo o opatření a právní pořízení tak důležité, že bylo zapsáno do pozemkové knihy a prodaný čtvrtlán (na Poděbradsku byly lány dvanáctikopové pravidlem) pak nový majitel Martin Vohava koupil za 25 kop gr. míš. (závdavek 7, splátky 1 1/2 kopy).(15) V téže době v bohatém Poohří v Křesíně byly čtvrtlány bez budov prodávány za 50 kop míš. a v Klapým za 30 kop gr. míš., takže půda Poděbradska byla ceněna jen na polovici půdy v Poohří. Každý takový ojedinělý údaj je cenným komparačním podkladem a zaslouží pečlivou písemnou anotaci, kritický rozbor a detailní propočet a porovnání s cenami nemovitostí v témže místě a okolí. Ve většině případů však takové odprodeje nevcházely do pozemkových knih, zvláště když šlo při od-prodejích pozemků zpravidla o plochy nedávno ke statku získané a tedy jednou již z lánové soustavy vytržené. Když r. 1675 kostelníci záduší v Dřevčicích koupili pro kostel 6 kop záhonů od Ondřeje Janouška z Radonic za 100 zl. rýn., nevešel tento údaj do žádné pozemkové knihy (šlo o vzdálený blok polí na Vřísku u Jenštejna získaný parcelací zaniklého dvorce) a cena i ostatní údaje (feudální pozemková renta placená na zámek Brandýs nad Labem činila 1 zl. 52 kr.) jsou jen mimochodem zaznamenány v zádušním počtu kostela v Dřevčicích.(16)

Zpočátku ilustrativní, ale při syntéze zásadní význam budou mít obdobně

izolované údaje o ceně budov bez polí nově stavěných nebo po dostavení oceňovaných. Ojedinělý je údaj o částce 70 kop míšenských, za kterou (závdavek 6 kop a roční splátka 3 kopy) zájemcům prodával roku 1558 rožmberský velkostatek Třeboň nové domy na předměstí města Třeboně, zavázané ovšem k placení poddanské renty.(17) Z praxe cechmistrů zedníků a tesařů je známo mnoho dokladů o jejich ocenění nových nebo dříve postavených domů ze starší doby a J. Kramařík shromáždil i obdobné doklady pro období 1806 - 1810.(18) Zcela specifické cenové podmínky se vytvářely u pustých nevolnických usedlostí se zbořenými budovami a se zpustlými polmi po třicetileté válce, které se osazovaly novými poddanými někdy až hluboko v 18. století a byly jim prodávány pochopitelně za velmi nízkou cenu. Rozkolísané cenové relace polí a budov vedly některé feudální vrchnosti k vydání oceňovacích norem pro poddanské nemovitosti a půdu. I když totiž právo oceňovat poddanské nemovitosti a půdu i inventář zůstalo součástí agendy vesnických rychtářů a konšelů, Kinský, Lichtenštejn, Ditrichštejn i jiné vrchnosti v českých zemích okolo r. 1700 vydali pro své velkostatky závazné ceníky polí (lán od 144 kop míšenských do 300 kop míšenských roku 1690 pro Chlumec nad Cidlinou a podobně), luk, zahrad i inventáře. Tyto oceňovací normy se pochopitelně promítly do pozemkových knih a ovlivnily trhové ceny poddanských nemovitostí.

Vyhodnocování izolovaných údajů o prodaných polích a budovách i norem pro taxaci nemovitostí bude obtížné, ale jejich sběr v rámci sběru řadových údajů o poddanských nemovitostech bude neméně záslužný a pro české hospodářské dějiny přínosný.

10. Problémy studia cen poddanských nemovitostí a půdy

Smyslem svízelného sběru, hodnocení a třídění jednotlivých údajů o cenách poddanských nemovitostí a půdy je zjištění obecných zákonitostí jejich vývoje do roku 1848. Již nyní je zřejmé, že české hospodářské dějiny stojí před závažným problémem vysokého vzestupu cen poddanských nemovitostí, převyšující vysoko míru inflace české měny. Ojedinělé údaje ze 14. a 15. století ukazují, že poddanská nemovitost byla ceněna částkou okolo 10 kop gr. č. Když pak byl r. 1523 v Čechách opuštěn klíč pro vyměřování berní z poddanských usedlostí podle jejich svatojiřského a svatohavelského úroku či starší paušální klíč 16 gr. č., byl v celozemském měřítku proveden odhad cen všech poddanských nemovitostí v rámci každého velkostatku a určeno, že výše berně má tvořit 1/120 odhadnuté ceny poddanské nemovitosti. Tehdy byly pochopitelně provedeny i součty cen všech poddanských nemovitostí v celých Čechách (1542 měly cenu 3,110,150 kop gr. č., 1557 jen 2,359.457 kop a pod.), ale k částce 3 miliony kop grošů českých či něco více (vynecháni jsou královští poddaní) při asi 150 000 poddanských usedlostí (počty odhadovaných usedlostí uváděny po dobu trvání tohoto systému nejsou) lze počítat již s průměrnou cenou poddanské usedlosti v Čechách 20 kop gr. č. Průběh vzestupu ceny nemovitosti v 16. století na částku asi pětinásobnou (200 kop míšenských) před hospodářskou katastrofou Čech v době třicetileté války nelze zatím postihnout. Hospodářská deprese končící před rokem 1670 snížila ceny poddanských usedlostí v mnoha případech na nulu, ale v průměru na méně než polovinu. Pozdější cenový vývoj ve zbytku 17. století a během 18. století se vracel pozvolna k úrovni předbělohorské a během posledních desítiletí před 1848 lze předpokládat zdvojnásobení cen poddanských nemovitostí a půdy. Schema růstu cen poddanské nemovitosti lze stanovit jen obrazně a nezávazně.

okolo 1400	10 kop gr. č.
okolo 1500	20 kop gr. č.
okolo 1600	100 kop gr. č.
okolo 1650	100 kop gr. míš.
okolo 1750	200 kop gr. míš.
před 1848	400 zl. rýn.

Cenotvorné faktory a faktory, ovlivňující pojem "průměrná poddanská nemovitost" jsou početné (přechod z dřevěných na zděné a kamenné stavby, přibývání levných malých nemovitostí, dělení větších selských usedlostí apod.) a někdy rozhodné. Jen cestou nahromadění co největšího počtu informací z možných asi 5 1/2 milionů údajů o cenách poddanských nemovitostí teoreticky existujících může proto zákonitosti a problémy vývoje cen poddanských nemovitostí a půdy objasnit.

11. Organizační zajištění studia dějin cen poddanských nemovitostí a půdy

Naši předci jako bezprostřední výrobci všech základních životních prostředků a tvůrci všech hodnot, žijící za těžkých podmínek všech předcházejících společenských formací, jsou předmětem odborného studia řady historických vědních oborů. Materielní podmínky výroby, rozsah rostlinné a živočišné výroby v malých i větších hospodářstvích před i po roce 1848, finanční efektivita výrobních nákladů, objem vlastní spotřeby, tvorba přebytků zemědělských výrobků pro místní trh i pro vývoj a přeměna jejich nemovitostí a půdy ve zboží v jejich plném vlastnictví patří k nejzávažnějším, i když namátkou vybraným problémům, které současná česká marxistická historiografie řeší. Pravda, žádný z těchto nesmírně závažných a zajímavých vědeckých problémů se bezprostředně netýká moderní české genealogie jako pomocné vědy historické, studující rodové souvislosti. Prostá role diváka, který se zájmem a se sympatiemi sleduje postupy a úspěchy historiků při řešení a vyřešení těchto i jiných problémů, však - jak se zdá - našim genealogům není slučitelný s posláním Genealogické a heraldické společnosti v Praze. Naopak jsou všechny důvody domnívat se, že v lůně GHSP přes její nezastíraný laický charakter, daný povahou dobrovolného zájmového sdružení pracovníků v oboru genealogie a heraldiky, jsou pozornosti, podpory a respektu zasluhující síly, které mají dobrou vůli podle svých schopností pomoci vyřešit jeden ze základních problémů českých hospodářských dějin, vývoj cen poddanské nemovitosti a poddanské půdy v českých zemích před rokem 1848.

Realizovat tuto dobrou vůli, seskupit tyto síly ve formě pracovní skupiny na půdě GHSP a pomoci jim organizačně a technicky při plnění jejich úkolů by nemělo být složité. Předběžně by se činnost této pracovní komise měla řídit těmito sedmnácti zásadami:

1. pracovní komisi (skupinu) pro dějiny cen poddanských nemovitostí a půdy zřizuje správní výbor GHSP podle čl. 19 odst. e) stanov,
2. posláním pracovní skupiny je shromažďování, třídění a hodnocení informací o cenách poddanských nemovitostí a půdy od 14. století do roku 1848, vytěžených z archivních pramenů a spolehlivé literatury,
3. povinností pracovní skupiny je podle čl. 4 odst. e) stanov pomoc při rozšiřování pramenné základny českých hospodářských dějin a dějin cen a mezd pro poznání obecných vývojových zákonitostí jako konkrétní forma upevnění semknutí lidových pracovníků s vědci,

4. pracovní skupina je otevřena všem řádným členům GHSP,
5. poddanskou nemovitostí se míní budovy a půdní fond statků, chalup, mlýnů a krčem všech velikostí a typů, zatížené feudální pozemkovou rentou,
6. poddanskou půdou se míní zemědělská i nezemědělská půda bez budov, zatížená taktéž feudální pozemkovou rentou,
7. záznamy zjištěných cenových informací se provádějí písemně na formulářích dvou typů podle toho, zda jde o izolovanou informaci a údaj, nebo o řadu cenových údajů téže nemovitosti nebo téže parcely,
8. pro pořízení těchto záznamů na formulářích vydá GHSP návod ve formě instrukce,
9. formuláře pro tyto záznamy dodá členům pracovní skupiny správní výbor GHSP,
10. vyplněné formuláře s cenovými údaji ukládají členové pracovní skupiny u správního výboru GHSP, který je spravuje podle čl. 5 odst. g) stanov,
11. autorská práva a autorská zodpovědnost vůči těmto záznamům tímto uložením nezanikají a jejich vytěžování a publikování je možné jen se souhlasem autora záznamů,
12. vydavatelská komise GHSP zajistí pracovní skupině publicitu jejich výsledků v Listech GHSP a v samostatném knižním titulu,
13. členové pracovní skupiny ke svým schůzkám, přednáškám a jiným akcím používají zařízení správního výboru GHSP,
14. pracovní skupina sestavuje ve srozumění se správním výborem GHSP plán své činnosti a akcí, který jsou členové skupiny povinni plnit,
15. členové skupiny jsou povinni vedle shromažďování záznamů o cenách poddanských nemovitostí a půdy prohlubovat metodiku a techniku své práce formou monografií cen nemovitostí a půdy v celých katastrálních obcích i jinými formami,
16. metodické a ideové řízení pracovní skupiny se uskutečňuje formou spolupráce (patronátu) s pracovní skupinou pro dějiny cen a mezd na filosofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a
17. pracovní skupina zanikne vyčerpáním pramenné základy a publikací shromážděných výsledků.

Kolektivu zájemců z řad GHSP o dějiny cen poddanských nemovitostí a půdy a o vytěžování pozemkových knih a jiných obdobných pramenů je přitom samozřejmé, že půda a nemovitosti jsou jen jednou ze složek složité ekonomické reality své doby, i když jejich ceny patří vedle cen obilí, chleba, soli, ostatních potravin, železa, palivového dříví a stavebního materiálu a vedle mezd dělníků a řemeslníků mezi složky nejzávažnější. Je společným přáním tohoto kolektivu i řešitelů výzkumného úkolu vývoje cen a mezd, aby byly vytvořeny podmínky pro objasňování dosud nedotčené nesmírně závažné cenové problematiky další. Genealogové by konkrétně od členů pracovní skupiny pro dějiny cen a mezd uvítali objasnění vývoje cen půdy feudálního velkostatku a renty a ceny prodávaných nevolníků, našich předků, protože každý z našich předků za svého života změnil spolu s tvrzí či zámkem svého feudálního majitele. Tvorba cen našich předků při prodejích velkostatků a zásady pro určování odškodného za zabití poddaného či šlechtice jsou jistě nesmírně složité otázky, ale zkušenosti a odborné znalosti fakultní pracovní skupiny zaručují jejich kvalifikované odpovědi. Stejně tak očekávají členové pracovní skupiny GHSP od této fakultní skupiny konzultace převodů starých pozemkových měr a měnových soustav, nehledě k zaštítění při nejzávažnějších otázkách metodických a ideo-

vých. Přední členové fakultní pracovní skupiny přitom již z dřívějších prací jsou členům GHSP dobře známi, např. doc. dr. Josef Petráň, vedoucí skupiny, pracemi z dějin feudalismu, povstání roku 1775 a z dějin českého státního znaku, dr. Eduard Maur svými pracemi z historické demografie a o využívání matrik a pozemkových knih a dr. Miloslav Bělohlávek organizací vlastivědné a genealogické práce v západních Čechách. Není pochyby, že stejně radou a skutkem pomohou začínající pracovní skupině GHSP i ostatní řadoví členové fakultní pražské pracovní skupiny pro dějiny cen a mezd, mezi něž dosud vzdor svému mládí patří i autor této úvahy.

POZNÁMKY

1. Rudolf Melichar, Dotazníková akce GHSP roku 1975 - 76. Listy GHSP 4, 1976, příloha k č. 5 a Jaroslav Honc, Možnosti a cíle české kvantitativní genealogie a heraldiky. Listy GHSP 4, 1976, str. 1 - 13
2. František Novák, Odhad čili šacunk selských statků 1. 1652 v Šakvicích, Rakvicích, Zaječí a Horních Němčičkách. Selský archiv 8, 1909, str. 105 n
3. Otto Oliva, Příspěvek k českým hospodářským poměrům před 300 lety. Časopis pro dějiny venkova 9, 1922, str. 24 - 33
4. Otakar Skoupý, O majetkových poměrech poddaných na panství křivoklátském v XVII. století, Věstník Musejního spolku král. města Rakovníka 1932 (zvl. otisk), František Mikolášek, Staré paměti osad soudního okresu Nymburského, 193 (na př. str. 61 pro Straky), Antonín Morávek, Dějiny obce Nemyčevsi, 1934, Jan Burk, Historie židlochovických domů a jejich držitelů za léta 1609 - 1791, Židlochovice 1936 a j.
5. Kolokvium o dějinách cen a mezd v 16. a 17. století. Zápisky katedry česko slovenských dějin a archivního studia 6, 1962, 179 stran, pak specielní soubor statí Příspěvky k dějinám cen nemovitostí v 16. - 18. století. Praha 1963, 111 stran, velký sborník Problémy cen, mezd a materiálních podmínek života od 16. do pol. 19. století. 1971, Acta Universitatis Carolinae, Philosophica et historica 1, 1971, 221 stran (s úvodním přehledem práce pražské skupiny od Josefa Petráně, Die Probleme der Preise, Löhne und materiellen Lebensbedingungen von 16. bis in die Mitte des 19. Jahrhunderte- eine Aufgabe der tschechoslovakischen Historiker) a nakonec Současný stav bádání o dějinách cen a mezd. Československý časopis historický 21, 1973, str. 45 - 72.
6. Vladimír Procházka, Trhová smlouva na poddanskou nemovitost v Čechách 16. a 17. století. Historický sborník 10, 1962, str. 93 - 144 a týž, Česká poddanská nemovitost v pozemkových knihách 16. a 17. století. Praha 1963, 588 stran
7. Stanislav Polák, Ceny domů v deseti českých poddanských městech v prvé polovině 16. století. Československý časopis historický 19, 1971, str. 259 - 262
8. Luboš Lancinger, K otázce studia cen městských domů v Čechách do konce 18. století (Ceny domů v Novém Městě nad Metují). 1971 Acta Universitatis Carolinae, philosophica et historica I, str. 15 - 121
9. Josef Hanzal, Poznámky ke studiu ceny poddanské nemovitosti v 16. - 17. století. Příspěvky k dějinám cen nemovitostí v 16. - 18. století (redaktor publikace Eduard Maur). Universita Karlova, Praha, 1963, str. 39 - 48, Jaroslav Honc, Ceny poddanských usedlostí a polí ve Vinařicích u Mladé Boleslavi 1654 - 1810, tamtéž str. 55 - 70, Eduard Maur, K způsobu tvo-

ření a splácení cen poddanských nemovitostí v 17. a počátkem 18. století, tamtéž str. 71 - 84, Jaroslav Honc, Metody a výsledky Avenelova studia cen polí ve Francii 1512 - 1635, tamtéž str. 85 - 102 a Jiří Záloha, Majetkové poměry venkovského obyvatelstva na Českokrumlovsku koncem 16. století, tamtéž str. 103 - 109.
10. Josef Emler, Decem registra censuum. Praha 1884, 91(prodej) a 70 (urbář)
11. František Vacek, Práva veské obce v 15. století. Agrární archiv 3, 1916, str. 33
12. Gabriela Maršálková, Změny jmen v dědinné knize opatovické z let 1595 až 1610, Listy GHSP, září 1969, str. 9
13. František Šváb, Durasovský grunt v Želenicích. Slánský obzor 29, 1921, str. 71, Jan Hájek, Kmetcí dvůr v Újezdě pod Troskami. Od Ještěda k Troskám 7, 1928 - 29, str. 133
14. Antonín Morávek, Staré selské rody ve Vitiněvsi u Jičína. Časopis společnosti přátel starožitností 43, 1935, str. 189 - 190
15. Městský archiv Český Brod, pozemková kniha Kostelec n. Č. l. 1, list B 2
16. Státní oblastní archiv Benešov u Prahy, velkostatek Brandýs nad Labem, Zádušní počet Dřevčice 1650 - 1721, sign. 161
17. Václava Březana Život Viléma z Rosenberka. Praha 1847, str. 129
18. Jaroslav Kramařík. Odhady poddanských stavení z počátku devatenáctého století. Minulostí západočeského kraje 1, 1962, str. 223 - 228.

HERALDICA CURIOSA

Viktor Palivec

Heraldické kuriozity ukazují, že právě tak jako v jiných oborech i v heraldice nechybí výjimečnosti, částečně naivní, částečně pikantní, avšak i humorného charakteru a to u všech národů, které znakovědu pěstovaly.

Na tyto kurizozity poukazoval poprvé již roku 1698 ve svém díle T. A. Rudolph.(1) Před více než 130 lety oživil tuto pozornost znovu anglický heraldik M. A. Lower.(2) Na počátku našeho století se znovu ke kuriozitám obrátil známý H. C. Ströhl, autor Heraldického atlasu, Wappenrolle a dalších prací a to v časopise Der Wappensammler v roce 1900 - 1901.(3) Tento "orgán pro výměnu pro sběratele znaků, genealogy a heraldiky i heraldické spolky", byl svým způsobem jistě zajímavý. Byl to měsíčník, v zmíněných letech vyšlo 12 čísel, každé číslo mělo barevnou přílohu, např. znak Guttenbergův, ale i exlibris a znaky na mincích. V obsahu listu objevují se jména některých známých odborníků, kromě Ströhla také např. prof. dr. Wilhelma H. Unbescheida z Drážďan, heraldika Paula Gründela a jiných. Články byly různého zaměření: rodové a městské znaky koruny a klobouky, rodové archivy, výstavy, exlibris, jména, dopisy, dotazy a inzerce. Tato byla nesporně pro časopis ekonomicky rozhodující a nabízely se tu znakové šablony, nové knihy, znakové sbírky, dopisnice, sbírky pečetí, adresáře, razítka, rytiny, fotografie atd. Z bohemikálních příspěvků byl pozoruhodný článek podepsaný šifrou K. Ueber Städtewappen in Böhmen a recenze Doerrovy knihy Der Adel der böhmischen Kronländer.

A v tomto časopise zavedl Ströhl rubriku, týkající se heraldických kuriozit. Protože tyto záznamy svými heraldickými sujety jsou velmi zajímavé a zdá se

i ojedinělé v evropské heraldice, podáváme několik příkladů z textu a to i s příslušnými blasony tak, jak autor uvádí.

Především je to znak anglické rodiny Dodge. Má v pětkrát rozděleném poli štítu zlatem a černí svislý červený kůl, v jehož horní třetině se objevuje ženský prs se sedmi kapkami ronícími mateřské mléko v přirozené barvě. V klenotu zříme modrého mořského psa s dvojitou krční zlatou páskou a hřebenem. Devisa zní: Leni perfruar otio. Tato rodina se vystěhovala do USA, zde se usadila a ve spojení s rodem Phelps užívá jména Phelps Dodge.

Kuriozní je znak starožitné kurlandské rodiny z Finkenaugenu. Nosí zlatý štít a na něm 3 lidské oči (2 + 1). Turnajská přílba s modrozlatými přikrývadly nese klenot s točenicí stejných barev a na ní je vpravo zlaté, vlevo modré rozevřené křídlo. Mezi oběma křídly se opakují opět 3 oči ze štítu. Podobný štít se nalézá také v jedné ze znakových knih tyrolské společnosti v Hallu. Je to původní znak Thomase Godera. Hall je staré solné město, v němž byla roku 1447 měšťany založena stolní společnost, která roku 1508 byla rytířem Florianem Waldaufem z Waldensteinu, dvorním radou cís. Maxmiliána I. nově organizována a od téhož dostala i jméno Stubengesellschaft. Tentýž Waldauf založil také první znakovou knihu, do níž se zakreslovaly znaky všech členů společnosti. Tyto znaky šlechticů i erbovních měšťanů jsou zde tedy ze 16. a 17. stol.

Jiný kuriozní znak pochází ze Štýrska a náleží Františku Leopoldovi hraběti z Puttereru. Ve zlatém štítu je černé kosmé břevno, na němž jsou tři zlaté hroudy másla za sebou položené. Přilba turnajská, přikrývky černozlaté a v klenotu celá postava nahé ženy v přirozené barvě s volně rozpuštěnými vlasy. Tato žena tluče máslo v máselnici před ní stojící. Ve znaku Puttereru se objevuje roku 1728, kdy dostal výše zmíněný titul svobodného pána, jemuž rok na to následoval stav hraběcí. Rod však je daleko staršího původu, jak některé prameny uvádějí.(4)

Rod ruského původu Igelström měl v rodovém znaku ve středním štítku v modrém poli kosmo tekoucí stříbrný potok s pěti (2 + 1 + 2) černými plovoucími pijavicemi. Po vyzdvižení do stavu svobodných pánů roku 1739 a hraběcího stavu roku 1792 rozšířen byl štít o další znamení. Po stranách štítku v 1. a 4. poli obraz jako ve středním štítku, jen místo modrého pole je červené, v 2. a 3. modrém poli na zelené půdě stojí stříbrná labuť nebo volavka, mající v zobáku pijavici. Podobný znakový obraz má i bavorská rodina Igloff, jen v modrém potoku má tři černé pijavice.

Neobvyklé znamení ve štítu má veronská rodina Bagolina. V modrém a stříbrném štítu, puleném zlatým břevnem, jsou v horní modré polovici dvě sepnuté ruce se zelenými rukávy a zlatými záložkami, tisknoucí pomeranč, z něhož tryská v kapkách šťáva na zlaté spodní břevno. Je pravděpodobné, že se rodina zabývala výrobou oranžády.

Znak vymřelé maďarské rodiny Czoron, po staru psáno Chyoron, byl tento: V stříbrném štítě zelený trávník, nad nímž zprava vyhlédá hlava bachyně, k jejíž tlamě z druhé, levé strany přibíhá frišlink.(5) Korunovaná turnajská přílba má vpravo červenostříbrné, vlevo modrostříbrné přikrývky. Klenot nese dvě stříbrná pštrosí pera.

Znak jiné maďarské rodiny Gutthay, propůjčený jí roku 1582 cís. Rudolfem II. byl opět neobvyklý. V modrém poli štítu na zeleném trojvrší bylo možno zřít

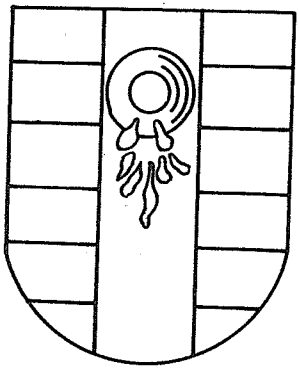

Phelps Dodge

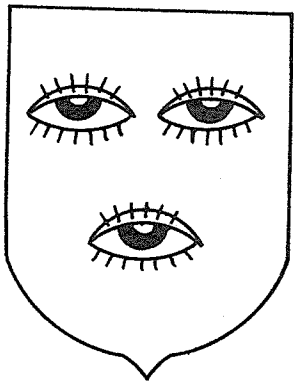

Finkenaugen

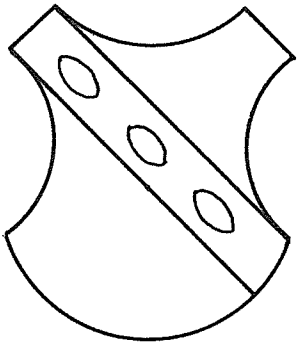

Putterer

Ruecký z Ruče

běžícího stříbrného kozla, na němž jede opice v červeném sáčku a klobouku. Má po boku tureckou zakřivenou šavli a v pravé ruce drží zlatý praporec. Korunovaná kolčí přilba, vpravo modrozlaté, vlevo červenostříbrné přikrývky. Klenot nese ze zeleného pahorku vyrůstající přirozené tři lilie.(6)

Konečně je tu kuriózní znak městský a to nizozemského města Hensbroeku. Má tento stručný blason: V červeném poli štítu vidíme krátké zlaté kalhoty, na nichž sedí jako na vejcích slepice. Tento obraz patří ovšem k mluvícím znamením, neboť slovo broek, podobně jako něm. Bruch, Bruche, franc. broche, bylo již ve středověku běžné a označovalo krátké kalhoty, později v chirurgii kýlu. Také město Abbenbroek v jižním Holandsku má v červeném štítu podobné kalhoty, avšak bez slepice a jsou stříbrně zabarveny.

Až doposud jsme mluvili o heraldických kuriózitách ukázkově více méně evropských. Nyní si povšimněme některých podobných příkladů našich. Není jich mnoho a tak očividných, avšak nad některými se přece jen přinejmenším zamyslíme.

Je v povědomí případ, spíše bájeslovný, kdy český král dal svému manu do štítu jako znamení ryby s useknutými hlavami na paměť kterési události při hodokvasu. Především to tedy byla monstra, která se objevují v neobvyklých spojeních na štítě. Primát zde má panenská hlava. Tato hlava panny přichází do štítového pole ponejvíce v 16. století a objevuje se ve spojení ať již s bájným anebo s domácím zvířetem. V prvém případě je to znak Arpínů z Dorndorfu, kteří nosili jako erbovní znamení baziliška s panenskou hlavou. Zdá se, že příklady s podobnými znameními, jako různých mořských panen a zvířat, Turka s rybím tělem, tu táhl. Domácí zvíře, berana s hlavou panny, měl ve štítu zase Gotšlár z Kunvaldu.

Pozoruhodný doklad však máme již ze 14. století u Bunka z Pelhřimova. Ten měl ve štítu báječného ptáka s panenskou hlavou a tu s chocholem jako má páv. Podobný typ znamení měl i Vojtěch z Budkova či Miloňovic a Zachař z Truskovic, opět v témže století. Tento fantastický tvar ptáka s lidskou hlavou znamenal ve středověkém pojetí spíše kobylku, jak svědčí staré obrazy ve Zjevení sv. Jana.

Hlava, useknutá, mouřenínská, se objevuje jako znamení i klenot dosti často. Tak např. Jan Curto, pražský měšťan v 18. století měl ve štítu dvě poloviční hlavy mouřenínské, srostlé v jednu v dělící čáře štítu. Psal se poté Kurto z Morenbachu. Setěch z Truskovic měl v klenotu dokonce tři hlavy v jedno spojené a nad nimi židovský klobouk s kuličkou na vrchu. Tyto tři hlavy na třech větévkách na konci se zelenými listy místo květů ověnčené v přirozených barvách nosil v erbu Glich z Miltic. Glichové, psáni též Gleichové, erbovníci, dostali toto znamení od krále Vladislava 25. 5. 1509 a to bratři Jan a František. A. Sedláček tuší v nich Lužičany. Podle téhož autora je přesný blason asi tento: Červený štít, v něm tři liliové květy, vyrůstající z jednoho kořene a z každého květu vyniká panenská tvář s hrdlem až po prsa, mající vlasy rozpuštěné se zeleným věncem na hlavě. V klenotu je kryta z pavích per. Šlechtictví bylo Glichům potvrzeno 18. 4. 1606 a inkolát dán Johannu Fridrichu dne 26. 5. 1651, stav sovobodných pánů dán pak Karlovi ve Vídni dne 16. 3. 1669.

Některá monstra nebylo vždy možno dobře určit. Sedláček si vypomáhá termínem "potvorné zvíře". Takové zříme na štítu Žateckého z Vejkrštorfu v 16. století s popisem "potvorné zvíře na způsob lva střelu držící." Podobné, blíže neurčené kuriózní zvíře měl na pečeti stížného listu z roku 1415

Markvart z Kojkovic. Byla to polovice jakéhosi zvířete vyskakujícího s vyzdviženýma ušima, jiné takové "potvorné zvíře", ale již blasonovatelné, měl rod Ruckých z Ruče, který podle Paprockého byl osedlý odedávna v Těšínsku. Na červeném štítě se zřela ze spoda zelenavá ryba, svrchu pak jelení hlava s krkem a zlatými parohy. Pilnáček, který tento rod podrobně popisuje, nazývá tohoto vzácného netvora jelenorybou a shledává, že podobné zvíře měli také slezští Pohorští a Němčerovští.(7)

Z ostatních tvorů povšimneme si ještě dvou příhaných zvířat, která se objevují sporadicky v českých erbech. Je to celý, domácí vepř a opice. Jestliže hlava divočáka se poměrně často vidí jako erbovní znamení, u nás např. u všech Buziců (např. Vepř Svinka z Třemšína) i jiných rodů, je domácí vepř poměrně heraldickou zvláštností. Tak stříbrného vepře se štikou měl ve štítu Burian Svitkovský ze Škudel, známý rybníkář v 16. století. Stříbrnou svini na červeném štítě i v klenotu měli jako mluvící znamení Švejnochové z Borova v 16. století, původně německá rodina ze Schweinichen nebo Schweinachu. V pravém poli štítu zvíře jako prasátko vzhůru vzpřímené a vpravo obrácené měl Volfgang Ofnár z Radotic. Divočáka jako erbovní znamení bychom mohli jmenovat u mnoha rodů. Tak u Bolecha z Kunemile, rodu z Onšova, Zdislavic, Tožice a Vidova, vesměs ze 14. a 15. století.

Naproti tomu máme v české heraldice dva případy, v nichž se objevuje opice jako erbovní znamení. Oba případy jsou však sporné. Jde o rod Grejnára a Benedyka z Veveří a Mysletína a rod Matyáše z Veveří. Sedláček v obou případech popisuje opici,(8) avšak v druhém případě je uveden v pochybnost objevem pečeti Jana Matyáše z Veveří z roku 1555 v archivu novohradském Martinem Kolářem, který diagnostikuje zvíře jako veverku s ořechem. Král v případě prvém eliminuje opici vůbec(9) a podle pečeti z roku 1619 nahrazuje ji jinochem, přičemž mění se i držené jablko v granát, právě tak, jako v případě Matyášově jablko v ořech. Zdá se, že by zde mělo jít spíše o mluvící souzvuk predikátu se znamením. Opice symbolizující lest, popudlivost, vznětlivost, ale i družnost v cizích znacích připomíná dalekéc cesty praotce, které podnikl z příkazu svého pána v obchodním zájmu. Je to znamení velmi staré a vidíme je již na válečné zástavě indického Ardžuna Pánduovce, jednoho z hlavních hrdinů Mahábháraty, kde zobrazení opičího krále Hanumána symbolizovalo oddanou službu a odvahu, ale i tendenci k myšlenkové nestálosti.

Konečně ještě bychom rádi upozornili na jeden kuriózní znak, jehož přesnost není dosud zcela jasná. Jde o erb Lorence Oberndorfa z Oberndorfu, v roce 1571 hejtmana na Žluticích. V pečeti Barbory Hrobčické, rozené z Obern dorfu shledáváme klepsydru, t.j. přesýpací hodiny na štítu vpravo, vlevo pak sedícího kostlivce přistrojeného do ženských šatů. Klenotem jsou tři pštrosí pera.(10) Král ovšem uvádí modrý štít, na němž je zobrazena sedící černá jeptiška, předoucí z kužele. Klenotem jsou tři pera černé, zlaté a černé. V prvním případě by to bylo znamení velmi symbolické a značilo by ubíhající čas až k smrti. V druhém případě zdá se, že jde spíše než o jeptišku o sudičku, předoucí osudovou nit života.

POZNÁMKY

1. Heraldica curiosa. Nürnberg 1698
2. The Curiosities of Heraldry. London 1845
3. Der Wappensammler. Herrausg. von A. Weller's Verlag. Kahla i. Thür.
4. Steiermärkisches Wappenbuch 1567

5. Sele divočáka
6. Turul 1890, s. 46
7. Rody starého Slezska III. s. 80
8. Českomor. her. II/419, 525
9. Her. s. 277, 317
10. Českomor. her. II/548

GENEALOGIE A POČÁTKY NAŠEHO PRŮMYSLU NA PŘÍKLADU KOVÁŘSKÉHO RODU MELICHARŮ

Rudolf Melichar

Zatím se jen málo ví o tradici, z níž se rodil náš průmysl. Možná, že si někdo položí otázku, jak jde dohromady genealogie a průmysl.

Odpovězme rovněž otázkou. Jak lze doložit, že řemeslná dovednost u českých dělníků má hluboké kořeny, sahající sta let dozadu ? Jak lze ukázat z jakého sociálního prostředí se rodili zakladatelé našeho průmyslu ? Dokázat to bez genealogie by bylo velmi těžké.

Příklad kovářského rodu Melicharů to nejlépe dosvědčí. Z rodopisu tohoto rodu uvedeme jen ty příklady, které k dané tématice potřebujeme. Obsáhlost látky nutí ke značnému zkrácení nejen části genealogické, ale i vyprávění o životě význačného vynálzce a průmyslníka Františka Melichara.

Vyprávění začíná v táborském kraji v malé vesničce mezi Chýnovem a Pacovem v Prasetíně. Prasetín v 17. století náležel pod panství vodické společně s dvorem v Těchobuzi, k němuž patřil mimo jiné i Jetřichovec. To potřebujeme vědět.

V Prasetíně žil Jan Melichar, snad chalupník. Tomu se narodil roku 1690 syn Jan (řekněme Jan druhý). Jeho otec za 4 roky zemřel. Jan se vyučil kovářem, snad v místní obci. Pak šel pravděpodobně na vandr. Po návratu se oženil v Plané n.Luž. s Dorotou dcerou Jana Šudlera z Košic roku 1718. Kdy přišel na kovárnu v Jetřichovci nelze říci.

Jan druhý založil v Jetřichovci kovářský rod, jehož tradice žije ještě v současnosti. Kovář Jan Melichar měl mimo jiné syna Jana (třetího) narozeného asi v roce 1720. Ten se zřejmě vyučil kovářem u otce, jak to tehdy bývalo běžné. Můžeme se domnívat, že pak šel také na vandr. Když se vrátil, pak se oženil s Kateřinou, dcerou Jana Jecha v Jetřichovci roku 1743. Po té převzal po otci kovárnu. Ten zemřel v 56 letech roku 1746.

Jan třetí mimo šesti dcer měl 3 syny. Jana (čtvrtého), narozeného roku 1751, Josefa, narozeného roku 1756. Někdy v polovině padesátých let se stal svobodníkem. Co toho bylo příčinou, není známo. Krátce nato přešel do Těchobuze, snad do dvora. Tam se mimo dcery narodil nejmladší syn Vojtěch roku 1765.

Všichni synové se vyučili u otce rodovému řemeslu. Pravděpodobně se Jan třetí po nějakém čase zase vrátil do Jetřichovce. Za Jana třetího dosáhl rod jetřichoveckých kovářů největšího rozmachu a také kulminačního bodu.

Jan čtvrtý, svobodník, po obvyklém vandru se oženil s Alžbětou, dcerou Jana Blažka z Jetřichovce roku 1773. Asi rok před tím převzal kovárnu po otci, neboť Jan třetí zemřel u syna roku 1772 asi v 52 letech. Další dva synové Jana třetího založili další větve Melicharů kovářů.

Jan čtvrtý žádal o přijetí do cechu kovářského v Pacově někdy v druhé polovině roku 1773. Za mistra byl zapsán do pacovského cechu 20. ledna 1774. Zápis zněl: "Leta páně 1774 dne 20. Januáry. Johanes Melichar předstoupil jest před plnost poctivého cechu našeho kovářského, zámečnického a ručníkářského poctivý muž Johanes Melichar, žádajíce nás abychom jeho do společnosti poctivého cechu našeho přijali, i uznáváme jeho slušnou žádost býti tak činíme a jeho poctivé jméno do našich poctivejch rejster zapsati dáti a za jednoho mistra spolououda přijat jest, což poctivému cechu náleží dle snešení pánův mistrův spolououdů podle generální artikule zkrze zamezení objed neb nazvané svačny má dáti všeho sumě totiž 10 zlatých. K tomu vosku více má dáti dva krejcary. Zaplatil všechno, restu nemá i vosk zapravil. Mlátkovství nápodobně slíbil."

Jan čtvrtý měl celkem pět synů a jednu dceru. Z nich jen Jan pátý narozený roku 1774 a Petr narozený roku 1776 se vyučili kovářem. Ostatní pracovali jako zemědělští dělníci.

Jan pátý kovářskou tradici v Jetřichovci ukončil. Nikdo z dalších generací už kovářem vyučen nebyl. Roku 1805 se narodil Jan (šestý) a roku 1845 se ještě narodil Jan (sedmý), ale ti byli jen zemědělskými dělníky. Janem sedmým jetřichovecká větev zcela vymřela.

Naproti tomu se v Čechách na podblanicku rozvíjely další větve Melicharů jetřichoveckých. Druhý syn Jana třetího Josef, svobodník, se oženil s Barborou, dcerou Matěje Vobořila v Bukové u Načeradce roku 1782. Tam si založil vlastní kovárnu v domě rodičů jeho manželky.

Měl mimo dcer dva syny, Františka, narozeného roku 1785 a Josefa o dva roky mladšího. Když ovdověl roku 1795, oženil se ještě téhož roku s Annou, dcerou Jana Vrány z Pravětic. Měl s ní mimo dcery syna Prokopa, narozeného roku 1799. Všichni tři synové se vyučili otcovu řemeslu. František zůstal v Bukové. Josef a Prokop přešli do nedaleké vesnice Anina ves - Anadorf, dnes Horní Lhota. Tam kovařili. Vznikla tu další větev. Prokop vyučil kovářem svého syna Josefa, narozeného roku 1819. Josef převzal kovárnu po otci a vyučil tam svého syna Antonína a ten pak zase svého syna. Melicharovští kováři se zde udrželi až do roku 1891, kdy chalupa i s kovárnou byla prodána v dražbě. Pak se odstěhovali údajně kamsi na kolínsko.

V Bukové pak kovařil syn František, ale jeho syn Jan byl vyučen zámečníkem. Narodil se roku 1811. Zda zůstal v Bukové, či působil jinde, není zatím známo, jako i další generace. Je však pravděpodobné, že z nich někteří, kteří odešli kamsi do světa, se též vyučili černému řemeslu.

Nejmladší syn Jana třetího Vojtěch, svobodník, založil další větev a tu budeme sledovat až do současnosti.

Vojtěch zásluhou svého bratra Josefa se dostal na podblanicko, když mu asi pomáhal při budování jeho nové kovárny v Bukové. Odtud se dostal do nedalekého Křížova, který patřil k louňovickému panství. Toto panství patřilo pražskému arcibiskupovi. Zřekl se svobodnictví, aby mohl pracovat na louňovickém panství jako jeho poddaný. V Křížově poznal Veroniku,

dceru kováře Jana Jelínka, která byla o 3 léta starší než Vojtěch. Oženil se s ní v lednu roku 1788.

Jak genealog musí být obezřetný, uvedu tento příklad. V Křížově žili také Melicharové. Ti měli s naším Vojtěchem jen stejné příjmení. Spřízněni však nebyli. Těmto Melicharům se narodil syn Vojtěch přibližně ve stejnou dobu, jako se narodil náš Vojtěch. Za nacistické okupace se Melicharové z Brandýsa dožadovali opisu křestního listu svého předka Vojtěcha z Křížova. Louňovický farář vyhledal v matrice narozených Vojtěcha Melichara z Křížova a vystavil opis křestního listu, kterým se brandýští Melicharové vykazovali po celou okupaci, aniž věděli, že je zcela falešný. Kdyby se byl louňovický farář podíval do matriky zemřelých, byl by zjistil, že Vojtěch Melichar, narozený v Křížově zemřel v deseti měsících. Nemohl tedy založit žádnou rodinu.

Vraťme se k našemu Vojtěchovi. Ten pracoval v Křížově a to buď u kováře Jelínka nebo v křížovském dvoře. Mladým manželům se v roce 1789 narodil prvorozený syn Jakub. V Křížově se ještě narodila jediná dcera Mařena roku 1791. Pak Vojtěch přešel na kovárnu v blízkých Bejkovicích, které též patřily k louňovickému panství. Tam se manželům narodili ještě čtyři synové, z nichž Rudolf, nejmladší syn, zakrátko zemřel. Kováři se stali jen Jakub a Václav. Jakub se vyučil pravděpodobně u svého dědečka kováře Jelínka. Jelínek se dožil vysokého věku 109 let. Jakub pak odešel na vandr. Dostal se až do severních Čech. Pracoval snad u kováře Berbalka blízko Lovosic. Oženil se s jeho dcerou Alžbětou. Pokud je známo, měl s ní dvě dcery. U Jakuba se vyučil jeho bratr Václav. Ten se pak vrátil do rodného kraje a oženil se v Osné s Kateřinou Čápovou, dcerou hostinského v Osné. Nějaký čas kovařil v Louňovicích. Odtud odešel neznámo kam.

Nás nejvíce zajímá dcera Vojtěcha Mařena. Ta měla těžký životní úděl. Od útlého mládí musela pracovat u sedláků. Otec její zemřel roku 1801, když jí bylo 10 let. Ovdovělá matka se musela starat o 6 malých dětí. Když bylo Mařeně 19 let, porodila roku 1810 syna Františka, o němž není více známo. Za tři léta porodila dceru Kateřinu, která zemřela ve čtyřech letech. V červenci roku 1816 se Mařeně narodilo poslední dítě, syn Jakub. Otec nemanželských dětí byl Václav Vrána z Křížova číslo 11, který pak musel platit na děti alimenty.

Jakub se vyučil kovářem pravděpodobně u některého z bratrů jeho matky. Po vyučení byl Jakub nejen na vandru, ale i na vojně. Z té se vrátil asi v roce 1839. Po návratu mu byly vyplaceny všechny alimenty, které Vrána na děti u soudu složil, tedy i ty, které náležely jeho sourozencům. Obdržel tak přes 117 zlatých. To mu umožnilo stát se samostatným kovářem.

Nejprve kovařil v Pavlovicích nedaleko Vlašimě. Tam se oženil roku 1840 s Karolinou Švejdovou z Římovic. Ta byla o 8 let starší než Jakub. Téhož roku se manželům narodil syn Augustin, ale za tři roky zemřel. Roku 1842 9. listopadu se narodil syn František, který jest ústřední postavou našeho vyprávění. Tomu sudičky určily těžkou, ale slavnou životní dráhu.

O pět let později se narodil syn Antonín. Roku 1849 zemřela matka Jakubova Mařena ve věku 58 roků na tuberkulosu. Tato nešťastná žena pracovala jako nádenice v křížovském dvoře.

Někdy začátkem padesátých let se Jakub přestěhoval do Rataj. Tu ho zakrátko stihl zlý osud. Jeho manželka roku 1855 zemřela na zápal plic ve svých 48 létech. Jakub sám žít dlouho nemohl a proto jednal energicky a ještě v témže

roce v říjnu se znovu oženil s Františkou Šrajbovou. Byla to statná žena, o něco větší než Jakub a o 17 roků mladší. Františka se brzo vpravila do úlohy kovářovy manželky. Dokázala u kovadliny přitloukat ve dvou, ale dokázala to i ve třech, což není tak snadné. Pomáhala natahovat obruče na kola a dělala i jiné práce.

V tu dobu třináctiletý František byl již u otce v učení. Pubertální a postpubertální údobí je výbušné údobí: Tu často dochází ke střetnutí otce a syna, natož pak syna s nevlastní matkou.

Rok po svatbě se narodil prvý syn Augustin. Dalšího roku se syn František vyučil kovářem, jak dokazuje zápis ve vlašimském rajcechu: "Léta páně 1857 dne 26. října byl František Melichar z Rataj od svého otce Jakuba Melichara a spolumistra našeho za kovářského tovaryše prohlášen."

Po vyučení hned odešel na vandr. Z těch končin bývala tehdy obvyklá cesta vandrovníků přes Tábor, České Budějovice, Linec do Vídně. Zpět pak se chodilo přes Brno. Na vandru byl pět roků. Více o tom nevíme. Vrátil se na jaře roku 1863, když rukoval na vojnu k osmému dělostřeleckému pluku v Českých Budějovicích. Jeho vojenský kmenový list říká, že byl dobrý pečovatel koní, že byl povýšen na svobodníka, že byl v roku 1866 ve válečném tažení v Itálii a že obdržel válečné vyznamenání. Největší cenu pro něho mělo, že se dostal do vojenského arsenálu, snad ve Štýrském Hradci. Tam poznal přesnější strojírenskou práci, naučil se pracovat na soustruhu. Jak už to ve vojenských dílnách bývalo, vyráběly se tam potají různé předměty pro osobní potřebu. Také Melichar tam dovedně vyráběl různé drobné předměty. Jeho nadřízení tyto předměty nosili po kapsách a ukazovali dovednost kovářovu.

Zajímavé proroctví tu učinil tehdy jeho nadřízený setník Herzog. Řekl mu, že mašiny mu v životě dopomohou k velkému úspěchu. Zřejmě rozpoznal jeho technické nadání. Jak dále poznáme, bylo pro Františka Melichara velmi cenné i to, že se na vojně naučil německy.

Mezitím se jeho otec Jakub přestěhoval z Rataj do Kamberka (dnes Zlaté Hory). Syn Antonín se u otce doučoval kovářem a později i nejmladší syn Augustin. Dospívající děti spaly v seně na půdě. Někdy si také zaskočily do hospody zatancovat se sestrou Františkou. Aby mohly tancovat, přivázali si provázkem dřeváky k nohám a tancovaly i při flašinetě. O štědrém dnu k večeru chodily po vsi sedlákům vinšovat. Františka nesla nůši a chlapci do ní nosili buchty, chléb, mouku, hrách, brambory a vše, co od selek dostali. Na delší dobu z toho měli jídlo.

Obecní kovárna dorůstající rodině k bydlení nepostačovala. Jakub začal stavět novou chalupu i s kovárnou. Od obce dostal pozemek. Nalámal si sám kámen a sedláci mu všechen stavební materiál navezli zdarma. Dříví na stavbu si donesli z lesa, neboť hajný kováři přál. Nejvíce toho z lesa odnesl za tmy na rameni syn Antonín, který byl neobyčejně silný. Jeho sílu dosvědčuje tento případ. V Kamberku byl jakýsi člověk nevalné pověsti, kterého se každý bál pro jeho sílu. Zvláště v hospodě byl obávaným výtržníkem. Proto i Jakub nabádal svého syna, aby si s ním nic nezačínal. Jednou však přece jen kovářský chasník se dal strhnout k tomu, aby potrestal nabubřelého a chvástavého výtržníka. Stalo se to v hospodě, když se Antonín dostal s obávaným silákem do půtky. Milého chlapíka uchopil a za velkého údivu četných diváků jej vynesl z hospody ven a tam mu pořádně napráskal, že už se výtržník neodvážil vrátit do hospody. Celý Kamberk o této události dlouho vypravoval.

Jakub pro nedostatek prostředků vystavěl nouzově jen obytnou část, kam se pak celá rodina přestěhovala.

Úloha kovářovy manželky nebyla lehká. Starat se o domácnost, vychovávat děti a ještě pomáhat v dílně. Přesto, že druhé manželce Jakubově bylo jen 36 let, zemřela v prosinci roku 1869. Jakub zase ovdověl a více se už neoženil, přesto, že mu bylo teprve 53 roků.

Venkovský kovář si vážil každého železného odpadku. Nic nezahodil. I Jakub jako dovedný kovář měl v kovárně kout, kam ukládal všechny odpadky a překovával z nich všechno, co bylo potřeba. Čas tu roli tehdy nehrál. Na příklad překoval z odpadku kování oje závěsy (panty) ke dveřím. Jakub rozuměl nejen koním, ale i hovězímu dobytku, přesto, že žádné hospodářství neměl. Když se někomu telila kráva, volali kováře Melichara. Když někoho bolely zuby, šel ke kováři. Jakub jej posadil v kovárně na stoličku, vzal si kleštičky, které si pro tento účel vykoval a dík silným pažím kovářovým, než se pacient nadál, byl zub venku. Když někdo potřebavol napsat na "ouřad", napsal to kovář Melichar.

Když Jakub neměl dost práce a syn Antonín byl již vyučen, chodil na práci do Prahy k firmě Umráth. Později s ním chodil i syn Augustin. Jakmile je otec potřeboval, vzkázal jim, aby se vrátili buď oba nebo jen jeden. Do Prahy chodili pěšky. Jídlem nebývali na dlouhou cestu vybaveni. Pomáhali si fechtováním, jak říkali. Když přišli k vesnici, jeden zůstal před vesnicí a druhý obešel ve vesnici pár chalup. Tam mu dali něco najíst nebo mu dali něco na cestu. Často za to selce svrtěl máslo neb něco jiného pomohl. Pak šel za vesnici a počkal na bratra. Ten totéž opakoval, ale v jiných chalupách. Pak pokračovali dál ku Praze.

Jakub si pravděpodobně vyžádal syna Františka z vojny, neboť ten se vrátil z vojny asi v létě roku 1868 jako dovolenec 8. dělostřeleckého pluku. Jeho první význačnější práce byla, že v Libouni statkáři Hrabovi spravil velkou mlátičku. Vydělal si tím prvých 16 zlatých. Začátkem roku 1869 se oženil s Petronilou Bártovou z Bejkovic. Vyženil 700 zlatých a dostavěl chalupu i kovárnu v Kamberku.

Tam se mu narodily dcery Aloisie roku 1870 a Matylda roku 1872. Z počátku František pracoval s otcem v kovárně. Jeho zájmy však byly vyšší. Strojírenství ho více lákalo. Bratři Antonín a Gustav ho podporovali. V té době se teprve začaly zavádět u malých a středních rolníků ruční mlátičky. Zvláště v jižních Čechách byly rolníci v mechanizaci, sotva začínající, pozadu. Bratři se rozhodli, že vyrobí ruční mlátičku.

K výrobě mlátičky bylo zapotřebí soustruhu, který neměli. Otec měl jen starou ruční vrtačku. Mladí lidé se dlouho nerozpakují. František si na vojně dobře vštípil v paměť soustruh, na němž dělal. Podle instrukcí Františka se všichni pustili do výroby soustruhu. Truhlář jim udělal dřevěný podstavec. Oni si zhotovili vřeteník a suport z části ze dřeva, z části z ocele, či ze železa, jak se tehdy říkalo. Pohon soustruhu se děl nožním šlapadlem. Točná délka byla něco přes jeden metr. Soustruh, jak oni říkali "drejpank" začal sloužit.

Nejprve vyrobili dřevěné modele a to jak postranice, tak i ozubená kola a ložiska. Docílit aspoň přibližně stejný profil zubů a přesnou rozteč byl

velký oříšek. Když byly modely hotové, Antonín s Gustavem je naložili na ruční vozík a vezli je přes Mladou Vožici, Chýnov, Černovice do Včelničky do slévárny. Slévárna tam tehdy už byla v likvidaci. Když slévači pracně odlitky odlili, vezli je bratři domů. Asi čtyřiceti kilometrovou vzdálenost s nákladem dost těžkým statečně zdolali v jednom dnu.

Všichni se hned dali do pracování odlitků. Na délku pracovní doby se nehledělo. Zuby ozubených kol se neopracovávaly.
Mělo to své výhody i nevýhody. Dřevěnou kostru, vlastně podstavec si dali udělat u truhláře. Když měli všechny součástky hotové, začali je montovat dohromady. Čím více se blížilo dokončení mlátičky, tím více vzrůstala u bratří nedočkavost a zvědavost. Jakmile byla mlátička dohotovena, chopili se bratří s napětím klik a začali točit. Došlo k nečekanému překvapení. Mlátička tak hlučela, že bylo nebezpečí, že se něco rozletí. Museli toho nechat. Bratři byli zklamáni nad neúspěchem. Ozubená kola zapadala do sebe nestejnoměrně a mlátička šla proto ztěžka.

Neúspěch je však neodradil, neboť byli pro věc zapáleni. Usoudili, že hlavní chyba byla v profilu a rozteči zubů. Sotva se otřásli z prvého neúspěchu, pustili se do nových modelů ozubených kol. Jejich houževnatost se tu plně projevila. Získali jisté zkušenosti, neboť i nezdar přináší kladné výsledky. Při výrobě dalších modelů se vyvarovali chyb, kterých se dopustili.

Když nové modely byly hotové, zapřáhli se zase mladší bratří do vozíku a vezli modely znovu do slévárny. Nikoliv však do Včelničky, ale jeli do Prahy k firmě Umráth v Holešovicích, kde již Antonín pracovával. Cestu si usnadňovali tím, že když jeli s kopce, nasedli si do vozíku, který pak řídili nohama. V Praze se přebrodili přes Vltavu někde v místech, kde pak byl postaven Hlávkův most. Tehdy tam byl brod. V továrně Umráth počkali,až odlitky byly hotovy a vydali se na zpáteční cestu do Kamberka. Urazit cca 60 km zpět, bylo mnohem těžší. S těžkým nákladem museli více stoupat do vrchu. Když tento silácký výkon obětavě zdolali, dali se znova do opracování odlitků. Opracování i montáž po zkušenostech provedli lépe a důkladněji. Už věděli, co to potřebuje. Po dohotovení mlátičky se mladší bratří chopili klik plni napětí a očekávání. Sotva však poprvé zatočili, mlátička šla lehce a dobře. Velká radost bratří byla opravdu zasloužená. Sebevědomí u nich stouplo natolik, že se František rozhodl že mlátičku vystaví v Táboře na hospodářské výstavě, která se právě připravovala.

Výstava se konala poblíž pokusného pole Zemské vyšší hospodářské školy v Táboře od 9. října 1871. Bylo to tedy po skončení polních prací. Předsedou pořadatelského výboru byl hrabě Harrach. Místopředsedou a snad duší výstavy byl profesor Janovský ze zmíněné školy.

Dne 9. října ráno zasedla hodnotitelská komise, skládající se z odborníků, profesorů zemědělské školy. Odpoledne byly na výstavě vyhlášeny výsledky komise. Ze třinácti vystavovatelů strojního zařízení obdrželi státní cenu pouze dva vystavovatelé. Jaké bylo radostné a nečekané překvapení mladého venkovského kováře z Kamberka, když za vystavenou mlátičku získal státní cenu. Pro něho to byl mimořádný úspěch. Poprvé se mezi výrobci hospodářských strojů objevilo jméno Melichar, které později znal každý rolník.

Když mu na tribuně byla předávána státní cena, vznikl mezi přítomnými k neznámému kováři takový obdiv a takové nadšení, že jej někteří nadšenci snesli s tribuny.

Táborská výstava utvrdila záměry Františka Melichara. Krajinský list Tábor psal tehdy, že kraj má málo vyrobitelů zemědělských strojů a že táborský kraj zaostává za jinými kraji.

Jakub Melichar však viděl ve svém synovi svého nástupce. Proto František roku 1872 žádal na Okresním úřadě v Táboře živnostenský list pro živnost kovářskou v Kamberku čp. 97. Asi nebylo lehké přesvědčit otce, že syn nechce natrvalo jíti cestou venkovského kováře, nechce živořit. On viděl ve větším středisku lepší příležitost pro své záměry. Mladá Vožice se mu zdála vhodným působištěm.

Jednal energicky a již v dubnu roku 1873 koupil v Mladé Vožici dům čp. 264. Provedl tam stavební úpravy a přestěhoval se tam s celou svojí rodinou i s rodinou otcovou. Jen Antonín již před tím odešel do Smilových Hor na obecní kovárnu, kde jeho dvanáctiletá sestra Františka mu tam dělala hospodyni. Z počátku tam žili v neuvěřitelné bídě. Zajímavé jest, že František žádal o povolení živnosti strojnické v Mladé Vožici, aniž k tomu měl potřebné kvalifikační předpoklady. Asi úspěch v Táboře c.k. okresnímu hejtmanství v Táboře stačil.

František v Mladé Vožici pracoval od svítání do soumraku. Vedle oprav zemědělských strojů začal vyrábět i stroje nové, např. ruční mlátičky, čistící mlýnky na obilí, snad i řezačky. Vyráběli tam i celoželezné brány, což pro tamnější kraj byla novinka. Užívaly se tam brány dřevěné. S přibýváním práce přijímal František nejen učně, ale i dělníky. Bylo proto třeba i více finančních prostředků. Rolníci neplatívali hotově, ale platívali až po žních neb i až k novému roku. Proto ještě v roce 1873 si František vypůjčil od Občanské záložny v Mladé Vožici 500 K. Františkovi se začalo dařit. V roce 1874 se narodila třetí dcera Anna. Na žádost Františka přestěhoval se z nedalekých Smilových Hor i bratr Antonín, tehdy již ženatý. František už zaměstnával 17 lidí. Starosta města později půjčil mladému podnikavému řemeslníku též 500 K, když viděl jeho pracovitost a přičinlivost.

Bratří měli snahu vyhovět každému zákazníkovi. Dnes to bývá někdy nedostižným ideálem. Dokládá to tento příklad. Jednou přišel jeden mlynář, že potřebuje přetočit transmisi z průměru 50 mm na 45 mm. Transmise však byla dvakrát tak dlouhá, než byla točná délka soustruhu. Antonín řešil úkol po kovářsku. Tak by to dnes nikoho už nenapadlo. Položil transmisi do výhně, ohřál ji a přesekl na půl. Každou polovinu pak přetočil na soustruhu na žádaný průměr. Pak konce obou půlek vložil opět do výhně a ohřál na vhodnou teplotu. Kovářským způsobem na tupo obě poloviny napěchoval, znovu ohřál na svárnou teplotu a obě polovice transmise k sobě svařil. Po svaření transmisi vyrovnal v místě sváru, překoval a pak opilovat na průměr 45 mm. Hlavní [illegible] pracovní čas, ale ochota posloužit zákazníkovi, který na práci přihlížel a divil se kovářově zručnosti.

František Melichar byl poctivým člověkem, ale podnikatelsky nezkušeným. Počínal si jako nezkušený vítězný generál, který všechny zálohy vrhnul do boje a když potřeboval další posilu, už ji neměl a vítězná bitva se proměnila v prohru. Roku 1873 přišlo na vídeňské burse ke krachu. V sedmdesátých letech vznikala vleklá hospodářská krize. S tím mladý podnikatel nepočítal. Potvrdilo to staré přísloví, že dluhy jedí z mísy. František se dostával do finančních potíží. Zakázek ubývalo, peníze se stávaly vzácnější a dluhy nebylo možno platit. Roku 1876 se narodila čtvrtá dcera Marie. Za čtyři měsíce postihla Františka další krutá rána. Jeho manželka Petronila zemřela ve věku 31 let. František měl řešit kritickou finanční situaci a starat se o čtyři maličké dcerušky. Prodal dům bratru

Antonínovi, aby aspoň dům zachránil. Kritická situace donutila Františka, že byl nucen ohlásit úpadek.

Aby se mu odlehčilo aspoň v rodinných starostech, hleděl se znovu oženit. Jednal energicky a za dva měsíce se oženil s Marií, dcerou Jana Hemra, hostinského v Nové Vsi u Mladé Vožice. Bylo to v únoru 1877. Zajímavé bylo seznámení se s druhou jeho manželkou.

Jednoho dne přišel za obchodem do nedaleké Nové Vsi. Zašel tam do hostince buď, že chtěl něco pojíst nebo spíše mu šlo o získání nějakých informací. Hospoda byla totiž místem, kde se scházela celá ves. Hostinský znal dokonale poměry v každé chalupě. Věděl, kdo zamýšlí stavět nebo něco kupovat, kdo je dobrý hospodář, kdo je v dluzích, kde je dcera na vdávání apod. Proto tehdy každý cizí příchozí, když potřeboval získat nějaké informace, zašel do hospody. Dal si jedno pivo a od hospodského se dověděl vše, co ho zajímalo.

Když František vkročil do hospody, nezpozoroval hned, že mladá dívka právě myje podlahu. Jak šlápl na umytou podlahu, energická dívka se po něm rázně ohnala mokrým hadrem. Byla to dcera hostinského, která tím upoutala na sebe jeho pozornost. Navázal tak krátkou známost, která brzo skončila sňatkem.

Druhá manželka, která byla o 12 let mladší, byla velmi šikovná a dovedla si ve všem poradit. Její věno aspoň částečně pomohlo při řešení důsledků bankrotu. Z části tyto tíživé důsledky převzali na sebe bratři, aby dobrá pověst jména Melichar byla zachráněna, jak jednou prohlásil Antonín. Ten, aby zaplatili dluhy, musel prodat i dům roku 1878. Je to ukázka bratrské obětavosti.

František se už necítil dobře v Mladé Vožici a rozhodl se odejít do největšího střediska do Prahy. Tam si pronajal dílnu na Tejnce za 150 zlatých. Neměl dost peněz a musel dát i 6 pytlů brambor ze svých zásob, které si do Prahy přivezl.

Začal dělat z počátku vše možné, aby si něco vydělal. Pro dvůr strahovského kláštera opravoval žentour, řezačku, mlátičku. Vyrobil i malé kuchyňské váhy, za něž dostal 10 zlatých. Když se trošku vzpamatoval, začal vyrábět řezačky a jezdil s nimi na trhy, např. do Berouna, do Unhoště, do Brandýsa n.L. apod.

Ještě v roce 1877 vyrobil prvý secí stroj a prodal jej bývalému starostovi Janu Šestákovi ze Zap. Ten ho lákal, aby se přestěhoval do Brandýsa n.L. Asi tušil, co by to mohlo být za přínos do Brandýsa a jeho okolí. František zprvu váhal a přestěhoval se k nějakému Bukovskému na Maninách. Tam se narodila rodičům prvá a poslední dcera Hermína v prosinci téhož roku.

Představy Františka se tu asi nesplnily, neboť se rozhodl, že se přestěhuje do Brandýsa n.L. V červnu roku 1878 vyjel z Prahy vůz s rodinou Františka Melichara a s různými svršky a zařízením. Vzadu za vozem byla přivázána koza, živitelka rodiny.

V Brandýse se nastěhoval do uprázdněného domku u mostu čp. 126. Na chodbě si zařídil dílnu. Pro nezbytné potřeby si ještě první den vypůjčil od řezníka Matouška 5 zlatých.

Začal opět s opravami zemědělských strojů, jak jinak nebylo možné. Práce brzo přibývala a František se v pravém slova smyslu dřel, aby si co nejvíce vydělal. Jakmile se trochu ze všeho zotavil, začal znovu pomýšlet na výrobu

secích strojů. Opravy nebyly jeho cílem, ale pouze přechodným prostředkem.

Secími stroji byly tehdy Čechy zaplavovány z Německa a z Anglie. Jeho vlastenecké cítění jej nutilo, aby vlasti prospěl a vlastními secími stroji čelil cizí konkurenci. Kvalitních výrobců secích strojů v Čechách téměř nebylo. František dobře věděl, že ruční setí obilí je neekonomické, neproduktivní a nedokonalé, že je ve značné míře odkázáno na šikovnost sejícího rolníka.

Správně předpokládal, že ruční setí bude postupně zcela nahraženo setím strojním, i když secí stroj si své uplatnění musel teprve prorážet, zvláště u malých a středních rolníků.

Výrobci zemědělských strojů tehdy většinou začínali se skrovnými prostředky a při tom vyráběli více běžných druhů strojů současně. Vyráběli ve větší sortimentní šíři proto, aby si déle udrželi zákazníka. Znali konservativnost rolníků a věděli, že rolníci se rádi drželi jednoho dodavatele. Snažili se, aby rolník nemusel chodit ke konkurenci. Tím však tříštili své síly i možnosti a zpravidla se nedostali dál než na kusovou výrobu. Kdyby byli vyráběli ve větších sériích, byla by výroba produktivnější a levnější. Tehdy se tak u nás ještě často nemyslelo, zvláště u těch, kteří začínali od piky.

František Melichar znal všechny nevýhody této praxe. Chtěl provádět výrobu podle moderních ekonomičtějších zásad. To odpovídalo velikosti jeho ducha a technickému talentu. Specialisoval se proto pouze na jeden druh strojů a to na secí stroje.

Ve stísněných podmínkách u brandýského mostu vyrábět nové stroje dobře nemohl. Pronajal si domek čp. 241. Tam začal s dvěma učni vyrábět prvé secí stroje roku 1881.

Aby však mohl mezi konkurencí proniknout, bystře usoudil, že potřebuje poznat moderní výrobu v cizině. Neměl však na to. Svěřoval se se svými plány svým známým. Tamnější továrník Janovic, když seznal smělé plány Františka Melichara, půjčil mu bezúročně 1200 zlatých, aby mohl jeti do ciziny. Asi na jaře roku 1879 odjel Melichar do Německa. Jako dělník nejprve pracoval v Hanoveru a pak v Lipsku v továrně Rudolfa Sacka, který k nám nejvíce dovážel secí stroje. Bylo to tehdy neobvyklé rozhodnutí za cenu, že si udělal velký dluh, rodinu opustil. Bylo to však osudové a šťastné rozhodnutí, které dokázalo podnikavost a velikost ducha u prostého kováře.

Bez tohoto rozhodnutí by nikdy nebyl dosáhl tak obrovského rozmachu. Mohl si to dovolit i proto, že německy už z vojny uměl. V Německu prováděl vlastně průmyslovou špionáž pro své záměry. Tehdy se výroba pokládala za tovární tajemství. Dodejme, že dnes tomu v socialistickém průmyslu říkáme přenášení zkušeností. To je jedna z velkých výhod socialistického podnikání. Jedna továrna předává své zkušenosti druhé továrně bezplatně a ev. i lidi zapracuje.

V Německu měl o výrobu tak veliký zájem, že údajně tím vzbudil podezření u továrníka a musel se vrátit o něco dříve, než zamýšlel. Když se však vrátil, měl zcela jasno, jak má svoji výrobu zaměřit.

Už nic nebránilo rozjet naplno své plány. Než však tak mohl učinit, zasáhla jej velká ztráta a nejtěžší životní rána. V květnu roku 1880 zemřela dcera Marie. František žil zcela pro svoji rodinu, zármutek ještě neodzněl a zasáhla ho další krutá rána. Za necelý měsíc dne prvého června 1880 zemřela jeho manželka Marie na tuberkulosu plic. Zůstal zase se čtyřmi malými dětmi zcela sám. Byla

to rána tím větší, že svoji manželku opravdu miloval. Přinesla pro něho velké oběti, dala mu nezištně své věno. Dostal se do kritické deprese, ba až na pokraj sebevraždy. Jeho úžasná energie a vůle byla zlomena. Prožíval stav zoufalství.

Byl to však člověk zodpovědný. Měl rád své děti a nezbývalo než se opět vzmužit a dále pracovat, zvláště když už byl na pokraji svého vzestupu. Práce je pracovitému člověku v každé depresi nejlepším lékem. Po krátkém čase zabral se zase do svých plánů a do své práce. Uvažoval znovu se oženit.

Po smrti své prvé manželky se oženil za dva měsíce. I nyní se znovu oženil rovněž za dva měsíce. V srpnu 1880 si vzal za manželku prodavačku z krupařského obchodu v Brandýse Annu Müllerovou, dceru zemřelého stárka z brandýského mlýna. Byla o 6 let mladší, ale měla už ve svých 32 létech na čase se vdát. Převzala na sebe všechny starosti o rodinu. Nebylo to pro ni lehké.

Teprve nyní se mohl František Melichar zcela vrhnout do své práce. Začal původně vyrábět secí stroje se šnekovými kolečky ve výsevné skříni. Po poznání výroby Sacka přešel na výrobu secích strojů s výsevným ústrojím korečkovým či důlkovým. Začal však hned stroje zlepšovat.

Roku 1882 se manželům narodila prvá dcera Božena, která však za 7 měsíců zemřela. František byl již zcela soustředěn na výrobu secích strojů a na jejich zlepšování. Roku 1883 dosáhl prvý patent na zdokonalení secího stroje s vrchním výsevem. Tím padlo rozhodnutí, že se vynálezce zaměří jen na secí stroje s vrchním výsevem.

Do roku 1882 vyrobil již téměř 20 secích strojů. V tom roce bylo zvýšeno v Rakousku clo na dovoz strojů z ciziny. Proto koncem toho roku přijel do Brandýsa vídeňský obchodník Friedländer. Koupil najednou 27 secích strojů a hned je zaplatil. To byla velká pomoc. Výrobce si mohl mimo naléhavé investice koupit i pronajatý domek čp. 241.

Přes všechny úspěchy vynálezce viděl, že dosavadní stroje mají jisté nevýhody, zvláště při setí na svazích. Proto začal přemýšlet na novém principu výsevného ústrojí.

Po mnohém strádání a mnohých ranách se nyní začalo Františkovi dařit. Roku 1884 se rodičům narodil prvý syn František. Přání otce, aby měl za sebe nástupce, se konečně splnilo. Za čtyři roky se pak narodil další syn Jaroslav. Byli tedy už nástupci dva.

V srpnu roku 1887 přihlásil vynálezce další nový patent na nový lžičník s naběracími lžičkami ve výsevném ústrojí. Byla to velká novinka, která se rychle ujala. Zakázky začaly velmi přibývat. Bylo také nutno přijímat další dělníky. Bylo také nutné rozšiřovat výrobní plochy. Proto ještě v roce 1887 koupil Melichar v sousedství 16 stavebních parcel a již další rok tam stál prvý velký tovární objekt. Tehdy byl zvyk, že dělníci ze vzdálených míst se přijímali na byt a stravu. Proto s přibýváním dělníků přibýval-o také práce manželce Anně. Ta do prvých padesáti dělníků sama jim vařila. Teprve s dalším přibýváním dělníků byla zřízena v továrně jídelna.

Vynálezce se dostával do horečného tempa. Poznal, že vědomosti z venkovské školy zdaleka nestačí. Proto po práci a po nocích studoval technické otázky aby si osvojil vše, co potřeboval pro svoji práci znát, aby lépe uplatnil své konstruktérské nadání.

Roku 1891 byla v Praze velká a velkolepá jubilejní výstava, která byla prodchnuta vlastenectvím a nadšením. Vystavoval tam též František Melichar. Denník "Praha" denně podrobně psal o výstavě. Psali o vynálezci Melicharovi a o jeho secích strojích. Byl to velmi dlouhý a nadšený článek i s obrázky vystavených strojů. Z tohoto velmi zajímavého článku uvedu jen prvé dva odstavce: "Na zemské jubilejní výstavě zaujímá v oboru hospodářských strojů a pomůcek bez odporu první a velmi čestné místo mezi vystavovateli českými firma František Melichar v Brandýse n.Lab., továrna výhradně na secí stroje obilní, jetelové, řepní, rozmetadla umělého hnojiva. Je to jediná továrna toho druhu v celém Rakousku, která se zařídila na vyrábění jen jednoho druhu strojův, a to secích strojů lžičkových universálních s nehybnou truhlou vlastního vynálezu a patentu.

Po několik let razí si jméno znamenitého českého vynálezce Františka Melichara a výtečného konstruktéra v oboru hospodářských strojů cestu co nejširší a známost v kruzích našeho uvědomělého dělnictva, a to nikoliv reklamou, nýbrž prací, důvtipem vynálezů jeho, čím dále, tím více. Znamenitý tento odborník překvapuje náš rolnický lid téměř každoročně novou a praktickou myšlénkou."

Dále se v článku uvádí neuvěřitelný vzrůst produkce v jednotlivých letech. Uvedu aspoň, že roku 1881 byly vyrobeny 3 secí stroje, roku 1882 již 15 strojů, a roku 1886 120 strojů a dokonce roku 1890 760 strojů. Tedy za 5 let se výroba zvýšila více než 250krát. V továrně pracovalo již 120 dělníků. A to jeho nejvýznačnější patent svět techniky ještě neznal.

Příliv zakázek si vynutil opět další stavby továrních objektů a další investice. Bylo třeba stavět rychle a proto se při stavbě používalo také dřevěných konstrukcí.

Jan Červinka, zkušený exportní obchodník, nabídl Františku Melicharovi, že bude prodávat jeho stroje v cizině. Uzavřel s ním smlouvu o generálním zastoupení pro cizinu. Červinka začal propagovat Melicharovy stroje v cizině, především na všech větších výstavách v Evropě. Poprvé vystavoval Melicharovy secí stroje v Hanoveru. Byli tam i ředitelé ruských velkostatků. Ti dobře poznali výhody Melicharových strojů a zakoupili jich větší množství. Františku Melicharovi se splnil sen vyhrávat nad zahraniční konkurencí.

Zakázka do Ruska měla nečekané následky. Když stroje byly dodány a zaseté obilí vzešlo, ukázalo se, že obilí je velmi řídké. Došlo k prvé a překvapivé reklamaci. To byly ještě stroje s neroztahovacím lžičníkem. František Melichar vyslal do Ruska Jana Červinku, aby zjistil, co se vlastně stalo. Vynálezce si byl jist správnou funkcí a nedovedl si příčinu reklamace vysvětlit.

Červinka v Rusku zjistil, že Rusové, aby obilí rychleji vzklíčilo, obilí před zasetím máčejí. Na Ukrajině rychle přicházelo teplo a bylo třeba, aby zrno nejen rychle vzešlo, ale aby také rychle zapustilo kořeny do země. Máčením ovšem zrna nabobtnala, zvětšila se a proto lžičky nabíraly menší množství zrna, než bylo potřeba. S tím ovšem vynálezce nemohl počítat, když to nevěděl. Oprava byla sice jednoduchá, ale šlo o větší počet strojů, jichž doprava do továrny a zpět k zákazníkovi byla by nákladná.

Bylo rozhodnuto vyhledat v Rusku firmu, která by opravy provedla. Jan Červinka z dřívější své praxe znal v Kyjevě firmu Vielwert a Dědina. Byli to Češi. Ti si kladli podmínku, že továrna jim zašle odborníka k zapracování dělníků.

Do Kyjeva byl vyslán mistr Veska. Ten zaučil dělníky na opravách. Stroje byly postupně upraveny a zákazníci pak byli se stroji spokojeni.

Tento nepříjemný případ měl ještě další nepříjemnost. Když kyjevští továrníci poznali, jaký je v Rusku zájem o secí stroje, viděli v tom dobrý zisk. Rozhodli se, že si sami zavedou výrobu secích strojů. Přemluvili a přeplatili mistra Vesku a udělali ho hned ředitelem. Kyjevská továrna se prý stala jednou z největších továren na secí stroje v Rusku. František Melichar neměl svůj vynález v Rusku chráněn. Byla to však pro něho silná zkušenost. Tento případ brandýské továrně příliš neublížil. Přemýšlivý duch Melicharův přišel brzo s novým senzačním patentem, který si pak dal chránit i v Rusku. Za to však kyjevská firma měla nečekaný konec. Když se blížila v roce 1917 Velká říjnová revoluce, utekli tito kapitalisté zpět do Čech. Pak si na Slovensku v Lučenci založili novou firmu a tam posléze zkrachovali. Takový je konec všeho, co nemá pevný etický základ.

Jan Červinka prokazoval továrně brandýské velmi platné služby. Nebylo proto divu, že si získal u Františka Melichara plnou důvěru. Proto také uvítal, když si Červinka zvolil jeho dceru Matyldu za svoji manželku. Slavná svatba byla roku 1891 v Praze u svatého Jindřicha. Manželství to však nebylo šťastné a po 18ti letech skončilo rozvodem.

Vynálezce Melichar stále své stroje zlepšoval a docílil řadu dalších patentů. Vrchol jeho vynálezecké činnosti byly dva patenty z roku 1894. Ty znamenaly převratné zlepšení secího ústrojí a ve svém důsledku pak enormní příliv zakázek.

Tento vynález byl chráněn ve všech průmyslových státech světa včetně USA. V čem spočíval tento jednoduchý a geniální vynález ? Lžičník byl tak zkonstruován, že se lžičky lžičníku daly libovolně roztahovat čili naběrací plocha lžiček se dala libovolně měnit, a co víc, i za chodu stroje jediným pohybem. Tento důmyslný vynález překvapil celý svět a brandýské továrně způsobil největší slávu nejen u nás, ale i ve světě. Byla to tehdy nejdokonalejší konstrukce světa. Bylo to opravdové unikum a proto tyto Melicharovy stroje dostaly obchodní značku "Unikum". Český vynálezce předčil tehdejší, v Evropě oblíbenou, americkou konstrukci secího stroje. Výsevným lžičkovým ústrojím bylo možno sít všechny druhy osiva od máku až po boby bez jediné výměny koleček, jak tomu bylo až dosud. Vhodně volený tvar lžiček umožňoval stejnoměrné setí i na svahu. Pro docílení snadnější a přesnější regulace množství osiva byly na posledním levém lžičníku dvě mosazné lžičky, opatřené milimetrovou stupnicí, rozdělenou na 17 dílů.

Na rozdíl od dosavadních strojů bylo možno obrácením jediného kolečka síti i ve špetkách. Secí stroje lžičkové měly pevnou nepřeklápěcí výsevnou skříň a počet řádků byl vždy sudý od 12 do 24 řádků.

Tento vynález měl pak za následek ještě další vynálezy. Od počátku, kdy František Melichar začal vyrábět lžičkové secí stroje, mohl se pochlubit téměř každý rok novým patentem. Celkem získal na 20 patentů. Nelze se tu zabývat technickou stránkou jeho patentů. To jsem učinil jinde. Poslední patentovou přihlášku podal František Melichar dva měsíce před smrtí. Ale i po jeho smrti byly ještě podány další patentové přihlášky a došly další patenty.

Vynálezce nejprve každý svůj vynález v praxi vyzkoušel a pak teprve jej přihlásil k patentu a zavedl jeho výrobu. Tím, že vyráběl jen jediný druh strojů, mohl podrobit zlepšování téměř každý dílec stroje. Většina jeho vynálezů

přežila více než půl století a to nejen v našich zemích.

Pochopitelně, že i export lžičkových strojů neustále stoupal. Byla zřízena řada expositur v cizích zemích, např. v Paříži, v Miláně, v Budapešti a jinde. Melicharovy secí stroje se vyvážely téměř do všech evropských států, do severní a jižní Afriky, do většiny zemí jihoamerických i do Australie. Všechny výrobky právem měly výrobní značku "Originál Melichar". Celkový export se už téměř blížil 50 % z celé výroby. Melicharovy secí stroje získávály všude oblibu a práce českých dělníků šířila slávu naší zemi po celém světě.

Není u nás druhého vynálezce v zemědělských strojích, který by se mohl pochlubit tolika vynálezy a patenty. Proto právem napsala Československá vlastivěda číslo 9: "Nemáme od doby vynálezu Melicharova vynálezu, který by se mu významem vyrovnal." Byl to šťastný vynálezce, jeden z mála, který dovedl své vynálezy rychle realizovat bez cizí pomoci, vlastní silou a sám je rozšiřovat po světě.

František Melichar nebyl typ kapitalisty. U něho peníze nebyly cílem, ale prostředkem, protože, co vydělal, dal zase zpět do závodu. Proto také mohl dosáhnout tak nevídaný růst svého podniku, aniž by prakticky potřeboval úvěr. Oprávněně čteme na jeho prospektech z té doby nápis: "Největší specielní továrna celého Rakousko-Uherska".

Patentová ochrana je dobrá, ale náročná na termíny, na jejich přesné sledování. Jediné opomenutí se nevyplatí. Uvedu příklad.

Každý rok se muselo včas platit do všech státu, aby ochrana patentu nezanikla. Jak známo, ročně se poplatky zvyšovaly. Jednou se stalo, že zeť Melicharův Dostál, který v závodě zastával funkci účetního, opomenul poslat včas poplatek za patentovou ochranu do Švédska. Ve Švédsku měla továrna svého generálního zástupce pro Švédsko. Ten když zjistil, že patentová ochrana na Melicharovy secí stroje ve Švédsku propadla, zařídil tam továrnu na tyto stroje. Asi to nebyla velká továrna, ale přece jen to brandýský závod poškodilo.

Tak zdatný vynálezce nemohl zůstat bez povšimnutí u vedení města Brandýsa. Proto se podílel na vedení obce a nějaký čas byl i starostou města. Zlí a pomlouvační lidé mu však tuto práci znechutili, že se posléze starostenství vzdal, ke škodě města.

Asi roku 1902 mohl František Melichar splnit svůj dávný sen z vandru, když se mu jednou zalíbil jakýsi zámeček, předsevzal si tehdy, že si také jednou něco podobného postaví. Vedle továrny si založil zahradu, o kterou se staral zahradník. V ní postavil krásnou vilu podle návrhu architekta Václava Rašlapila. Vila byla vybavena proslulou nábytkářskou firmou Gerstner v Praze. Ve vile měl pak také Melichar v přízemí svoji pracovnu.

V té době byla také továrna rozšířena o další objekty. Řídit velkou továrnu a přitom stále vynalézat a zlepšovat, bylo zcela vyčerpávající. Stárnoucí organismus vynálezce už nebyl tak odolný. V 56ti létech poprvé vážně onemocněl zápalem plic. Lékař dr. Zítek mu zachránil život. Po uzdravení opět neúnavně pracoval.

Jeho bratři, když dokončili likvidaci jeho závazků v Mladé Vožici, také pak toto město opustili. Antonín si nejprve založil strojírnu v Ratibořských Horách, ale za nedlouho koupil tam statek a sedlačil. František mu při tom pomohl penězi. Druhý bratr Augustin se pak přiženil do Votic a tam vyráběl hlavně ruční mlátičky a jiné zemědělské stroje. Byla to malá továrnička, která dobře pro-

sperovala i v dalších generacích až do současnosti. Jakub Melichar přešel s nejmladším synem do Votic a tam zemřel roku 1880 ve věku 64 roků.

Roku 1905 zatoužil František Melichar navštívit svého bratra Antonína. Neviděl ho téměř 30 let. Ve stáří se člověk rád vracívá mezi ty, s nimiž prožil mládí. Továrník Melichar náležel mezi prvé u nás, kteří si koupili auto. Asi roku 1898 si koupil z Francie od Renaulta prvé auto. Šofér Bouček zavezl svého šéfa do Ratibořských Hor. Ten tam pobyl dva dny. Velmi četná rodina vzácnou návštěvu vřele přivítala. Chtěli mu připravit slavnostní oběd. On si poručil jídlo svého mládí, brambory na loupačku a 1/2 litru piva. Bratří měli o čem povídat a na co povzpomínat. Druhý den si poručil švestkové knedlíky. Před odjezdem prohlásil, "zase jednou jsem tu u vás jedl to, co mám rád, ale doma mi to neudělají." Zůstal skromným člověkem.

Nejen to. Jeho sociální postoj se nezměnil ani s přibývajícím bohatstvím. Cítil se stále dělníkem a také s dělníky jednal jako rovný s rovným. Není znám jediný případ rozporu mezi ním a jeho dělníky. Kdo tehdy pracoval v "Melicharce", pokládalo se to za dobrou existenci. Jsou také četné doklady vděčnosti dělníků ke svému chlebodárci. Dělníci dostávali různé prémie a sociální příspěvky. Nedocházelo ke mzdovým sporům. V sociálních otázkách závod předstihl dobu.

Syn jeho bratra Antonína Rudolf pracoval jako dělník několik roků u svého strýce v Brandýse. Velmi vděčně vzpomínal na něho nejen proto, že mu poskytl nějaký materiál a nějaké nářadí, když si v Černovicích u Tábora roku 1904 zakládal strojírnu, ale proto, že si jej vážil jako všichni brandýští dělníci, s nimiž tam tenkrát pracoval.

František Melichar po celý život nevěděl, co je to odpočinek, co je to dovolená. Jeho organismus stárnul rychleji, než si kdo přál. Lékaři pozorovali zhoršování jeho zdravotního stavu. Přivolali profesora Maixnera. Ten továrníkovi doporučoval absolutní klid a odpočinek. On však jako by neslyšel. Přinesl těžký model svého nového stroje se slovy: "... to vás pane profesore bude bavit." Vysvětloval pak konstrukci stroje. Při odchodu prohlásil dr. Maixner: "... toho pána zabije práce."

Aby jej od práce odtrhli, poslali jej lékaři do Nizzy ve Francii na zotavenou. On tam však řešil konstrukci nového stroje. Když jí vyřešil, vrátil se, aniž by mu co na zdraví pomohlo.

Dostával se do kritického stadia. Lékaři pozorovali, že má života málo. Vozili ho po továrně na vozíku. Jednoho dne jej přivezli k nové studni. Po ochutnání vody řekl: "... vodu jsem ochutnal, ale slévárnu už neuvidím." Svolali lékařské koncilium včetně jeho zetě, známého gynekologa profesora Pitha. Ti konstatovali, že nastává konec. Ironií osudu došel telegram před polednem od ministra, že mu císař udělil rytířský řád. Zeť dr. Pitha ho chtěl potěšit, ale on už byl v agonii.

Když tovární houkačka hlásila konec práce dne 28. června 1907, byl také konec života slavného vynálezce a průmyslníka Františka Melichara. Mnozí vycházející dělníci se po této zprávě neubránili pláči.

František Melichar ještě za živa dal postavit na hřbitově v Brandýse velkou rodinnou hrobku s pomníkem podle vlastního přání. Na pomníku od Šalouna a Suchardy stojí dělník a dělnice pietně pohrouženi nad hrobkou. Chtěl i po smrti zdůraznit svůj dělnický vztah.

I poslední jeho vůle, psaná 9 dní před smrtí, dokazuje jeho sociální cítění k dělníkům. Odkázal všem dělníkům,kteří byli v závodě nepřetržitě zaměstnáni až do současnosti nejméně 15 let, každému po 500 K. Tehdy to bylo hodně peněz. Mimo to na založení podpůrného fondu k zaopatření neb podporování starých nemajetných dělníků odkázal 3 000 K.

V začátku závěti píše: "Pohřeb můj budiž slušný, ale beze vší okázalosti, neb tak prostě a jednoduše, jak jsem žil, chci býti pochován."

Při slavném pohřbu stál jeden starý kovář u kovadliny a v pravidelných pomalých intervalech dovedně a teskně tloukl kladivem na kovadlinu podle starobylé kovářské tradice.

Zemřel velký český kovář, velký vynálezce, slavný člen kovářského rodu s tradicí až do současnosti po dobu 200 let.

V roce úmrtí vyrobila továrna ten rok 4 200 kusů strojů při počtu dělníků cca 300. Do té doby bylo v brandýské továrně vyrobeno přes 30 000 secích strojů.

Brandýský historik dr. Prášek o něm napsal: "vyzařoval duchaplnou podnikavost, nezdolnou energii - pravý muž neúmorné práce, hloubavý, šťastný vynálezce, jeden z nemnohých těch typů pravého Čecha k vysokým cílům spějícího."

ZÁVĚR

Nejprve přejděme letmým pohledem celý rod Melicharů. Jde o jednu linii hlavní a šest linií dalších, které se pak ještě rozvětvují na další větve. Řada Melicharů ,kovářů odešla neznámo kam. Přesto v rodokmenu se objevuje na 650 osob. Je to rod s mohutnou kovářskou tradicí, sahající až do současnosti a dokazující jak hluboko sahaly kořeny české řemeslné dovednosti a jak se tato řemeslná dovednost šířila po naší vlasti. Naznačuje také, jak postupně kovářství přecházelo na strojírenství. Není bez zajímavosti, že právě potomci té "padlé osoby", jak je zapsána v matrice Mařena Melicharová, ti z celého rodu se nejvíce proslavili a to nejen na poli hospodářském, ale i v boji za osvobození naší vlasti. Mezi těmito potomky nejvýznamnější postavou jest František Melichar, znamenitý vynálezce a zakladatel brandýského závodu. Zanechal pro naše hospodářství trvalou památku a trvalou hodnotu v dobře prosperující továrně světoznámé pověsti. Továrna vyráběla unikátní patentované secí stroje, chráněné po celém tehdejším průmyslovém světě.

To vše dokázal vytvořit český kovář za 27 let svého života. Po jeho smrti se závod dále rozvíjel pod vedením syna Františka a vyráběl ročně až 700 kusů secích strojů. V roce 1910 zaměstnával závod již 900 pracovníků. O rok později byl závod přeměněn na akciovou společnost. Když monopolní výroba secích strojů pominula, rozšířil závod výrobní program o další druhy zemědělských strojů.

Před prvou světovou válkou navštívil továrnu Karel Habsburk, pozdější krátkodobý a poslední rakousní císař. Byla to mimořádná událost, protože habsburský rod příliš českému průmyslu nepřál.

Jeden z posledních výrobních programů byly ocelové vozy na pneumatikách. Tento program do jisté míry navodil dnešní výrobní program. Na počátku dvacátých let František Melichar přikoupil světoznámou firmu Umrath a spol. v Praze v Holešovicích. Nebyl to šťastný tah. Od té doby byla brandýská továrna přejme-

nována na firmu František Melichar Umrath a spol. a.s. v Brandýse n. Lab.

Umrath byl Němec a po získání naší samostatnosti v roce 1918 se již u nás necítil dobře. Když závod prodal, přestěhoval se do Rakouska. Při odjezdu na hranici mu naši celníci zabavili mnoho stříbrných a jiných vzácných věcí, které chtěl propašovat. Byl z toho tehdy velký skandál i pro něho trestní postih.

Nacistická okupace rozvoj závodu zabrzdila. Po osvobobzení roku 1945 byl závod podle zákona znárodněn. V roce 1946 dostal název: Agrostroj, závod Brandýs n.Lab. Hospodářské stroje se tam přestaly vyrábět roku 1951. Od roku 1952 jest závod velkým podnikem pod názvem: Brandýské strojírny a slévárny. Roku 1958 se stal oborovým podnikem a byly k podniku přiděleny další pobočné závody.

Tradiční výrobní program byl předán roudnické továrně. Brandýský podnik vyrábí dnes účelové nástavby na automobily pro odvoz odpadku, pro přepravu hmot, návěsy a přívěsy k automobilům a traktorům, podvozky pro kontejnery a jiné.

V roce 1975 slavil podnik, předčasně o tři roky, stoleté trvání závodu. Vydal k výročí zdařilé prospekty. Dnes je perspektiva podniku taková, že má zajištěnu prosperitu na dlouhá desetiletí.

Zakladatel tohoto podniku, český kovář Melichar, ani ve snu nemohl tušit, jaký významný podnik vzejde z toho závodu, který sám tak těžce přivedl v život. Podnik zdárně plní své poslání v socialistické ekonomice. Je významnou složkou celého socialistického československého národního hospodářství.

Tento podnik po věky vždy bude dokladem, za jakých podmínek se rodil náš český průmysl. Bude dokladem, že to byly naše české ruce a naše mozky, které z naší země udělaly jednu z průmyslově nejvyspělejších zemí světa.

PRAMENY A LITERATURA

Základním genealogickým pramenem pro dějiny kovářů Melicharů jsou matriky farních úřadů v Cetorazi (obec Prasetín), Zhoř (obec Těchobuz), Pacov (obec Jetřichovice), Planá nad Lužnicí (obec Košice), Louňovice pod Blaníkem (obec Křížov, Bojkovice), Pravonín (obec Buková), Načeradec (obec Buková), Šebířov (obec Vosná), Načeradec (obec Ovesná Lhota), Zhoř (obec Anadorf), Vlašim (obec Pavlovice), Rataje, Mladá Vožice a Brandýs nad Labem. Z pozemkových knih byly k dispozici knihy pro Kamberk (Zlaté Hory), Mladou Vožici a Brandýs nad Labem a z ostatních archivních rukopisů "Kniha mistrovská města Pacova pro cech kovářský, zámečnický a ručníkářský" (údaje z roku 1774), obchodní rejstříky (např. X - 408) a další. Velmi cenné podklady jsou obsaženy v osobní písemné pozůstalosti F. Melichara (prospekty jeho firmy a firmy Melichar - Umrath, katalog hospodářské výstavy v Táboře 9. 10. 1871, tisky ke 100. výročí Brandýských strojíren a sléváren a ovšem i křestní, oddací a úmrtní listy členů rodiny a poslední pořízení a pozůstalostní spisy Františka Melichara). Pro stať byly vytěženy i články z běžné literatury slovníkové a časopisecké (na příklad denník "Praha" pro vylíčení jubilejní výstavy roku 1891, krajinský list "Tábor" ročníku 1971, časopis "Střádal" č. 6 z roku 1913, "Karlínský listy" č. 217 z roku 1907, Ottův slovník naučný, Sitenského hospodářský slovník naučný, publikace 100 let práce, díl 0 9 [Technika] Československé vlastivědy a další).

Typicky a metodicky náročnějším genealogickým pramenem ve stati pečlivě využitým, byla ústní svědectví, vyprávění a zkušenosti sourozenců Františka Melichara (bratr Antonín, sestra Františka Řeháková), jeho vnuků a vnučky (Jaroslav Červinka, JUDr. František Pitha a Hermína Forstová - Melicharová) i obou synovců Františka Melichara (div. gen. František Melichar a Rudolf Melichar, autor stati).

Rukopis mé studie "František Melichar - vynálezce zemědělských strojů 1842 - 1907" (114 stran, 23 fotografií, 49 firemních prospektů) jsem archivoval v Národním technickém muzeu v Praze 31. 10. 1977.

VÁCLAV BROŽÍK - SLAVNÝ ČESKÝ MALÍŘ

Otto Bernardin

Dříve, než přikročím k vlastním rodopisným datům, zmíním se úvodem velmi stručně o jeho životopisu:

Václav Brožík se narodil 5. března v Hamru u Třemošné v čísle 57. Jeho otec Josef Brožík narozen 3. dubna 1813 v Dýšiné 28 nedaleko Plzně, byl zaměstnán v hutích, patřících Metternichovi a to v Plasích. Jeho rodina žila v nuzných poměrech v Německé Bříze (nyní České Bříze) u krejčího Bernarda. Později se přestěhovali do Hamrů u Třemošné, kde pracoval jako kovář na tamním hamru. Pracoval pro plzeňského továrníka Klotze, pro kterého vyráběl lopaty. Odtud odešel na práci k Bondymu do Darové a posléze se odstěhoval do Prahy - Smíchova, kde bydlel v domě "U lva" v Košířích. Přijal práci v tehdejších Ringhoferových závodech na Smíchově jako dělník. Jeho syn Václav vstoupil do učení v tiskárně u Mittaga a pak odchází pracovat k Michalu Kučerovi, malostranskému kamenotiskaři, který měl dílnu pod kamenným mostem. Tehdy v roce 1866 vtrhli do Prahy němečtí dragouni (8. července) a dílna, ve které pracoval, byla následkem toho uzavřena. V té době zažil velkou bídu, zvláště, když vypukla cholera. V roce 1873 odchází do Mnichova, kde se zdokonaloval v malířství. V roce 1877 jako už známý malíř historických výjevů odchází do Paříže.

Rodopisná data Brožíků:

Vít Brožík,

první zjištěný předek malíře Václava Brožíka, narodil se v r. 1658 a zemřel 16. 2. 1734 ve věku 76 let. Vít přiženil se na tzv. Blahošův dvůr jako sedlák a oženil se s Maryanou, dcerou Víta Šota. Maryana nazývána Blahouška - narodila se v r. 1663 a zemřela 12. 5. 1724 ve věku 62 let. Brožíkové se v té době nazývali Blahouši.

Podle dýšinských matrik a to hlavně úmrtních byly zjištěny 3 děti Víta a Maryany:

Václav Brožík,

vulgo Blahouš, narozen 1695 v Dýšiné. Oženil se dne 21. 11. 1719 se Zuzanou, dcerou Kašpara Chudáčka z Chrástu u Plzně. Zemřela 12. 5. 1758 ve věku 70 let. Václav Brožík zemřel 20. 2. 1765.

Další syn Víta Brožíka byl Jan Brožík, narozen 1698 a zemřel 15. 10. 1722 ve věku 24 let.

Třetí dítě Víta Brožíka Vojtěch Brožík, oženil se 7. 10. 1721 v Dejšině s Kateřinou, vdovou po Matěji Svobodovi z Dejšiny.

V dejšinských matrikách uvedeno bylo 10 dětí Václava a Zuzany B.: Jakub Brožík nar. 22. 5. 1720 v Dejšiné, Kateřina Brožíková nar. 4. 7. 1722 a provdána 16. 7. 1743 za Jos. Maura, syna Zikmunda M., rychtáře.

Josef Brožík,
"jináč Blahoš" nar. 6. 3. 1724 v Dejšiné. V matrice udáno: "na rukách držel Jakub Šneberker dejšinský kovář". Svědci Zikm. Mauer, rychtář a Dorota Martínková, rychtářka Chrástská. Manželky a děti Josefa B. uvedeny níže.
Čtvrté dítě Václava Brožíka byla Anna Brožíková nar. 29. 1. 1731 a provdána za Blažeje Pilera, kováře ze Smedčic, syna Jana Pilera, chalupníka z Dejšiny. Svatba dne 25. 1. 1751. Páté dítě Václava Brožíka byl Vít Brožík vulgo Blahouš po otci Václavu "mladém sedláku dejšinském". Zemřel 20. 4. 1728 v Dejšiné. Šesté dítě byla Alžběta Brožíková nar. 31. 12. 1728 a zemřela 20. 4. 1731. Sedmé dítě Barbora Brožíková nar. 11. 2. 1734 v Dejšiné. Osmé dítě Alžběta Brožíková nar. 16. 10. 1736. Deváté dítě Symon Brožík nar. 20. 10. 1739 v Dejšiné a posléze desáté dítě Václava Brožíka byla Božena Brožíková narozená 29. 7. 1742 a zemřela 7. 1. 1744 v Dejšiné
Uvedený Josef Brožík (nar. 6. 3. 1724) měl tři manželky a to Alžbětu roz. Krauzovou, Kateřinu roz. Kufsteinovou a Annu roz. Šourkovou. První manželství: s Alžbětou, dcerou Karla Krauze z Dejšiny uzavřeno 3. 9. 1747 v Dejšiné. Zemřela ve 30 letech 22. 4. 1760. V matrice uvedeno "zemřela v statku tchána svého sedláka Brožíka neb Blahoše". Z tohoto manželství narozeno 5 dětí: Dorota 6. 11. 1747, František 12. 3. 1751, Klára 12. 8. 1753, Kateřina 13. 2. 1756 a Vojtěch nar. 6. 10. 1758.
Druhé manželství: s Kateřinou dcerou Thomase Kufsteina z Dejšiny. Svatba 27. 11. 1764. Kateřina zemřela ve 33 letech dne 9. 5. 1772 v domě č. 27. Z tohoto manželství narozeny 4 děti: Václav 8. 2. 1766, zemřel 24. 2. 1766, Marie 3.11.1767 a zemřela 26. 5. 1769 v Dejšiné v domě 27, Josef 1.3.1769 a zemřel 31. 5. 1772 v Dejšiné 27, Barbora nar. 1772, zemřela 23. 2. 1772 v domě 27 ve věku 14 dní.
Třetí manželství: s Annou dcerou Adalberta Šourka, rolníka z Chrástu. Svatba 26. 1. 1772 v Dejšiné 27. Z tohoto posledního manželství narozeno 8 dětí: Marie 13. 10. 1773 a zemřela 12. 1. 1774, Dorota 6. 2. 1775, třetí dítě

Šebastian Brožík,
nar. 20. 1. 1777 v Dejšiné 27, oženil se s Marijanou dcerou Václ. Zyky, myslivce a sedláka v Kunovicích a matky Kateřiny dcery Václ. Mayera, chalupníka z Ejpovic. Kmotři Josef Ženíšek, kovář dejšin., Anna Brožíková, selka z Dejšiny. Šebastian sloužil 9 let na vojně u hulánů. Když se vrátil domů, byl připraven o statek, ač jako nejstarší syn měl na toto dědictví právo. Statek předán jeho bratru Františkovi, který byl z dětí nejmladší. Šebastian se pak odstěhoval do Nové Huti, kde měl hospodu a stal se rychtářem. Jeho děti uvedeny na konci.
Čtvrté dítě Josefa a Anny byla Anna, narozena 5. 2. 1779 v Dejšiné č. 27, páté Marie 8. 3. 1781, šesté Barbora 6. 6. 1783, sedmé Ludmila nar. 29. 12. 1785. Osmé ne-jmladší dítě Josefa a Anny bylo František Brožík narozen 30. 7. 1788 v Dejšiné 27, sedlák a dejšinský rychtář. Dědic Blahošova gruntu. Oženil se 27. 2. 1810 jako 22letý s 19letou Annou, dcerou Pavla Šaška (1. manželka), sedláka z Dejšiny 9. V dejšinských matrikách uvedeno 6 dětí Františka Brožíka a Anny:

První dítě byl Josef Brožík nar. 1811. Oženil se jako 29letý dne 4. 2. 1840 s Kateřinou, vdovou 27letou po Jakubu Honzíkovi, domkáři ve Smedčicích 32 a dcerou Simona Vacka, sedláka ve Smedčicích 2 a matky Doroty roz. Žižkové ve Smedčicích 1. Druhé dítě byla Kateřina Brožíková nar. 18. 1. 1817 v Dejšiné 27. Třetí dítě Martin Brožík nar. 19. 1. 1819 v Dejšiné 27. Čtvrté dítě byl Václav Brožík nar. 21. 10. 1821 v Dejšiné 27. Známý plzeňský sedlář, později majitel továrny na kočáry v Plzni u sv. Jana. Měl za manželku roz. Průjovou. Páté dítě byl Pavel Brožík, nejmladší syn Františka Brožíka. Narodil se r. 1826. Když děti dorostly, dal otec grunt nejmladšímu Pavlovi a ostatní děti dostaly po 400 zl. Pavel se oženil jako 21letý. Jeho manželka byla Alžběta, dcera Vojtěcha Bartovského, sedláka v Božkově č. 8 a Marie roz. Honzíkové z Radobčic č. 18. Nevěstě Alžběžě bylo 19 let.

Šesté dítě Marie Brožíková nar. 27. 3. 1833 v Dejšiné 27. Po smrti manželky Františka Brožíka Anny roz. Šaškové oženil se vdovec (r. 1788) po druhé dne 14. 7. 1835 jako 49letý. Vzal si za manželku 55letou Alžbětu, vdovu po Kašparu Krauzovi, sedláku v Semčicích č. 3. Alžběta byla dcerou Františka Štrunce, sedláka v Chrástu č. 35 a Kateřiny roz. Honzíkové Dejšiná 27. Svědkem při svatbě byl Šebastian Brožík, rychtář z Nové Huti.

Šebastian Brožík

Nyní uvádím děti Šebastiana Brožíka a jeho manželky Marijany rozené Zykové. Byly vyhledány v dejšinských matrikách. Barbora nar. 4. 2. 1817, Anna 19. 8. 1818 a syn

Josef Brožík

narozen 3. 4. 1813 v Dejšiné 28. Byl kovářem v Hamru v Třemošné. Oženil se 4. 11. 1834 (syn Šebastiana Brožíka, rychtáře v Nové Huti č. 11) s Kateřinou, dcerou Jana Sigmunda, fořta z Hrádku 4 a Magdaleny roz. Záhlavové z Bušovic 9. Kmotři: Josef Ženíšek, kovář dejšinský a Anna Brožíková selka z Dejšiny. Josef Brožík měl s Kateřinou 5 dětí: Kateřinu nar. v Hamru u Třemošné r. 1849

Václava,

nar. tamtéž 1851 (viz níže), Františka 1850 v N. Huti, Josefa nar. v Doubravce a Jana v N. Huti.

Václav Brožík

slavný český malíř, narozen dne 6. března 1851 v Třemošné č. 57. V matrice narození Ledce u Plzně uveden u tohoto data jeho otec Josef Brožík, mistr hamernický z Třemošné 57. Kmotři při křtu: Josef Kubíček, sedlák a Kateřina Kubíčková, selka, oba z Německé Břízy. Křtil ledecký kaplan Petr Bernardin, pozdější farář v Žinkovech. Václav Brožík umírá v Paříži 15. dubna 1901. Měl za manželku dceru Sedelmayera, obchodníka uměleckými předměty v Paříži.

A nyní stručně o umělecké činnosti malíře Václava Brožíka. Specializoval se hlavně na historické výjevy, kterýžto druh umělecké činnosti ovládal dokonale. Již v roce 1871 jako dvacetiletý namaloval první obraz "Eva z Lobkovic u svého otce v žaláři". V následujícím roce maluje "Svatební průvod královny Kunhuty". Pak Loučení Přemysla Otakara II. s rodinou před válečným tažením do Rakous". V roce 1873 obraz "Sv. Irie". V roce 1876 "Mesalina". V roce 1877 "Svatební průvod královny Dagmar". V roce 1878 "Poselství krále Ladislava ke dvoru Francouzskému". V roce 1880 - 82 maluje hlavně interiery jako "Dopis", "Předčítání bible", "Představení pěvce", "Babiččiny jmeniny", "Pan strýček".

V té době maluje význačná díla: "Karel IV.", "Laura na dvoře papežském v Avignoně", "Kolumbus", "Slavnost u Rubense", "Císař Rudolf u svého alchymisty", "Pěvec balad". atd. V roce 1883 namaloval proslulý obraz: "Odsouzení mistra Jana Husi před koncilem kostnickým". Kdo by neznal tento obraz, který byl ozdobou většiny domácností a národní vzpruhou všech Čechů v dobách poroby. V roce 1884 - 5 namaloval obraz "Kolumbus na dvoře španělském" a v roce 1889 zvěčnil "Defenestraci" na pražském hradě.

Pozn.: Přímí předci Václava Broží ka označeni v samostatných řádcích

PRAMENY:
Farní matriky obce Ledce v SA Plzeň
Farní matriky obce Dejšiná v SA Plzeň
Farní matriky města Plzně v SA Plzeň
SA Plzeň PK knihy Dejšiná
Ottův slovník naučný

K ZAJIŠŤOVÁNÍ DŮLEŽITÝCH POZEMKOVÝCH HRANIC

Karel Bezděk

V beletrii jsme porůznu nacházeli zmínky, že při zjišťování a zajišťování sporných hranic mezi dvěma sousedícími panstvími, obcemi či jinými územními celky se k získání spolehlivých pamětníků pro případ potřeby jejich svědectví v budoucnu, někdy na důležitých bodech vyprávskalo několika místním chlapcům na pamětnou.

Známé a velmi pěkné vyprávění o tom známe z románu J. Š. Baara: Paní Komisarka, kde v XI. kapitole strýček Taračko líčí dětem jak, když byl ještě malý chlapec, přijel do kraje z Koutů zeměměřič Zopf a vymezil hranice polesí deseti kamennými mezníky a jak potom "přes každý položil se jeden kluk a trhanovský dráb přetáhl ho třikrát holí... Pod každý cíl (= mezník) vložili tři kousky skla, tři kousky cihly a tři kousky železné škváry z Pece ... Kluk jako palec jsem byl, sotva šest let jsem čítal, ale dobře se na to pamatuji, jako by se to dnes stalo".

Ani na školách jsme se nedověděli víc, jen snad že pod takové kameny, dnes trigonometrické, k trochu jinému účelu sloužící, se obdobně, leč vědečtěji podkládají zajišťující prostředky.

Při vyhledávací práci v Arch. hl. m. Prahy jsem v pozemkových knihách vsi Dvorců, Podola a Braníka našel zajímavé dva zápisy, jež potvrzují zmíněná, spíš anekdotická vyprávění:

Po smrti svého manžela, Frant. Mat. Karla ze Šternberka, od r. 1648 vlastníka vršovického panství, jehož součástí byl Podol u Dvorce, vdova Ludmila Benigna, ten čas správkyně dědictví do zletilosti synů, měla pochybnosti o správnosti dvoreckých hranic oproti sousednímu, tehdy Staroměstskému Braníku. A tak z jejího popudu magistrát zařídil komisi na místě.

Tento "weychoz" se uskutečnil 30. března 1661 (AMP, grunt. kn. libeňská, rukop. 8110, ev. č. 2168, fol. 30v). Komise čítala 16 zástupců obou stran a zúčastnilo se jí i 22 sousedů a rychtářů ze vsí Dvorců, Podola a Braníka

a také "mládež" z těchto vsí, t.j. 9 chlapců, určených pro "exekuci". Každý z hochů byl uveden jménem svým i otcovým.

Některé mezníky komise rekognoskovala, jiné se v dohodě znovu osadily. U dvou mezníků komise uložila na dno jámy pro hraničník "tři ovokuje a tři voblázky." U každého nového mezníku se postavili oba rychtáři, každý na svou stranu zády k sobě a ukazujíce před sebe ferulí (dvorecký) či právem (branický) krátkou dobu "vystáli." Hned u prvního mezníku se dodává"... a čerstvou metlou vejš opáčené mládeži vysekáno bylo." U jiného mezníku se uvádí, že tu "vystli Vojtěch Kosman pět let (!) stáří, Vít Domažlický ze Dvorců."

A tak obešli všech 16 mezníků a na ukončení weychozu věnovala každá strana sedlákům po půlce sudu piva "na paměť toho všeho vyřízení".

Podobně je v AMP (grunt. kn. lib. rukop. 8107, ev. č. 2163, fol. 27v) zápis ze 4.-dubna 1636, kdy "stal se weyjezd na grunty Branický." Komisi tvořilo náhodou opět 16 zástupců úřadů a panství a dále ze vsi Braníka se dostavilo pět, ze Dvorců sedm a z Podola pět sedláků s rychtáři. Obcházela se hranice s Hodkovičkami a Krčí.

V tomto zápise se oblázky pod mezníky nazývají "oblátky" (4 či 5 kusů). U jednoho mezníku se poznamenává, že tam "mladí právo hraničné na mezníku vydrželi."

Uvedené dva výňatky potvrzují ústní podání a ukazují některé tehdy asi běžné termíny a zejména první zápis v plném znění vyznívá neobyčejně plastickým obrazem celého jednání.

INFORMACE ČLENŮM, ZPRÁVY, ANOTACE

LITERATURA

DAVÍDKOVÉ SOBĚ

Ve formě rozmnožených novoročenek podává archivář PhDr Václav Davídek svým příbuzným, spolurodákům a přátelům přehledy a zasvěcené rodopisné studie o rodu a původišti Davídků z Lipnice na Spálenopoříčsku. Tisk, nazvaný Davídkov 1977 (38 s.) věnoval výkladům a pestrosti plurálního příjmení David - Davídek, některým osobám z rodového kmene i větvení, vynikajícím nad průměr. Hlavní pozornost obrací na kolínského děkana a básníka Václava Davídka a jeho dílo, píšícího pod pseudonymem Jan Oral a také jeho bratra hraničářského učitele a tribuna Jaroslava. Na jejich verších, smýšlení a jednání dokazuje sílu rodového vědomí a idei lidství. Sleduje však 4 zmínky o dalších členech rodu, zanechávajících určitou stopu v literatuře, tisku i filmu, tedy postavy Davídkova jména, ale i v práci manuální. Podobně jako Prusíkové, měli i Davídkové svůj seznamovací sněm 25. 4. 1976 ve Spáleném Poříčí, spojený se zájezdem do Lipnice, kolébky rodu. Jejich ohlas zaznamenává druhá část brožury. Souvislé studie o Davídcích v minulosti i přítomnosti s přehledy o všech kmenech a větvích, včetně populačního výzkumu začíná text druhé brožury, nazvané Davídkové v Lipnici a z Lipnice (1977 - 8, 66 s.) Svazek obsahuje výňatky z historie západočeských Davídků, počínaje od nejstaršího gruntovníka Kašpara Davídka až po současné členy rodu. Davídkova práce je velmi podrobná, po stránce genealogické zcela fundovaná, podepřená i dokumentací několika reprodukcí pramenů, avšak zdá se, že přece jenom by jí posloužila určitá systematičnost, vyhlédající z programové dispozice celého díla tak, aby rodová fakta a vážící se na ně historie, byla přehledná a vytvářela čtivou rodovou kroniku dějin tohoto pozoruhodného starého selského rodu.

V. Palivec

BRATRANCI JOSEF ŠIMON A MIKOLÁŠ ALŠOVÉ

Libor Křiváněk, Josef Šimon Aleš - Lyžec. V: Výběr z prací členů historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích. 14, 1977, str. 279 - - 280 s autoportrérem J. Š. Alše - Lyžce.

V jedné z největších moderních genealogických publikací naší doby (Jan Toman, Rod píseckých a mirotických Alšů. 1974, 256 stran a 6 stran příloh) vylíčil archivář J. Toman stručně i neradostný život zchudlého mirotického pekaře a pak kandidáta na funkci obecního strážníka Prokopa Alše (str. 123-124) a připomněl, že "... tato alšovská rodová linie koncem 19. století z Mirotic zmizela." Všestranně agilní a odborně regionální výtečně fundovaný kolektiv oddaných zájemců o jihočeskou regionální historii, soustředěný okolo muzea v Č

kých Budějovicích, se zaujal ve svém posledním čísle o jednoho člena z rodu písecko-mirotických Alšů a L. Křivánek tu uveřejnil půvabný životopisný medailonek průkopníka našeho lyžařství, turisty a tvrdého Jihočecha učitele Josefa Šimona Alše k 50. výročí jeho úmrtí. Křivánkův článek je vítaným přínosem alšovské genealogie a příkladem, že i genealogie je "strom zelený" s trvale živou a neuzavřenou problematikou pro jedince sebe více fundovaného nezvládnutnou.

Kašpar Aleš
nar. 5.1.1744 + 24.6.1812
Mirotice

- Kašpar Šimon Aleš, nar. 1.1.1774, zemř. 18.3.1845
  - František Aleš, nar. 1815
    - Mikuláš Aleš, nar. 11.11.1852, zemř. 10.7.1913
- Prokop Aleš, nar. 4.6.1804, zemř. 4.12.1897
  - Jan Aleš, nar. 1833
    - Josef Šimon Aleš-Lyžec, nar. 28.10.1862, zemř. 27.9.1927

Učitel J. Š. Aleš působil zpočátku na Chodsku, ale ještě mladý byl přeložen do severních Čech, učil na školách v okolí Bělé pod Bezdězem a Mnichova Hradiště a tam také dožil, pochován je v Bosni u Mnichova Hradiště. Byl píseckým rodákem z rodiny obuvníka a vojenského sluhy a s mirotickými Alšy udržoval styky: malíř Aleš jej pro věkový rozdíl označoval jako svého "strýčka". J. Š. Aleš byl nejen schopným pedagogem, ale vášnivým lyžařem a průkopníkem tohoto sportovního odvětví, tehdy raritního a tato jeho záliba vešla i do jeho jména i když ve zvláštní jím prosazované formě "lyžec" místo lyžař. L. Křivánek vylíčil i jeho další záliby a charakterizoval i jeho malířské dílo a rodinný život jeho i syna Josefa Váchala (narozený v Milavči na Chodsku). Referovaný článek je tak příkladem vyvážené statě, doplňující přesně dějiny rodu Alšů, jemuž právem věnuje naše historie a genealogie svou pozornost.

J. Honc

RŮZNÉ

PŘÍNOS DRUHÉHO HERALDICKÉHO KURZU

Od 26. října 1977 uspořádala Genealogická a heraldická společnost v Praze cyklus šesti přednášek pro heraldiky s těmito tématy a přednášejícími:

Církevní heraldika (Dr. Pavel R. Pokorný)
Symbolika v heraldice (Dr. Viktor Palivec)
Vexilologie - historie, její vývoj (Dr. Mucha Ludvík)
Městská heraldika a pečeti (Karel Liška)
Faleristika a její vývoj (MUDr. František Lobkowicz)
Sbírka klášterních pečetidel (Dr. Miroslav Truc)

S poslední přednáškou byla spojena prohlídka exponátů v Památníku Národního písemnictví na Strahově. K účasti na tomto II. heraldickém kurzu se přihlásilo 24 zájemců a průměrná účast na jednotlivých přednáškách se pohybovala okolo 18 přítomných. Součástí každé přednášky byly ukázky znaků, řádů a jiného ikonografického materiálu z příslušné heraldické tématiky a diskuse k prosloveným přednáškám. Přednášky měly vzhledem k odbornosti lektorů vysokou odbornou úroveň. Rovněž věcná kvalita diskusních příspěvků účastníků kurzu měla oproti I. kurzu vzestupnou tendenci. Na závěr kurzu vzešlo z řad absolventů kurzu svorné přání pokračovat v pravidelných heraldických schůzkách, na nichž by byly konzultovány a připravovány kresebné materiály pro "Znakový zásobník", který bude od prosince 1977 otiskován postupně v Listech Genealogické a heraldické společnosti. Zdařilý uskutečněný II. kurz pro heraldiky byl tak dalším krokem ke stmelení aktivních zájemců o heraldickou oblast v rámci Genealogické a heraldiské společnosti v Praze.

J. Mrštík

K BIOGRAFII ČESKÝCH GENEALOGŮ

ROMAN PROCHÁZKA: DIE BÖHMISCHEN GENEALOGEN UND IHRE ERBE
Oldenbourg Verlag München 1977

Autor obírá se zevrubně všemi rodopisnými badateli, kteří zpracovávali rodové dějiny šlechtických rodů zemí koruny české. Počíná Paprockým z Glogol a postupuje chronologicky až skoro k nedávným dnům. Vypočítává nejen autory knih, ale i ty badatele, kteří nám zanechali pozůstalost rukopisnou (Dobřenský, Wunšvic, Doerr). Něco by tu a tam bylo možno doplnit. Tak např. Vladimír Janovský, milé paměti, zanechal sbírku rodokmenů šlechtických rodů, která po jeho smrti byla věnována vdovou Ústř. státnímu archivu. Také by bylo dobře poukázati na soukromé archivy (Pelikánova sbírka šlechtických rodokmenů apod.)

Myslím, že v české literatuře není podobného souhrnného pojednání a byl by možná vítán český překlad.

K. Vyšín

UZAVŘENÉ DÍLO ČESKÉHO HERALDIKA B. ŠIMKA

V lednu 1978 bylo nelítostným osudem uzavřeno dílo významného českého heraldika Bohumíra Šimka. Architekt Bohumír Šimek (narozen 27. 9. 1896 v Hrusicích, zemřel 13. 1. 1978 v Praze), člen Genealogické a heraldické společnosti v Praze, byl projektantem interiérů a jeho dílem jsou na příklad sály a místnosti Ambassadoru a Rokoka v Praze. Při svém povolání se seznámil s heraldikem a též architektem Vladimírem Janovským a navázali trvalé heraldické přátelství a odbornou spolupráci. B. Šimek navrhl pro Dolní Počernice vkusný městský znak, který byl úředně schválen a je používán. Když dr. Zarybnický utvořil a odborně vedl jílovský heraldický časopis, přispíval do něho B. Šimek kresbami. Zde také vyšla rotaprintem Šimkova knížka "Heraldika" proti stejnojmennému dílu V. Krále ne tak přepychová, ale dosvědčující velké metodické znalosti a výtvarné umění B. Šimka. Když "Klub sběratelů kuriozit" počal vydávat heraldický čtvrtletník "Hlasatel", obstaral i sem B. Šimek řadu kreseb, ale po jeho zániku prvním ročníkem se B. Šimek publikačně odmlčel. Je škoda, že se pak žádnému našemu časopisu nepodařilo získat Šimkovo umění jako kreslíře heraldických ilustrací. Do konce dnů zůstával v kontaktu s členy

svého heraldického okruhu. Vytrval v každoročním zasílání svých heraldických novoročenek úzkému kruhu svých přátel, kteří jej budou vzpomínati jen v dobrém. Česká heraldika a GHSP v něm ztratila významného představitele.

K. Vyšín

ZPRÁVY SPOLEČNOSTI

POBOČKA BRNO

ZPRÁVA O ČINNOSTI POBOČKY GHS V BRNĚ ZA ROK 1977

Brněnská pobočka GHS měla celkem 105 členů z okresu Brno-město, na její schůzky však docházeli i členové z okresů Brno-venkov, Blansko, Vyškov, Břeclav, Přerov a Třebíč, neboť až do poloviny roku před ustavením pobočky v Ostravě, byla jedinou pobočkou v obou moravských krajích. Činnost pobočky řídil sedmičlenný výbor a byli mu nápomocni dva revizoři účtů a několik aktivistů. Výbor byl ustaven výroční valnou hromadou dne 18. 1. 1977 a jeho mandát končí dnem 17. 1. 1978, kdy se zvolí výbor nový. Průběhem roku došlo k pátému jubileu trvání pobočky, čehož bylo důstojně vzpomenuto na členské schůzi dne 18. 10. 1977, a což bylo rovněž vzpomenuto s kladným oceněním celé činnosti v Brněnském večerníku (19. 10. 1977).

Na výroční valné hromadě Genealogické a heraldické společnosti v Praze obdržel předseda brněnské pboočky dr. J. Skutil, CSc. čestné uznání za práci pro GHS, které tento při svém poděkování přenesl na celou pobočku. Za několikaletou činnost při práci brněnské pobočky dne 18. 10. 1977 obdrželi čestné uznání místopředseda dr. J. Plichta, prof. dr. Fr. Klein a prof. dr. Vr. Grolich, kteří během uvedeného pětiletí vykonávali oba velmi úspěšně funkci jednatelskou, a členové výboru ing. M. Chlebek a J. Cenek. Výborová schůze dne 20. 12. 1977 zaujala kritické stanovisko k práci některých členů výboru, kteří svoji funkci neplnili zodpovědně, čímž zbytečně a nezodpovědně ztěžovali práci ostatním. S politováním bylo rovněž konstatováno, že mezi členskou základnou je bohužel i řada jen tzv. konzumentů akcí, které připravuje výbor; tito nechtějí ani sebemenší prací mnohdy přispět ke zdárnému plnění úkolů, které musí vyřizovat jen několik málo jednotlivců ve výboru. Navíc mnozí pasívní členové nevhodnými připomínkami ztrpčují aktívním členům výboru jejich práci, výbor však učinil řadu opatření k aktivizaci práce a zaujal stanovisko i k činnosti správního výboru GHS v Praze. Tyto skutečnosti se řeší v době, kdy brněnská pobočka GHS má velmi dobré renomé v odborných i v laických kruzích doma i v zahraničí. Její dobré práci se dostává široké publicity a kladného hodnocení veřejnými sdělovacími prostředky (kladné hodnocení slavnostní schůze pobočky dne 18. 10. 1977 k 60. výročí VŘSR denním tiskem, cit. výše).

Na vědeckém poli dokončil předseda GHS, pob. v Brně, Katalog moravských a slezských zemskodeskovních rodů podle Hosákova Historického místopisu země Moravskoslezské, jehož I. část vyšla ve Vlastivědné ročence okresního archívu v Blansku (A-B, 1976) a II. tamtéž (C-D, 1977), do výroby pro ročenku 1978 byla předána III. část (E-K). Na katalog rodů bude navazovat soupis jmen králů a knížat, vyskytujících se v této knize, načež toto téma uzavře soupis všech duchovních osob Hosákova místopisu; takto bude k němu kromě

genealogického katalogu pořízen i celý jmenný rejstřík. O toto dílo, které stálo nadměrnou práci, a kterým se dovršuje a uzavírá Hosákovo historickomísto - pisné kompendium období feudalismu, je i mimořádný ohlasový zájem v zahraničí (především v Maďarsku - dr. Kubinyi, a v Rakousku - dr. Petrin). Autor katalogu se neztotožňuje s většinou poznámek I. Štarhy, otištěných v Listech GHS (4. řada, seš. 5, 1977, str. 173 - 174).

Dále bylo v loňském roce především úsilím dr. I. Štarhy zajištěno vydání knihy Znaky měst a městeček Jihomoravského kraje v rámci 10. svazku serie příspěvku dějinám krajského města Brno v minulosti a dnes, do něhož přispěli popisy znaků i dva pracovníci - členové z řad GHS (dr. J. Skutil, CSc., dr. I. Štarha); kniha má vyjít v r. 1978 v nakladatelství Blok v Brně. Její prvé počátky dlužno spatřovat v jednání dr. M. Zemka, CSc a dr. J. Skutila CSc s doc. dr. Jar. Dřímalem na archívní komferenci v Ostravě v r. 1967, na základě jehož se upustilo od vydání publikace v rámci Knižnice Jižní Moravy, a rozhodlo se vydat ji v rámci Brna v minulosti a dnes. Rukopisy díla byly odevzdány někdejšímu vědeckému redaktoru sborníku doc. dr. Dřímalovi průběhem r. 1968, od r. 1969 se prováděly redakční úpravy a sjednocování textů i fotoreprodukcí. Řediteli nakladatelství Blok bylo několikrát závazně přislíbeno datum odevzdání rukopisů, jež však bohužel nikdy za života doc. dr. Dřímala nebylo dodrženo, zesnulému se nepodařilo tuto práci již redakčně uzavřít, ukončil ji až v r. 1976 dr. I. Štarha.

V nakladatelství Svoboda má v r. 1980 vyjít jihomoravský svazek Hradů a zámků, severomoravský v r. 1981, v nichž v obou je velmi mnoho nových genealogických a heraldických úvah a interpretací. Půjde tímto dílem, jež zahrne hrady a zámky všech krajů ČSR, vlastně o nového Sedláčka, rozšířeného na Moravu, v němž každému kraji bude věnován jeden svazek - dílo bude vycházet v příštím desetiletí, a podíleli se na něm i tři členové GHS.

Předseda brněnské pobočky GHS udělal všechno k tomu, aby byla do r. 1980 zveřejněna prvá část Moravského genealogického a heraldického slovníku redakčně připravená již v r. 1974.

Pro Listy Genealogické a heraldické společnosti v r. 1977 připravil předseda brněnské pobočky studii o genealogických vazbách v Brně v rámci soupisu antroponym podle Knih počtů města Brna ve 14. stol. pro r. 1978 se připravují souborné Příspěvky brněnské pobočky k občanskému rodopisu na Moravě (V. Šujanová, J. Cenek, Kl. Benda, J. Skutil aj.).

Brněnská pobočka GHS se postarala o popularizaci heraldiky v rámci města Brna: byl připraven seriál článků pro Brněnský večerník pod názvem Oživená heraldika, který vycházel pravidelně v pátek po 14 dnech ve druhém pololetí r. 1977; přispěli do něho za interní redakce J. Skutila dr. J. Plichta, dr. J. Adámek, dr. J. Chaloupka a J. Cenek.

Články, týkající se výletů brněnské pobočky za historickoheraldickými zajímavostmi kraje připravili ing. M. Chlebek a J. Cenek; byly otištěny v Listech GHS.

Na poli občanského rodopisu pracoval intenzívně prof. Fr. Klein; na zveřejnění výsledků jeho heuristických rešerší badatelská veřejnost na Moravě se neobyčejně těší, vždyť tento příkladný badatel věnuje veškeren čas svůj volný bádání ve Státním oblastním archívu v Brně, kde se mu naskýtá možnost nezištně rovněž přispívat radami mladším kolegům v genealogii a ochotně přitom zejména pomoci při dešifrování některých nejasností paleografických i jazykových.

Pokud jde o přednášky, konaly se vždy každé třetí úterý v měsíci (s výjimkou letních dvou prázdninových měsíců) při členské schůzi GHS na strojní fakultě Vysokého učení technického. Dne 15. 2. 1977 mluvil dr. J. Plichta o příčinách smrti Ladislava Pohrobka z hlediska současných názorů lékařské vědy, dne 15. 3. 1977 proběhla instruktáž k cestě do PLR, při níž informoval Fr. Špirk jednak o geografických, jednak o historických zajímavostech krajiny, jíž se bude projíždět, v dubnu 1977 (dne 19. 4.) promluvil dr. Jan Chaloupka na téma Cechovní pečeti Moravského muzea v Brně v souvislosti s pečetidly, svoji přednášku doprovázel fotoreprodukcemi, které posluchačům demonstroval. Dne 21.6. 1977 předseda správního výboru GHS v Praze dr. Jaroslav Honc přednesl svoji studii o Katarýnech z Kataru (jež byla publikována v GHS, řada 5, 1977, str. 68 - 84).

V podzimním období promluvil dr. J. Plichta o erbovní výzdobě hradu Pernštejna (dne 20. 9. 1977). Říjnová přednáška k jubileu VŘSR o heraldice sovětských měst v důsledku onemocnění dr. J. Skutila, CSc. byla nahrazena soubornějšími příspěvky k této tématice od dr. J. Plichty, Fr. Špirka, J. Cenka a ing. M. Chlebka (Skutilova stať pak vyšla v LD 13. 12. 1977). Tato schůze, jež byla vyvrcholením všech z letošního roku, připomenula rovněž páté výročí založení brněnské pobočky, a při této příležitosti byla několika funkcionářům udělena čestná uznání, jak je rozvedeno podrobněji výše, dostalo se jí pozornosti i v denním tisku (Brněnský večerník 19. 10.).

Dne 20. 11. 1977 promluvila Věra Šujanová na téma Rada laikům ke genealogické práci na základě příkladů genealogie tří selských rodin; její úvaha se setkala s velkým zájmem a následovala po ní zajímavá diskuse, při níž se mohli uplatnit zejména badatelé na poli občanského rodopisu. Dne 20. 12. 1977 proběhla poslední schůze pobočky v r. 1977, na níž P. Charvát promítl svoje zajímavé barevné diapozitivy z brněnských erbovních i domovních znamení.

V r. 1977 se uskutečnily tyto zájezdy a exkurze členů brněnské pobočky GHS. Ve dnech 22. - 24. IV. se uskutečnil třídenní zájezd do PLR do Krakova. Zájezd vedli dr. J. Plichta a ing. M. Chlebek. Na cestě se členové zájezdu zastavili v Trenčíně, v Považském Podhradí, v Bytči, kde si prohlédli kaštiel a sobášny palác, dále projeli Budatínem a přespali po obě noci v Náměstově v hotelu Goral. V Krakově se věnovala pozornost prohlídce Wawelu, rynku Głowneho, Grodzké ulice a dílu Wita Stwosze. Na zpáteční cestě byl shlédnut kaštiel Mokrač, zříceniny hradu Strečna, konala se prohlídka Pulčinských skál a vypálené obce Ploštiny. Poslední zastávka byla věnována prohlídce zámku ve Vizovicích.

Dne 21. 5. 1977 se uskutečnila prvá jarní vycházka za poznáním Velkého Meziříčí, kterou vedl ing. M. Chlebek; byly prohlédnuty významnější stavby náměstí a jejich heraldická výzdoba, luteránské gymnázium, radnice, synagoga a muzeum v zámku. Závěr vycházky byl věnován prohlídce dálničního mostu. Dne 28. 5. 1977 byly prohlédnuty Židlochovice se státním zámkem a s jeho mimořádně zajímavým interiérem, což zařídil ing. M. Chlebek za porozumění pracovníků Jihomoravských státních lesů a zejména kastelána s. Klvaně, neboť zámek je veřejnosti nepřístupný. Prof. Fr. Klein, který referoval o historii města, zámku a bratrského sboru, seznámil přítomné s Fr. Horákem, iniciátorem bádání po zapomenuté žerotínské hrobce a Strýcově sboru.

Dne 11. 6. 1977 vedl dr. J. Plichta zájezd do východních Čech, byla navštívena tato města a jejich pamětihodnosti: Litomyšl, Polička, Bystré a hrad Svojanov. Dne 25. 6. realizoval Vilém Walter heraldickou prohlídku měs-

ta Brna. O kulturnosti těchto akcí svědčí i ta okolnost, že po prohlídce zámku v Litomyšli našim členům zahrálo místní kvarteto v zámeckém barokním divadle část Mozartovy Malé noční hudby. Poslední předprázdninová vycházka za vedení J. Cenka do Lomnice u Tišnova byla zaměřena na prohlídku původního gotického hradu, barokního chrámu, radnice a morového sloupu i židovského hřbitova. Dne 20. 8. 1977 vedl dr. J. Plichta zájezd do Znojma a do jeho pamětihodností gotických i barokních. Podzimní třídenní zájezd na Novohradsko ve dnech 30. 9. - 2. 10. 1977 vedl rovněž dr. J. Plichta, týkal se především prohlídky Třeboně, Stráže nad Nežárkou, Nových Hradů, Žamberku, Nové Bystřice, Slavonic aj.

Společenské ukončení r. 1977 se konalo dne 2. prosince v M-klubu v Brně, jak již bývá dobrou tradicí brněnské pobočky.

Spolupráce se správním výborem GHS a s jinými pobočkami byla jako v jiných letech orientována především na osobní jednání předsedy brněnské pobočky s předsedou správního výboru GHS v Praze dr. J. Honcem, který pobočku osobně navštívil, stejně tak jako předseda brněnské pobočky i dvě schůze pražského správního výboru. Pobočka je ve styku s pobočkami v Ústí nad Orlicí a v Ostravě. Členové výboru dr. J. Skutil, CSc., a prom. fil. Vrat. Grolich hodlali v červnu navštívit pracovníky pobočky v Ústí nad. Orlicí a v Ml. Boleslavi, ale nesetkali se s nimi, bohužel.

Závěrečná schůze výboru brněnské pobočky GHS se konala dne 5. 1. 1978; byla na ní schválena tato zpráva, překontrolován stav financí, zvolena návrhová a volební komise pro výroční shromáždění.

Jan Skutil

POBOČKA ML. BOLESLAV

PLÁN ČINNOSTI GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ SPOLEČNOSTI V PRAZE pobočky pro okres Mladá Boleslav, na rok 1978

GHSP, pobočka pro okr. Ml. Boleslav, bude pracovat od začátku r. 1978 pod názvem "Vlastivědný kroužek" jako složka Domu kultury ROH AZNP Ml. Boleslav. Pobočka chce vyjádřit už tímto názvem a svým zapojením do kulturně osvětové činnosti nejreprezentativnějšího závodu našeho okresu, že se ve své práci nechce omezovat jen na činnost v genealogii a heraldice a na propagaci těchto pomocných historických věd, ale že jí jde o hlubší poznání celé historie našeho města a jeho okolí a o popularizaci získaných poznatků v širší veřejnosti. Vítá proto pochopení a porozumění odpovědných činitelů Domu kultury, s nimiž se dohodla na následující spolupráci pro rok 1978 :

1. Dům kultury ROH AZNP umožní vlastivědnému kroužku, aby se scházel k pravidelným výborovým schůzím každé druhé pondělí v měsíci v klubovně V. První výborová schůze se v ní bude konat 13. února 1978 v době od 17 do 19 hodin.
2. V téže klubovně se bude uskutečňovat každé čtvrté pondělí v měsíci poradenská služba. Bude zahájena 27. února v době od 16 do 18 hodin (v březnu a prosinci odpadá - dny prac. volna). Některých z těchto pondělí může být použito i pro členskou schůzi.
   Poradenská služba bude zaměřena především na pomoc nejen členům kroužku, ale i širší veřejnosti, tedy všem, kteří se zajímají o hlubší poznání minu-

losti našeho města a jeho okolí a kteří chtějí se blíže seznámit s uplatněním metod genealogie, heraldiky a čtení starých písemností českých, německých a latinských při samostatném bádání v historii vlastního či jiného rodu, rodné obce atpod. Chce pomoci zájemcům i při volbě vhodných studijních pramenů a historické literatury, případně půjčovat knihy z vlastních zdrojů. Na druhé straně chce vlastivědný kroužek v rámci této činnosti soustřeďovat poznatky a zkušenosti lidí, kteří v dokladech o naší minulosti nevidí jen něco, co je nenávratně ztraceno, ale nacházejí v nich poučení pro současný život naší společnosti a pro její další vývoj, a kteří tak mohou přispět k poučenějšímu a bohatějšímu životu dnešní socialistické skutečnosti.

3. DK ROH AZNP zařadí do svých měsíčních plánů přednášky z historie našeho města, okresu či celého národa, jichž lektory zajistí vlastivědný kroužek. Pro rok 1978 jsou k dispozici tyto přednášky:

PhDr. Karel Herčík: Architektonické pamětihodnosti Ml. Boleslavi, Hrady a zámky Mladoboleslavska, Znaky a erby měst a městeček na Mladoboleslavsku, Vznik a počátky firmy Laurin a Klement.

Jaroslav Kovář: Původ místních jmen na Mladoboleslavsku, Dějiny školství v Ml. Boleslavi, Dětství a mládí Mistra Jana Husa, Po nejranějších stopách rodokmenu Mikoláše Alše, Nejstarší mladoboleslavská matrika (Kdo žil v Ml. Boleslavi v 1. pol. 17. století ?).

PhDr. Zdeněk Louženský: Literární minulost Ml. Boleslavi.

4. Vlastivědný kroužek připraví náměty a zajistí průvodce pro dva 1-2denní tématické zájezdy po stopách historie a revoluč. dělnického hnutí do míst, která bývají stranou zájmu zájezdů, organizovaných jinými složkami - ve spolupráci s vedoucím zájezdového odd. DK ROH s. Kulhavým.

5. Kroužek také připraví náměty a zajistí průvodce pro dvě pěší vycházky po stopách historie a revoluč. hnutí do boleslavského okolí. Jak u zájezdů, tak i u těchto vycházek pomůže DK propagací a u zájezdů zajištěním autobusu.

6. Vlastivědný kroužek DK ROH AZNP zůstává i nadále okresní pobočkou GHSP, s jejímž správním výborem bude udržovat styky jako dosud. Jeho členové budou pokračovat ve své badatelské práci, odebírat periodikum GH-Listy, event. do nich sami přispívat. Ve své badatelské činnosti se zaměří především na ta témata, která by se vhodně podílela na kulturní činnosti DK ROH AZNP v dalších letech vzájemné spolupráce.

J. Šteffek

ZPRÁVA O ČINNOSTI POBOČKY GHSP MLADÁ BOLESLAV ZA ROK 1977

Poslední valná hromada naší pobočky se uskutečnila právě před rokem, dne 7. 1. 1977. Na této valné hromadě byl schválen plán činnosti, který byl zaměřen zejména na popularizačně-propagační činnost a činnost badatelskou.

Vzhledem na prostorové a materiální podmínky naší společnosti jsme zaměřili naši činnost především prvním uváděným směrem.

Kromě nástěnkové výzdoby, která je prezentována v Klaudiánově ulici jsme se především zaměřili na poznávací a popularizační činnost:

Dne 30. 4. 1977 jsme uskutečnili výlet po trase Benátky n.J. - Dražice - Brodce, na které jsme se seznámili s výtvarnou činností grafika p. V. Černého. Při prohlídce jeho atelieru nás nejenom zaujaly grafiky a keramické práce

a sochy tohoto umělce, ale i umělecké ztvárnění heraldických motivů. V další části cesty jsme si prohlédli muzeum a zámek v Benátkách, Hrad v Dražicích a barokní kostel v Brodcích.

Ve dnech 14. - 15. května m.r. jsme dále uskutečnili výlet do stř. a SZ Čech. Při tomto výletu jsme navštívili zámky a galerie v Mělníku, Libochovicích, Duchcově, Ploskovicích a Městskou památkovou rezervaci v Litoměřicích. Výlet lze pokládat za úspěšný a setkal se s velkým zájmem.

Dále někteří naši členové se zúčastnili dalšího výletu po historických památkách naší republiky: na Turnovsku jsme navštívili zámek Hrubý Rohozec a Sychrov. I tato vycházka, nebo spíše výlet byla úspěšná a poučná.

Pokud se týká individuelního zájmu, navštívili někteří naši členové i další historické objekty, jako např. kostely v Dol. a Hor. Dvořišti v jižních Čechách, Velvary, galerii v Nelahozevsi a další.

Na úseku studijní a zájmové činnosti se naše pozornost zaměřila na zpracovávání nejstarší boleslavské kroniky, studium boleslavského místopisu a zpracovávání materiálů heraldického charakteru.

Závěrem lze říci, že přes určité úspěchy se v naší práci projevily i nedostatky, které byly zaviněny tím, že dosud nemáme vhodnou spolkovou nebo společenskou místnost., takže výbor naší pobočky nemohl členům vytvořit podmínky pro rozsáhlejší badatelskou nebo studijní činnost. Lze očekávat, že se uskuteční v průběhu t. r. tolik očekávaná spolupráce s některou organizací našeho města. Jednání o získání vhodných prostor k naší činnosti byla úspěšná v DK ROH AZNP, takže od března můžeme nabídnout nejenom našim členům, ale i ostatní veřejnosti výhodné podmínky pro poznávání naší historie, ale i krás naší vlasti.

Pro závěrečnou rekapitulaci chci uvést, že k dnešnímu dni máme evidovaných celkem 57 zájemců.

Výbor naší pobočky se sešel v uplynulém funkčním období celkem 9 x a řešil především otázky organizačního charakteru.

J. Šteffek

POBOČKA ÚSTÍ NAD ORLICÍ

Z ČINNOSTI POBOČKY GHSP V ÚSTÍ NAD ORLICÍ V ROCE 1977

Dva roky trvá naše ústeckoorlická pobočka GHS v Praze. Poprvé se nás sešlo právě jen tolik, že jsme mohli ustavit výbor. Usilovnou prací, vysvětlováním, přesvědčováním a vzájemným povzbuzováním jsme před rokem k 1. lednu 1977 soustředili již 35 členů. A to jsme před tím propustili některé své členy z Rychnovska do tvořící se pobočky v Orlických horách. V minulém roce jsme zaznamenali další vzrůst počtu členů. Několik zájemců pak nemá členskou přihlášku podanou nebo vyřízenou. To svědčí o tom, že jsme soustřeďování rodopisců, heraldiků a zájemců o krajovou historii příliš nepokazili a že se za uplynulý rok nemusíme stydět. V současné době máme 51 členů a 2 archivy. Během roku se odstěhovala př. Kašparová z Lanškrouna, takže jsme během minulého roku získali 19 členů nových. Z našich nynějších členů jich je nejvíc v oblasti Žamberecka, a to 16, na Lanškrounsku 15, kolem Ústí a České Třebové 9, na Vysokomýtsku a Chocensku 10, na Kralicku 2 a 1 je z Kladna. Dnešní stav jistě není číslo konečné. Přibývají nám noví členové hlavně na venkově. Máme ještě

veliké rezervy v okrajových obcích okresu. A v sousedství je bývalé Litomyšlsko s bohatou písmáckou tradicí, kde je jistě mnoho zájemců o vlastivědnou práci. Stačí je jen s naší činností seznámit. A je tu i sousední Morava, kde jsme již navázali styk s čermenským rodákem Janem Jansou, který žije v Písařově.

Na minulé výroční schůzi jsme plánovali konání pravidelných členských schůzek každou třetí sobotu v měsíci. Tento plán nebyl zcela splněn. Nesešli jsme se v dubnu a v srpnu. V říjnu jsme měli akce 2, takže jsme se během roku sešli celkem jedenáctkrát. Z těchto 11 akcí byla 1 výroční schůze, 7 schůzí členských, exkurze do Žamberka, autobusový zájezd na Vysokomýtsko a Chocensko a přednáška o F. Vl. Hekovi v Horní Čermné.

Na členských schůzích se nás scházelo kolem dvaceti. Mimo členů to byli i další zájemci z řad kronikářů, které jsme zvali zvláštními pozvánkami. Tato praxe se nám osvědčila. Někteří z nich se přihlásili za řádné členy.

Na našich společných sejitích byl hlavní částí programu odborný referát. Velkou většinu z nich si připravili členové naší pobočky.

Minulostí města Vysokého Mýta nás provedl Fr. Hyksa. Má v této procházce pokračovat. O Lanškrouně kdysi a nyní vyprávěl Jindřich Chládek. Své kronikářské a rodopisné zkušenosti prozradil Jan Jansa. Život národního umělce Petra Jilemnického poutavě vykreslila Marie Zastoupilová. 750 let nazpět, k prvním zprávám o městu Chocni nás dovedl a s jeho pamětihodnostmi nás seznámil J. Novák. O hornočermenském rudoarmějci Karlu Balcarovi a jeho rodu hovořil Fr. Šilar. Perličkami z ojedinělého zjevu - kunčických rodových pamětí - nás pobavil Dr. K. Kalivoda. Základy heraldiky před námi odhaloval T. R. Dušek. Do práce v archivech a sestavování rodokmenu nás zasvětil J. Křivohlávek. Taje starého písma nás několikrát učil luštit Fr. Hyksa.

Mimo slov mluvených jsme naslouchali řeči historie i při prohlídce našich měst: Lanškrouna, Chocně, žamberečkého muzea i Památníku Petra Jilemnického v Letohradě.

Velmi prospěšný byl zájezd na Vysokomýtsko a Chocensko, kde jsme navštívili zámky, tvrze a tvrziště. Jsme vděční prof. Musílovi za to, že nám posloužil a byl naším jedinečným průvodcem. Těšíme se na další cesty v tomto roce, které nás zavedou zase na jiná místa okresu.

Přednáška Dr. Josefa Johanidese z Prahy o Fr. Vl. Hekovi, kterou jsme uspořádali ve spolupráci s kulturní komisí JZD Čermná, byla také prvním společným podnikem s naší pobočkou GHS v Ohnišově v Orlických horách. Jsme vděčni př. Ryšavému, že zajistil tak poutavého řečníka.

Ještě se musím zmínit o našem "Zpravodaji". Měli jsme potíže se získáním tiskárny, proto jsme jej začali tisknout sami na cyklostylu i proto, že finanční náklady tisku v tiskárně by byly pro nás neúnosné. I tisk záhlaví jsme v minulém roce nemohli uskutečnit. Nepodařilo se nám též vytisknout heraldickou přílohu. Avšak plánovaný počet 4 čísel za rok jsme splnili. Naši členové a čtenáři dostali prvních 44 stran vlastivědné čítanky našeho okresu.

F. Šilar

PLÁN ČINNOSTI GHS - POBOČKY ÚSTÍ NAD ORLICÍ NA ROK 1978

1. Pořádat pravidelné členské schůzky pobočky, vždy jednou za měsíc s tímto programem: členské záležitosti, odborná přednáška, beseda.
2. Uspořádat dva celodenní výlety - zájezdy po hradech a tvrzích okresu Ústí nad Orlicí - 1. Lanškrounsko - Žamberecko
   2. Ústecko - Litomyšlsko
3. Uspořádat vycházku na hrad Žampach, která bude doplněna odbornou přednáškou o hradu.
4. K zvýšení badatelské úrovně členů pokračovat v kurzu čtení starých písem.
5. Vydat nejméně 4 čísla Zpravodaje pobočky.
6. Uspořádat rodopisné a heraldické práce našich členů.
7. Spolupracovat s ostatními organizacemi a institucemi okresu v oboru genealogie a heraldiky.

Dlouhodobé úkoly pobočky

1. Sociálně genealogické studie významných osobností okresu.
   A) Zpracovat životopis a rodokmen průkopníka socialismu na Ústecku J. Sršně a tuto práci publikovat.
   B) Zpracovat životopis a rodokmen malíře Jindřicha Štyrského a tuto práci publikovat.
2. Studovat dějiny rodů, které měly svá panství na území okresu a sledovat jejich vliv na vývoj okresu.
   A) Pořídit soupis panství se stavem k r. 1848, ke kterým náležely jednotlivé obce okresu a pořídit seznam jejich majitelů. Tento soupis publikovat.
3. Studovat znaky a pečetě měst a obcí okresu.
   A) Pokračovat v uveřejňování znaků měst okresu ve Zpravodaji.
   B) Připravit k vydání publikaci o znacích měst okresu.
4. Shromažďovat zprávy o genealogickém a heraldickém materiálu v okrese.
   A) Pořídit soupis rodových kronik, nacházejících se na území okresu. Soupis pak publikovat.
   B) Započít se soupisem znaků erbů na stavebních památkách a náhrobcích. Po dokončení tento soupis publikovat.

J. Křivohlávek

POBOČKA OSTRAVA

ČINNOST OSTRAVSKÉ POBOČKY V ROCE 1977

Máme za sebou 6 měsíců existence pobočky, naplněných prací, za níž se nemusíme vůbec stydět. Poměrně lehce se nám podařilo překonat první krůčky, období seznamování se a hledání nejlepší cesty, po níž by se měla naše další činnost ubírat. Práce se plynule rozběhla a zatím se nám, myslím, daří.

K 11. 1. 1978 má naše pobočka celkem 30 členů GHSP, za uplynulý půlrok nám přibylo 10 nových členů. Naše podzimní čtyři schůzky navštívilo 70 lidí, v průměru tedy bylo na každé schůzce 17 - 18 lidí. Z tohoto počtu bylo členů GHSP přibližně 75 %.

První naší společnou akcí byla vlastivědná vycházka na Landek v červenci, v srpnu pak jsme podnikli další vycházku - to byla prohlídka kostela sv. Václava v Ostravě spojená s výkladem o jeho historii, zachovaných historických památkách, jeho rekonstrukci a archeologickém průzkumu před několika lety. Že se nám tyto vycházky moc líbily je zásluhou našich obětavých průvodců: prom. archeologa Rostislava Jánošíka z ostravského muzea a ing. arch. Kiehra z Potravinoprojektu.

Ve třech podzimních měsících uspořádali jsme v rámci pravidelných schůzek odborné přednášky. První byla přednáška dr. Leoše Mlčáka z Krajského střediska památkové péče v Ostravě o významných zvonech v severomoravském kraji a jejich využití pro heraldiku, v říjnu přednáška pracovnice zdejšího archivu Evy Garbové o epigrafických památkách okresu Frýdek - Místek, v listopadu pak následovala přednáška Vladimíra Kejly - Vývoj matrik v Čechách a na Moravě. Rok jsme zakončili vyslechnutím první pokusné magnetofonové nahrávky GHSP pro své pobočky, byla to přednáška dr. Tlapáka - Historický vývoj lesa.

Velkým přínosem do budoucna nám určitě budou v loňském roce navázané styky s ostravským muzeem, krajským střediskem památkové péče a samozřejmě i s Archivem města Ostravy. Krajské středisko památkové péče nám nabízí uspořádání nějaké vlastivědné vycházky nebo zájezdu s odborným výkladem, čehož doufám využijeme. Myslím, že bychom nemuseli zůstat dlužníky, zvláště když se nám podaří zpracovat a dokončit nedávno započatý "Soupis znaků a erbů v Ostravě" a později i jiné podobné společné práce.

O významu tohoto "Soupisu" jsme dosti obsáhle hovořili na poslední schůzce v prosinci, kdy jsme se shodli na tom, jak významným a mnohdy i objevným bude toto naše kolektivní dílo po ukončení. Tato práce by měla být přínosem nejen pro toho, kdo se na ní přímo podílí (zvýšením jeho znalostí) a pro GHSP (heraldická banka), Archiv města Ostravy a krajské středisko památkové péče. Ať by už byla později vydána tiskem či nikoli, pomůže rozšířit znalosti o historii Ostravy a jejích zachovaných nebo zmizelých už heraldických památkách.

Zároveň s touto soupisovou akcí měli bychom začít už vážně uvažovat o zpracování rodokmenu některých významných osobností Ostravska. Výbor zahrnul do výhledového plánu činnosti dvě jména, která by mohla připadat v úvahu a která nejsou dosud zpracována: Vojtěch Martínek a Josef Kotas. Výsledky těchto prací bychom pak též připravili ke zveřejnění v regionálním či genealogickém tisku.

Na návrh, vyšlý z řad členů naší pobočky, bylo započato v Praze s nahráváním přednášek na magnetofonové kazety. Byli jsme první pobočkou, kam byla nahraná přednáška zaslána. V budoucnu bychom byli jako pobočka ochotni stát se takovým "distribučním centrem" celé výměny nahrávek mezi pobočkami. Kdyby se také rozvinulo ve větší míře toto nahrávání přednášek na kazety, mohli bychom v průběhu roku zřídit, nejlépe v sobotu dopoledne, poslech těchto nahraných přednášek.

Rozličné vlastní odborné přednášky se v příštím roce budou na našich schůzkách objevovat jako v r. 1977. Užitečná by však byla jistě i nějaká tzv. "volná středa", věnovaná pouze diskusi, zaměřená třeba na nějaký pro všechny zajímavý genealogický či heraldický problém.

O činnosti naší pobočky byla veřejnost informována krátkou zprávou v rozhlase druhý den po založení pobočky v červnu. Počátkem října uveřejnil př. Pchálek o naší pobočce krátký článek v Ostravském večerníku, další má vyjít v únorovém čísle Ostravského kulturního zpravodaje. Některé fotografie z vycházky na Landek byly uveřejněny v nějakém závodním časopise (údajně), ale dosud se nepodařilo zjistit o tom přesnější informace.

Vladimír Kejla

POBOČKA TÁBOR

ZPRÁVA O ČINNOSTI POBOČKY TÁBOR ZA ROK 1977

Táborská pobočka GHS končí rok 1977 s počtem 20 členů, včetně Okresního archivu a Muzea HRH Tábor, a v náboru dále pokračuje. Ve své odborné činnosti si nekladla ani za tohoto stavu přehnané úkoly, ale snažila se dodržovat stanovený plán práce, což lze říci, že se v podstatě podařilo. Jedenkrát měsíčně s výjimkou letního období se schází výbor pobočky (výbor se sešel celkem 8 x), a byly uspořádány 4 členské schůze.

Schůze členů konaná dne 29. 1. 1977 byla současně schůzí výroční, na níž byl schválen plán činnosti a další dokumenty pro rok 1977. 26. března 1977 byla současně se členskou schůzí uspořádána přednáška R. Melichara, místopředsedy GHS Praha na téma "Vznik osobních a rodových jmen". Přednáška byla velmi poutavá a odborně dobře připravená.

Na další schůzi dne 28. května 1977 byla provedena přednáška Dr. Rudolfa Tecla, pracovníka Muzea HRH Tábor s obsahem: "Drobná šlechta na Táborsku do roku 1420", v níž bylo upozorněno nejen na řadu zemanských rodů, které se tehdy v zájmové oblasti vyskytovaly, ale i na zdroje a případné archivní prameny pro všeobecné rodopisné bádání.

Podzimní schůze se uskutečnila 22. října 1977 a byla spojena s přednáškou R. Melichara na téma "Genealogie a počátky našeho průmyslu". Šlo o regionální záležitost, vztahující se zejména k oblasti Pacov - Kamberk - Mladá Vožice ev. Podblanicko, odkud pocházel kovářský rod Melicharů, jehož potomkem byl rovněž Fr. Melichar, vynálezce přesných secích strojů pro zemědělství a zakladatel pozdějších Brandýských sléváren a strojíren. Jde o téma, které zpracovává R. Melichar v rámci svého vlastního rodopisného bádání a jako příklad mnoha zajímavých zjištění z takové práce vyplývajících, vzbudilo mezi členy GHS značný zájem. Bylo by vhodné pro sestavení příštích plánů doporučit, aby i jiní členové GHS se pokusili obdobným způsobem svou vlastní práci a výsledky, k nimž dospěli, zveřejnit.

Z plánu práce na rok 1977 nebyla vyčerpána všechna témata přednášek, zejména navržená Dr. Teclem, což bylo zapříčiněno též jeho nemocí, kdy nemohl plánované přednášky provést.

Pobočka zatím nevydává vlastní tiskoviny, popř. Zpravodaje; ani s takovou činností v dohledné době nepočítá. V roce 1977 se nám však již podařilo prosadit svou činnost v okresních novinách Palcát. Po článku z 25. 5. 1977 o zájmové činnosti rodopisců byla táborská pobočka požádána o příspěvek k činnosti, který pak byl pod názvem "Poznáváme své předky" uveřejněn v Palcátu dne 20.7. 1977. Podzimní přednáška R. Melichara měla pak již předchozí popularitu článkem v Palcátu dne 19. 10. 1977 "Genealogie a počátky našeho průmyslu", jímž byla veřejnost znovu upozorněna na činnost zdejší pobočky. Stručný člá-

nek "Genealogie a průmysl" otiskla rovněž Jihočeská pravda k 20. 10. 1977. Dopisovatelskou činnost zajišťuje Ing. Vrána, jednatel táborské pobočky GHS.

J. Vrána

PLÁN PRÁCE místní pobočky Genealogické a heraldické společnosti v Táboře na rok 1978

Pokud se týká činnosti na rok 1978, předkládá výbor valné hromadě členů pobočky dne 8. 2. 1978 následující plán práce:

1. V rámci členských schůzí uskutečnit alespoň 4 přednášky:
   - Dr. Tecl : Genealogická studie pánů z Ústí
   - Dr. Tecl : Drobná šlechta táborská ve službách Rožmberků
   - Melichar : Gruntovní knihy a jejich využití v rodopise
   - Dr. Crkovský : Táborské typáře

2. Na některé členské schůzi provést např. formou Volné tribuny diskusi jednotlivých členů, a tuto dle ohlasu a potřeby opakovat.

3. Provést přednášku některého člena GHS na téma jeho rodopisného bádání, zajímavých výsledků a poznatků s možností využití obecných zkušeností i pro další členy GHS.

4. Výbor zatím neuvažuje o organizaci exkurzí či zájezdů. Bude-li však zájem z řad více členů pobočky, bude uskutečněna exkurze v prostorách Muzea Husitského revolučního hnutí v Táboře, s odborným výkladem pracovníka Muzea.

J. Vrána

GHS PRAHA

ZÁPIS Z 9. VALNÉ HROMADY GHSP 7. BŘEZNA 1978

Valnou hromadu zahájil v přednáškovém sále Ústavu vědeckotechnických informací pro zemědělství v Praze v 16,50 jménem správního výboru předseda dr. Jaroslav Honc uvítáním pražských i mimopražských členů a přivítal jmenovitě dr. Jiřího Čarka CSc, člena Vědecké archivní rady, čestného člena GHSP a dlouholetého ředitele archivu hlavního města Prahy.

Ing. Jiří Vraný, člen správního výboru GHSP, převzal podle dohody správního výboru pracovní řízení valné hromady a seznámil členy s organizačními a technickými zásadami a programem valné hromady. Valná hromada zvolila tříčlenný sbor skrutátorů R. Pacha, J. Vaněčka a J. Šťastného na jeho návrh jednomyslně a stejně jednomyslně upustila od čtení zápisu z předchozí valné hromady konané 16. 3. 1977 , který byl otištěn v Listech GHSP 5. řada, str. 27 - 37 a schválila jej.

Dr. Jaroslav Honc, předseda správního výboru GHSP, přednesl zprávu o činnosti správního výboru, zvoleného 16. 3. 1977 a při plnění organizačních, odborných, administrativních i jiných úkolů, vyplývajících ze stanov i z pracovního programu během celého funkčního období. Výborových schůzí bylo uskutečněno 12 v naprogramovaných termínech s celkovou prezencí 228 členů, tedy s 30procentní absencí. Všech schůzí se účastňoval předseda revizní komise a někteří náhradníci správního výboru. Správní výbor, čítající 29 členů, se za toto funkční období stmelil v dobře pracující kolektiv. Zvláště je nutno pochválit elán jedenácti loni poprvé volených členů správní-

ho výboru, kteří ochotně převzali řadu závažných výborových funkcí, dobře se do nich zapracovali a i když nevšichni souhlasili se svou kandidaturou další, zůstávají v míře svých zdravotních a pracovních možností zachováni pro nový správní výbor jako členové a spolupracovníci komisí a skupin.

Schůzek předsednictva bylo konáno též 12, jak předpokládal program práce výboru, protože jejich úkolem byla vždy organizační příprava pořadu jednání na výborových schůzích. Ku prospěchu práce předsednictva byla skutečnost, že předseda i oba místopředsedové mají příležitost k přímým kontaktům podle potřeby i denně. Schůze předsednictva se nemohl účastňovat jednatel, zcela vytížený svým postupným zapracováváním do funkce a narostlou písemnou agendou: zúčastnil se stejně jako pokladník, zato aktivně, podnětně a kriticky práce výboru.

Z výborových komisí, skupin i skupinek, které uskutečnily 31 schůzek, se nejpravidelněji scházela redakční skupina pro vydávání Listů GHSP, skupina pro zpřesnění organizačního řádu GHSP, skupinky pro expedici členského časopisu, publikací a sdělení členům a skupina heraldická.

Vlastní těžiště a náplň práce byla však přímo na bedrech těch členů výboru, kteří se ujali klíčových funkcí matrikáře, referátu styku s pobočkami, jednatele, pokladníka, správy skladu a klubovních místností, knihovníka a vedoucích kurzů: jejich dílčí zprávy jsou podkladem pro tuto souhrnnou zprávu výboru.

Členové GHSP, evidovaní v členské matrice, byli po zásluze ve středu péče správního výboru a jeho matrikáře. Matrikář průběžně vypracovával návrhy na přijetí nových členů, sledoval plnění jejich základní členské povinnosti - placení příspěvků a zápisného - vyřizoval v počtu 209 dopisů jejich přihlášky a ohlašování změn a zařizoval rozesílání jejich nových legitimací nové varianty, tištěné již podle přijatých připomínek. V tomto funkčním období bylo přijato do GHSP 151 nových členů a členská základna tam má ke dni konání valné hromady 1 110 členů. Protože před rokem měla GHSP 987 členů, před dvěma 799 a před třemi 666 členů, je zřejmý trvalý příliv členů do našich řad, i když proti minulému roku (214 členů) se snížil, zvláště při propočtu poměrném. Tato potěšující skutečnost je však stísněna smutným poznáním, že naše řady v minulém roce prořídly úmrtím celkem 15 členů, jejichž jména si valná hromada připomněla a jimž věnovala minutou ticha a povstáním dík a vzpomínku na jejich práci:

Josef Beneš z Prahy
Miroslav Černý z Prahy
Václav Drchal z Prahy
František Karásek z Prahy
Dr. Oldřich Kovanda z Prahy
Antonín Ledecký z Prahy
Ing. Bohuslav Machačný z Prahy
Ladislav Pilát z Příbrami
Dr. Jan Pospíšil z Brna
Luboš Roštejnský z Křince
Eduard Svárovský z Mladé Boleslavi
Otakar Veselý z Prahy a
Emil Vetter z Prahy.

Kromě těchto osudových zásahů do členské základy došlo k jejímu zúžení v 15 případech, kdy členství pro neplacení příspěvků bylo zrušeno a kdy bylo členství zrušeno dobrovolně. Nový správní výbor dostává do vínku 1 110 členů, zájemců o genealogii a heraldiku, rozptýlených po všech okresích České socialistické republiky, ochotných k rozvíjení své i obecně prospěšné genealogické a heraldické práce a očekávajících od vedení GHSP odbornou konkrétní i metodickou pomoc.

Místní pobočky, založené správním výborem v místech s větší kumulací členů a v místech s odborně vyspělými členy a dobrými kontakty s institucemi příbuzných oborů, mají v této řídící a metodické úloze správnímu výboru pomáhat. Správní výbor proto k dosavadním čtyřem pobočkám založil dvě místní pobočky nové v Táboře a v Ostravě. Agendu písemného styku s pobočkami pro velký a rozmanitý rozsah vedlo vždy několik členů správního výboru a činila správnímu výboru proto velké organizační potíže. Byly proto váženy různé návrhy, řešící otázku styku s místními pobočkami, od zřízení instruktorů - patronů pro jednotlivé pobočky, či zřízení referenta pro pobočky obdobné funkci někdejšího "pojezdného", spočívající v navštěvování výborových a členských schůzí poboček až po striktní trvání na povinnosti poboček vysílat na schůze správního výboru podle stanov svého delegáta. Bude na novém správním výboru, aby nalezl kompromisní řešení nejspíše v té formě, že do náplně svých výborových schůzí naprogramuje projednávání požadavků a připomínek k práci jednotlivých poboček s přizvanou delegací pobočky. Správní výbor si je vědom své zodpovědnosti, kterou na sebe před civilně správním úsekem ministerstva vnitra ČSR a před odbory pro vnitřní věci okresních národních výboru podle znění stanov GHSP vzal založením místních poboček. Nemůže však diskriminovat téměř 475 svých členů, nesdružených v žádných místních pobočkách a rozptýlených na území našeho státu a přednostně věnovat péči právě jen zbylým členům v místních pobočkách na úkor své organizační a odborné práce a to tím spíše, že funkcionářské kádry poboček mají k dispozici kvalitní zkušené odborně fundované členy. Některé nejasnosti odstraní snad i doplnění organizačního řádu poboček. Přes tyto navršené problémy pracovaly místní pobočky dobře, byly svým členům platnou oporou a zprávy poboček otištěné v Listech a přednesené na valné hromadě to potvrdí. Ukazatelem ještě přesnějším o práci poboček je přírůstek nových členů v jejich okresích a jimi získaných. Ze 151 nových členů GHSP připadá 35 členů do oblastí bez poboček, 49 členů na Prahu a nejbližší okolí a po 4 až 19 členech do okresů s místními pobočkami. Obdobný poměr byl i v letech minulých, stejně jako zjev, že u nových poboček je nárůst získaných členů větší než u starších poboček s nasycenou poptávkou po členství. Závažný je přitom nesporný fakt, že přes velkou kumulaci členů v oblastech Plzně, Pardubic a Českých Budějovic neuvažují naši členové a správní výbor o založení jejich místních poboček; ve všech těchto místech existují organizované kolektivy regionálních historiků, muzejních pracovníků a památkářů a problematika genealogická a heraldická v nich je traktována bez omezení. Vzrostlé členské základně však pro jejich práci a rozvíjení genealogie a heraldiky nejsou rozhodné tolik organizační a administrativní podmínky a východiska, jako získávání přehledu, kontaktů, metodických návodů, příkladů a informací, jaké ve svém souhrnu představují vydávané Listy GHSP.

Listy Genealogické a heraldické společnosti dokončily ve své páté řadě v uzavíraném funkčním období složitý koncepční i technický vývoj. Redakční

výborová skupina i technický redaktor a korektorka Listů i celý správní výbor GHSP přitom vyšli z přesvědčení, že péče, věnovaná Listům, musí být prvořadá, protože podle Listů bude souzena nejen práce redakce a správního výboru, ale celé naší Genealogické a heraldické společnosti. Při své snaze vytvořit z Listů dobře reprezentující tiskový členský orgán, musely být pečlivě váženy technické a finanční možnosti a prostor, který je správnímu výboru dán k vydávání neplaceného neperiodického členského časopisu stanovami a platnými tiskovými zákony. Osvědčila se zásada ztotožnit řadu či ročník s funkčním jednoletým obdobím, rozsah čtyř či nejvýše pěti čísel, průběžné stránkování celé řady se samostatným obsahem a rejstříkem a bez zmatečného komplikujícího připojování příloh a rozsah 250 stran za rok, odpovídající nabídce rukopisů i finančních možností GHSP; Listy v tomto rozsahu při 1200 výtiscích stojí asi 30 000 Kčs. Technická redakce Listů bojovala o dodržení termínů v tiskárně, s kvalitou papíru i tisku, s problémem znakových příloh a s problémem skládání výtisků z formátu tiskárnou dodávaných. Za končící funkční období byla redakčně a technicky připravena čtyři čísla Listů s daty duben, červen, září a prosinec, z nichž dvě členové již dostali, třetí je před rozesláním a čtvrté čeká na výrobu v tiskárně. Pátá řada Listů ročníku 1977 obsahuje na 248 stranách 38 článků, 45 zpráv a sdělení a první část znakového zásobníku s 26 kresbami a s obsahem a rejstříkem tedy bude mít 260 stran. Aniž bychom si to v denním kvapu uvědomili, překročili jsme v uplynulém správním období tisícovku nejen v počtu členů, ale i v počtu stran vydávaných Listů, které za devět let existence členové dostali. Vydávání členského časopisu je základní organizační a metodický úkol správního výboru s obrazem o jeho činnosti. Obrazem o nic méně přesnějším, je i finanční rozvaha správního výboru.

Finanční hospodářství správního výboru, kvalifikovaně zhodnocené pokladníkem a revizní komisí, dokazuje další jubileum končícího správního období; poprvé přesáhly totiž příjmy a vydání GHSP hranici 100 000 Kčs. Rozhodné však je, že příjmové i výdajové položky přitom tvoří téměř trojnásobek inkasovaných členských příspěvků. Opatrný správní výbor i zkušený pokladník totiž přešli k odvážnější perspektivní finanční politice, která při šetření všech zásad finanční discipliny se projeví změnou publikačního zaměření GHSP. Listy totiž nezůstanou jedinou platformou pro kontakty mezi správním výborem a každým členem, ale budou ve zvýšené míře doplňovány novou formou, vydáváním odborných publikací v rozsahu okolo 100 stran, nákladu do 1000 výtisků a ceně do 40 Kčs, vázané však na členství v GHSP. Správní výbor v tomto funkčním období přijal do edičního plánu a dal do tisku dvě další publikace, Heraldickou symboliku Dr. Viktora Palivce a Glosář staré a lidové terminologie pro rodopisce Ing. Dr. Václava Elznice, které budou ihned po vytištění nabídnuty členům. Obě publikace, ať ve formě ofsetové či ve formě knihtisku, se stanou odborným a metodickým přínosem v jejich práci, jsou finančně zajištěny a představují tak konkrétní výsledek dobrého hospodaření správního výboru. Stejně kladným dokladem o vyrovnané finanční situaci Genealogické a heraldické společnosti jsou proplacené položky úhrad nájemného, úklidu, otopu, nákupu papíru a knih a finanční příspěvky pobočkám; přesto že přesahují rozsahem třetinu inkasa z členských příspěvků, jejich likvidace nijak neohrozila finanční rovnováhu GHSP. S tím souvisí realizovatelný návrh vycházející z přetížení členů správního výboru a z jeho nepříznivé věkové struktury a požadující, aby ke zdolání nejnutnější administrativní agendy a pochůzek v rozsahu 2 hodin denně byla -

nenajde-li se přece jen v řadách nového správního výboru vhodný funkcionář - byly pokryty formou dohody o provedení práce. Nelze přitom však nezdůraznit, že i potom podstatně neklesne potřeba obětavé práce neplacených funkcionářů, kteří v rozsahu nevyčíslitelných tisíců hodin věnují svůj čas expedování časopisu, vybavení klubovny, výpůjční agendě knihovnické, organizacím zájezdu, přednáškám v pořádaných kurzech,redigování časopisu, technickým redakčním a jazykovým úpravám časopisu a publikací, psaní článků pro Listy a narůstající písemné agendě jednatelské, pokladní, matriční a řízení poboček. Pouze tato zdarma odevzdávaná práce, neprocházející žádnou finanční rozvahou, i když by jednou zasloužila alespoň přibližný propočet imanentní povaze dobrovolné zájmové organizace, zajistí i nadále finančně práci příštích správních výborů a celé Genealogické a heraldické společnosti.

Písemná agenda správního výboru se svým rozsahem ne náhodou dostává jako druhá v pořadí prací, které neplacené funkcionářské nadšení stejně jako u úklidu a otopu spolkové místnosti nestačí zvládnout. V tomto správním období bylo evidováno v podacím protokolu 970 došlých spisů a nejméně třetina spisů nad tento počet došla a byla vyřízena krátkou cestou přímo k rukám redakce časopisu, zapisovatele, předsednictva a dalších funkcionářů. Složitý je problém evidence všech spisů od prostých administrativních (objednávky, změny, potvrzení a podobně) jichž je převážná většina, až po složité odborné dotazy a korespondence s nadřízenými orgány a zápisy, elaboráty a písemné návrhy a správní výbor jej přes všechnu snahu v tomto funkčním období nevyřešil. Ostatně i vystřídání tří jednatelů během posledních funkčních období je dokladem o tom, jak těžká je agenda jednatele a jak nesnadno může správní výbor vytvářet podmínky pro nastolení nebyrokratizovaného, přesného, jednoduchého a účinného řádu do evidence spisů. Pomocí novému správnímu výboru bude soubor návrhů, námětů a kritických připomínek resignujícího jednatele. Vedle jednatelské agendy však nárůst práce postihl i správu skladu časopisů, publikací a tiskopisů a jejich expedování s tím rozdílem, že u nich rozhodla o vyřešení potíží dobrá vůle k hledání východiska a sebekritika.

Sklady a expedice vyžadovaly ve správním výboru úsilí několika funkcionářů, které neodradila anonymita jejich práce, její každodenní nápor, fyzická náročnost a snadná kritická postižitelnost každého sebemenšího poklesku a chyby. Ani zkušení členové výboru se nevyhnuli nahromaděným restům a urgencím při expedici dotisků, tiskopisů a publikací blížící se tisícovce a při hromadné expedici 5000 výtisků rejstříků, časopisů a dopisů členům. Agendu skladů a expedice komplikuje nutnost evidovat před odesláním i platby objednaných zásilek a mechanizovat psaní adres. Pořízení adresografu a vlastních kovových adresních štítků ulehčilo nesmírně práci členů výboru, do jejichž funkční náplně patřilo ruční psaní adres na několik tisíc obálek. Výskyt závad, způsobený nepřenesením některých změn z členské matriky do kartoték a do štítků, byl správním výborem řešen a chápán jako nezbytný průvodní zjev každé technické novinky, co jich dějiny lidstva i Genealogické a heraldické společnosti přinesly. Dobrá snaha k nápravě a trpělivost vůči kritice znamenala zvládnutí všech potíží nejen v této, ale i v neméně závažné agendě knihovnické.

Knihovna Genealogické a heraldické společnosti byla v tomto funkčním období ve spolehlivém provozu k dispozici členům díky svému správci, členu správního výboru. Správní výbor mu vycházel v uznání jeho práce vstříc a netrval

na přímém kontaktu o výborových schůzích a tuto praxi jistě i nový správní výbor jako oboustranně výhodnou podrží. Čas, uspořený ze schůzové činnosti věnoval knihovník k tomu, aby doplnil knihovnu o nákup některých hledaných publikací a řadu odborné literatury a zlepšil i stav uložení naší stále rostoucí knihovny. Jeho náměty, jak dalšími koupěmi, dary, deposity a testamentárními přísliby vytvořit z této knihovny dokumentační centrum heraldiky a genealogie a možné pracoviště pro vytváření selekčního jazyka heraldického a genealogického, nestačil správní výbor pochopitelně realizovat. Jsou součástí programu vybavení knihovny lepšími skříněmi, vytvoření podmínek pro převzetí knihovny někdejší Rodopisné společnosti a přeměny knihovny v dobře fungující informační centrum pro všechny členy i nečleny GHSP. Ne nadarmo péče o získání prostoru pro knihovnu byla vedoucím motivem při snaze dát Genealogické a heraldické společnosti pevné sídlo v Holečkově 7 - v dnešní klubovně.

Klubovna, míněná především jako místo pro uložení knih a genealogické a heraldické dokumentace, se stala v nezbytí schůzovou místností a místem pro pořádání přednášek a vyžádala si v tomto i ve všech dřívějších funkčních obdobích od listopadu 1971 mnoho úsilí. Přestavba mobiliáře a jeho výměna i opatření nových řad sklápěcích židlí zvýšily podstatně kapacitu i vzhled klubovny, byla provedena rekonstrukce sociálního zařízení klubovny a řada dílčích vnitřních úprav. Dovednost a dobrá práce pověřených členů správního výboru vytvořila ze skromných ubytovacích možností naší klubovny neocenitelný prostředek ke členské konzolidaci GHSP. I když byly činěny pokusy získat pro přednáškovou činnost prostory kvalitní i za cenu finančních nákladů formou přidělení nebytových místností Genealogické a heraldické společnosti nebo směnou, neměl v tom správní výbor úspěch. Zkvalitnění i zvětšení klubovny by bylo uvítáno hlavně našimi hosty a členy na přednáškách, schůzích a kurzech.

Kurzy Genealogické a heraldické společnosti zůstaly i v tomto funkčním období nejnaléhavějším a nejnáročnějším úkolem. Čtvrtý genealogický kurz čtení starého písma a základů rodopisu byl zahájen péčí obou pověřených členů výboru 19. ledna 1978 pro 45 přihlášených účastníků s obdobnou náplní jako kurzy předchozí (první 13. 7. 1976, druhý 14. 10. 1976 a třetí 20. 1. 1977) a stane se dalším dokladem mistrovské propagační i odborné práce svých vedoucích a lektorů. Pro kurz bylo jako náhradní řešení za nedokončený Praktický kurz pro genealogy pořízeny množené přednášky, převzaté z rukopisu připravené publikace a správní výbor umožní autorům publikace, aby i zkušenosti tohoto kurzu vešly do této tak závažné příručky. Bude na novém správním výboru, aby shromážděné podklady pro ni redakčně upravil, doplnil a urychleně zadal do tisku. I když zodpovědnost za kvalitu a perfektnost této první publikace pro knižní trh je velká a tíživá, nelze její vydání oddalovat. Také heraldický druhý kurz, zahájený 26. 10. 1977, byl fruktifikací dřívějších zkušeností a znalostí obou členů výboru, kteří jej s řadou lektorů uskutečnili. Svým pojetím, blížícím se spíše seriálu přednášek, menším rozsahem (20 účastníků), odbornou specializací a přizváním externích lektorů se liší od kurzů genealogů. Pro naše heraldiky stejně jako genealogy jsou však kurzy jen jednou z forem kontaktů se zájemci vedle pravidelných pondělních a středečních schůzek.

Pondělní a středeční schůzky genealogů a heraldiků patřily v tomto funkčním období k neméně závažné náplni práce všech zúčastněných členů výboru. Zvláště pro heraldiky byl rok 1977 rokem příznivého obratu zavedením a udržením

pravidelných schůzek vždy první a třetí středu v měsíci. I když jsou zpočátku především diskusními setkáními bez určeného tématu přednášky, mají velmi dobrý ohlas a účast. Všech 16 pondělních schůzek genealogů během tohoto funkčního období se účastnilo 550 zájemců, kteří vyslechli 5 přednášek genealogů a 6 přednášek odborníků příbuzných vědních oborů, nebo diskutovali ke genealogickým otázkám, zajímajícím všechny členy. Tato obtýdenní setkání genealogů a heraldiků v pražské klubovně svou bezprostředností představují stejně jako obdobná setkání v místních pobočkách přímo vzorová naplňování litery stanov. Současně jsou příležitostí k poznání problematiky a potřeb laických pracovníků v obou pomocných vědách genealogie a heraldiky a ochoty vědeckých pracovníků ústavů, vysokých škol a archivů zvýšit znalosti řadových členů. Navíc však tyto schůzky byly základnou, odkud vycházely nejcennější podněty ke skupinové odborné práci.

Pracovní skupiny v rámci Genealogické a heraldické společnosti, existující již v předcházejících funkčních obdobích, mají dobré výsledky a zásluhy o rozšíření pramenné základny české heraldiky ve formě heraldické databanky, o prohloubení heraldické terminologie, o pořízení monografií významných osobností hospodářského a kulturního i politického života, o náplň Listů GHSP a o přípravu rodopisné příručky. V tomto funkčním období pokračovalo vytváření dalších pracovních skupin. Zájemci o práci na pořízení jmenného rejstříku k dosud vydaným svazkům berních rul a zájemci o sestavování listů rekonstruovaných rodin a o historickou demografii se v tomto roce několikrát sešli v neformálních schůzkách. Nový správní výbor by jejich činnost měl více podporovat a řídit. Třetí nová pracovní skupina totiž přistoupila ke svému ustavení s plnou vážností a s respektováním stanov. Zájemci o ní se odvolali na existující zájem členů a 25. 10. 1977 požádali správní výbor o souhlas k ustavení pracovní skupiny pro dějiny cen poddanských nemovitostí a půdy. Výborovým usnesením byla skupina skutečně založena s tím, že bude proveden širší nábor formou článku v Listech dostatečně instruktivního, srozumitelného a informativního o programu a významu studia cen pro genealogii. Vedle územního sdružování našich členů je sdružování podle vlastních studijních zájmů nejvhodnější formou spolupráce a výměny zkušeností a u pracovních skupin navíc příležitostí, jak odborné vědecké veřejnosti dokázat náš upřímný zájem o rozvoj heraldiky a genealogie jako pomocných věd historických. Stejnou úlohu sehrají nejen hotové publikované práce našich členů v Listech a jinde, ale i samostatné nové publikace GHS.

Publikace příručkového charakteru byly od počátku existence Genealogické a heraldické společnosti nezbytnou a nedílnou součástí práce s členy. Po dvou velkých publikacích Karla Beránka o písmu a latinsko-českého slovníku Viktora Palivce a Václava Elznice usnesl se správní výbor vydati další dvě publikace obou posledně jmenovaných autorů s názvem Heraldická symbolika a Glosář staré a lidové terminologie pro rodopisce. První z nich, Heraldická symbolika je již v tisku a druhá, Glosář, se pro tiskárnu opisuje z autorovy kartotéky. K dřívějšímu publikovanému latinskočeskému slovníku dal správní výbor souhlas k tomu, aby na náklad GHSP byl pořízen a zdarma všem odběratelům slovníku rozeslán doplněk s těmi hesly, které autorům slovníku v roce 1976 unikly, když v zájmu urychleného vydání nestačili odstranit některé mezery a chyby svého díla. Slovník se tak stává dalším dokladem dobré finanční situace GHSP a dobré vůle správního výboru na jedné straně, ale současně poučením o nezbytné opatrnosti a neukvapování při publikaci odborné literatury a o nezbytném recen-

zním řízení i za cenu oddálení tisku o několik měsíců na straně druhé. Příští správní výbory ve vydávání podobných publikací jistě na tyto zkušenosti naváží a dají přednost dílům zkušených autorských kolektivů, kteří dají záruku vyčerpání tématu, ochoty ke konstruktivnímu recenznímu řízení a respektování zvyklostí běžných ve vědeckých pracech jiných vědních oborů. Plýtvání finančními prostředky GHSP ve snaze urychlit pokrytí členské poptávky po dobré odborné genealogické a heraldické literatuře by poškodilo jen dobré jméno GHSP. Mobilní a očekávané finanční prostředky nového správního výboru umožní jistě vydání publikace autorského kolektivu Honc - Melichar - Sklenář a další s názvem Praktický kurz pro genealogy, míněné jako nová rodopisná příručka a příručka pro studium v archivech. Správní výbor v tomto funkčním období přislíbil publikační výstupy i heraldické pracovní skupině a skupině, připravující osobní rejstříky k berní rule, jakkoliv dosud nejsou dostatečně zpřesněné. Zpět byly vzaty publikační tituly, navržené z pracovní skupiny studia rodového původu významných osobností, protože autoři nalezli řešení a porozumění u Národního technického muzea a příslušného národního výboru a v redakční skupině Listů. Ulehčením publikační poptávky bylo pro autory rozhodnutí redakční skupiny pro vydávání Listů, která otevřela členský časopis i článkům rozsahu nad 10 stránek, jsou-li metodicky a materiálově přínosné a instruktivní. Publikační záměr na vydání desítidílného Genealogického a heraldického atlasu rodů a rodin českých zemí v letech 1453 - 1945 je v prvních fázích získávání zkušeností při koncipování I. dílu. Správní výbor kladně zvážil i možnost vydání publikace o znacích na hradu Laufu u Norimberka, postaveného Karlem IV, která by byla uvítána nejširší veřejností v roce 600. výročí Karla IV. Rozhodnutí o formě však zůstane na novém správním výboru. K této tématice karlovské by měla být nasměrována i jiná přednáška jako náhrada za neuskutečněnou přislíbenou přednášku ve spolupráci se Společností přátel starožitností, odloženou pro nedostatek termínů. Příležitostí k přehlídce publikační i jiné odborné i sběratelské činnosti našich heraldiků a genealogů i Genealogické a heraldické společnosti jako celku by se měly stát akce, načasované ke vzpomínce na 10 let trvání Genealogické a heraldické společnosti v březnu a květnu 1979 (výročí ustavující schůze a vydání prvního čísla Listů). Správní výbor se sice již usnesl předstoupit před nejširší veřejnosti ve formě výstavky či členské schůze či vědecké konference, ale konkrétní opatření včetně finančního zajištění akcí musí učinit až zvolený nový správní výbor.

Na závěr své zprávy uvedl dr. Jaroslav Honc, že celý funkcionářský kolektiv správního výboru Genealogické a heraldické společnosti, končící dnes svou činnost a podávající valné hromadě svých členů účet za své práce, použil tuto příležitost, aby vzdal díky všem členům výboru i svým početným pomocníkům - nečlenům výboru za vykonanou práci, pomoc, podněty, návrhy, kritiku a dobré rady. I když uplynulé funkční období byla naplněno dobrou snahou vypořádat se se všemi úkoly a i když správní výbor učinil seč mohl pro jejich dokončení, zanechává jich novému správnímu výboru pro začínající funkční období spíše více než méně.

V dalším průběhu valné hromady přednesli zprávy o své činnosti zástupci místních poboček GHSP ve stručných výtazích, protože jejich plné znění bylo zveřejněné ostatně na výročních schůzích poboček. Dr. Jan Skutil CSc, předseda výboru pob. v Brně, informoval valnou hromadu o činnosti pobočky, o jejich úspěších při pronikání do brněnského tisku a o uskutečněných tématických zá-

jezdech. Novým v práci brněnské pobočky bylo navázání styků s archivy v Bratislavě a v Trnavě. K organizační problematice konstatoval dobrou spolupráci mezi brněnskou pobočkou a správním výborem v Praze, ale v zájmu dalšího zlepšení navrhl uspořádání pracovních schůzek předsedů výborů místních poboček GHSP pro výměnu zkušeností o možnostech další propagační a odborné práce genealogické a heraldické v jejich městech a okresích. Ing. Petr Nickmann z Mladé Boleslavi se zaměřil na specifické organizační potíže boleslavské pobočky, která neuspěla v získání vlastních spolkových místností a přijala svérázné řešení; díky své vlastivědné pracovní náplni dostali příležitost k práci v Domě kultury AZNP v Mladé Boleslavi i publikační možnosti v závodním časopise Ventil. Z přítomných členů místní pobočky v Ústí nad Orlicí informoval J. Šilar valnou hromadu o významu cyklostilovaného Zpravodaje pobočkou vydávaného jednou měsíčně pro regionální rodopisnou, heraldickou a vlastivědnou problematiku a o vzniku lanškrounské skupiny členů, zaměřených specielně na město Lanškroun a okolí s neméně bohatou historií. Z připravovaných akcí vyzvedl soupis kronik a připravované studie o rodovém původu (Sršeň, Štýrský) a o "malém Palackém" pro Ústecko, obsahující soupis obcí a sídel velkostatků k roku 1848. Místo zprávy o činnosti místní pobočky GHSP pro okres Rychnov nad Kněžnou v Ohnišově J. Ryšavého, který onemocněl, byl přečten jeho pozdrav valné hromadě. Zástupci obou nejmladších poboček v Táboře J. Vrána a v Ostravě V. Kejla konstatovali shodně potřebu výměny zkušeností při rozvíjení práce poboček jejich typu s malým počtem členů a s prvními přednáškovými úspěchy a kontakty s jejich muzeem či archivem.

Pokladník správního výboru František Šírl přednesl a objasnil účetní rozvahu za kalendářní rok 1977, která bude celá otištěna současně s tímto zápisem. Vysvětlil přitom vyšší výdaje, které byly řádně rozpočtovány a umožněny nebývale vysokým zůstatkem z roku 1976; stav finančních prostředků k 31. 12. 1977 činí 14 009,54 Kčs.

Ladislav Procházka v přednesené revizní zprávě potvrdil zvýšení peněžního obratu v roce 1977 v téměř 2000 příjmových a výdajových položkách, zlepšenou hospodářskou situaci GHSP ve srovnání s předchozími lety a maximální péči, věnovanou i z finančních pozic Listům GHSP. Ze strany revizní komise připomněl nutnost zlepšení práce adresografu, v němž jsou ponechány některé chybné adresy či naopak, v němž některé adresy chybí a praxe uzavírání dohod o provedení prací při přepisech rukopisů pro tisk Listů a dalších prací. Se zřetelem k tomu, že vedení finanční agendy bylo vzorné a podložené řádnými příjmovými i výdajovými doklady pro všechny položky uzavřel svou revizní zprávu prohlášením, že revizní komise nemá námitek proti udělení absolutoria odstupujícímu výboru.

V diskusi ke všem třem předneseným zprávám podal Rudolf Melichar zprávu o volných místech ve třech zájezdech GHSP a o třech změnách termínů pondělních genealogických schůzek 10. 4. t. r. (dr. Götz: O genetické problematice), 24. 4. t. r. (dr. Zum: O koncepci Palackého dějin) a 26. 6. t. r. (L. Huberová: O cestě do USA). Ing. Alois Ryjáček přednesl soubor kritických připomínek k agendě jednatele, předsednictva a výboru, jak je předtím již jednou předložil správnímu výboru písemně a jak byly váženy zčásti i na výborových schůzích. Dr. Jaroslav Honc znovu upozornil na nedostatky v jednatelské agendě, konstatované ve zprávě správního výboru, připustil i poctivý i hyperkritický přístup odstupujícího jednatele k těmto nedostatkům, informoval o práci na vyjasnění všech předložených písemných připomínek a

na využití jejich konstruktivních částí a za těžkou jednatelskou práci odstupujícímu Ing. A. Ryjáčkovi poděkoval. František Šírl požádal členy výboru místních poboček GHSP o pomoc při kontrole, zda všichni členové jejich poboček mají správně zaplacené členské příspěvky za rok 1977; tato skutečnost je nezbytná pro výpočet konečného příspěvku GHSP na činnost poboček, který má zatím jen povahu zálohy. Současně doporučil, aby byla zpřesněna členská anketa o zájmech a námětech členů GHSP, obdobná první anketě z roku 1975. Ing. Jiří Jareš zpřesnil některé body programu členů - heraldiků GHSP v roce 1978, ocenil význam založení Znakového zásobníku, jehož první část je tištěna jako součást prosincového čísla Listů a který bude pokračovat ve dvou dalších číslech Listů v roce 1978 jako výtvarná příloha článků v Listech s rozsáhlejší kresebnou částí. Navrhl, aby po čase uvažoval příští správní výbor o reprintu Znakového zásobníku GHSP ve formě heraldické publikace rozsahu 200 a více kreslených znaků, znamení a pečetí. Jaroslav Šilhan zdůraznil význam místních poboček GHSP pro utužení kontaktů a zlepšení genealogické a heraldické práce, upozornil na úspěchy a daleko širší možnosti poboček Numismatické společnosti ve srovnání s našimi pobočkami a dotázal se na možnosti studia v matrikách uložených na místních národních výborech. Rudolf Melichar k poslednímu dotazu připomněl svůj článek "Studium v matrikách u místních národních výborů" na str. 210 - 211 právě tištěného čísla Listů GHSP. Ing. Jiří Vraný upozornil na statutární odlišné postavení poboček GHSP a poboček numismatických a na stanovami danou povinnost a právo poboček vysílat na schůze správního výboru GHSP svého delegáta.

Udělení absolutoria odstupujícímu správnímu výboru podle návrhu revizní komise bylo provedeno hlasováním. Z přítomných členů GHSP hlasovalo pro udělení absolutoria 105 členů a dva se hlasování zdrželi.

Program navrženého správního výboru pro funkční období 1978/79 přednesl Rudolf Melichar a jeho znění je v úplnosti otištěno včetně doplňku o uspořádání koordinační porady zástupců poboček GHSP, vzešlé z diskuse ke zprávě o činnosti v Listech GHSP v návaznosti na tento zápis a finanční rozvahu. Dotazů ani připomínek k tomuto programu nebylo.

Ing. Jiří Vraný představil valné hromadě jednotlivé přítomné členy předsednictva, správního výboru, náhradníky a členy revizní komise, jak byli uvedeni v návrhu kandidátky, předané každému z účastníků valné hromady:

Dr. Jaroslav Honc, předseda
Rudolf Melichar, I. místopředseda
Ing. Jiří Jareš, II. místopředseda
členové výboru: Ing. Karel Bezděk
Dr. Ing. Václav Elznic
Ing. Viktor Genttner
Ludmila Huberová
Ing. Václav Chmelík
Miroslav Jungman
Václav Kabourek
Ing. Ladislav Konář
Bohuslav Kořínek
Karel Liška
JUDr. Pavel Liška
Jiří Madar

Josef Mrštík
Ing. Petr Nickman
Dr. Viktor Palivec
Vlastimil Peer
Květoslav Rašín
František Semecký
Karel Sklenář
Věra Slavíková
Josef Srp
František Šírl
Ladislav Šmíd
Dr. Miroslav Truc
Ing. Jiří Vraný
Anna Wretzlová

náhradníci: Ing. Josef Hurych
Jiří Štemberk
Josef Ort

revizoři účtu: Marie Glaserová
Ladislav Procházka
Jiří Vaněček

K navrženým kandidátům nebyly připomínky ani volné návrhy a Ing. Jiří Vraný navrhl, aby podle stanov byly volby správního výboru GHSP provedeny v celém rozsahu kandidátky aklamací. Jeho návrh byl přijat většinou 105 hlasů při 2 abstencích. Poté byla navržená kandidátka schválena stejným počtem hlasů 105 přítomnými členy GHSP při 2 abstencích. Na valné hromadě bylo přítomno celkem 115 členů GHSP, ale osm z nich se omluvilo a odešlo před hlasováním.

Po provedené volbě nového správního výboru GHSP se ujal dalšího řízení valné hromady znovu zvolený předseda dr. Jaroslav Honc. Poděkoval všem za projevenou důvěru, shrnul krátce průběh valné hromady a poděkoval všem odstupujícím členům správního výboru za jejich práci. Požádal členy GHSP o další aktivní a kritickou spolupráci, ujistil je snahou všech členů výboru plnit stanovy a program GHSP a v 19,20 hod. valnou hromadu ukončil.

Václav Elznic

ÚČETNÍ ROZVAHA GHSP ZA KALENDÁŘNÍ ROK 1977

	Pokladna Kčs	Spořitelna Kčs	Celkem Kčs
Zůstatek k 1. 1. 1977	313,25	32.135,96	32.449,21
Příjmy: leden - prosinec 1977	13.492,60	69.843,00	83.335,60
	13.805,85	101.978,96	115.784,81
Vydání: leden - prosinec 1977	13.036,95	88.738,32	101.775,27
Stav k 31. 12. 1977	768,90	13.240,64	14.009,54
Účelový kapitál (tiskový fond)			3.893,00
Zbývá provozní kapitál			10.116,54

Přehled příjmů a vydání za rok 1977 :

			Příjmy Kčs	Vydání Kčs
Zápisné nových členů	Kčs	845,-		
Členské příspěvky	"	38.569,-		
Příjem za dotisk Listů	"	3.213,-	42.627,-	
Příprava a tisk časopisu	Kčs	21.789,20		
Dotisk časopisu	"	12.324,16		
Poštovné časopisu	"	4.059,30		38.172,66
Příprava, tisk a prodej publikací			22.405,20	20.085,29
Zájezdy			8.500,-	7.490,-
Spolková místnost				6.871,60
Tiskový fond			596,20	
Pobočky				1.382,40
Investice				1.910,-
Nákup knih				3.457,95
Kurzy pro genealogy a heraldiky			2.145,-	2.327,02
Papír a kovolisty na skladě				3.916,45
Ústřední režie: poštovné	Kčs	1.734,70		
adresní štítky	"	1.000,-		
dopravné	"	567,-		
ostatní režie	"	6.201,20		9.502,90
Průběžné položky			6.659,-	6.659,-
Nevyúčtovaná úhrada			403,20	
			83.335,60	101.775,27
Výsledný schodek za rok 1977			18.439,67	
			101.775,27	101.775,27

Revizoři účtu: Procházka Ladislav
Bočková Marta
Glaserová Marie

Pokladník: Šírl František

V Praze dne 30. ledna 1978

NÁVRH PLÁNU PRÁCE SPRÁVNÍHO VÝBORU GHSP VE FUNKČNÍM OBDOBÍ 1978

Nově zvolený správní výbor se na valné hromadě GHSP dne 7. března 1978 zavázal splnit vedle svých průběžných úkolů, daných stanovami a svým organizačním řádem, tyto úkoly:

I. Na úseku organizačním

1. dokončit organizační řád správního výboru a seznámit s ním členy GHSP,
2. sestavit plán a náplně výborových schůzí a ostatních schůzí a akcí a seznámit s ním členy GHSP,
3. projednat nejméně jednou během funkčního období v přítomnosti delegace místní pobočky GHSP nahromaděné organizační, odborné, finanční a administrativní problémy každé pobočky,
4. uspořádat poradu zástupců poboček GHSP a správního výboru GHSP o koordinaci práce a výměně zkušeností místních poboček GHSP,
5. založit dvě nové místní pobočky GHSP,
6. vydat čtyři čísla Listů GHSP a
7. uspořádat čtyři tématické zájezdy.

II. Na úseku odborné genealogické a heraldické práce:

8. připravit odbornou genealogickou a heraldickou náplň akcí k 10. výročí trvání GHSP v květnu 1979,
9. provést konečnou redakci statí a příloh rodopisné příručky Praktický kurz pro genealogy,
10. doplnit osobní rejstřík k berním rulám ze zbylých a sumárně vydávaných berních rul v Ústavu světových a československých dějin ČSAV,
11. pokračovat ve vydávání Soupisu příjmení V. Saitla podle menších územních celků,
12. podílet se na oslavách 600 let Karla IV. publikací nebo přednáškou,
13. připravit program pro novou historickodemografickou pracovní skupinu,
14. zahájit práce na sestavení genealogického a heraldického hesláře (tezauru) formou kumulovaného rejstříku k časopisům a publikacím s genealogickou a heraldickou tématikou,
15. zajistit náplň pravidelných schůzek genealogů a heraldiků, heraldické kurzy a archivní exkurze a seznámit s ní členy GHSP a
16. doplnit odbornou knihovnu GHSP formou nákupní, darovací a depoziční akce mezi členy GHSP.

III. Na úseku hospodářském a administrativním:

17. zlepšit evidenci změn v členské kartotéce a provoz adresovacího stroje a provést opravy adresních štítků,
18. zajistit základní administrativní práce pro správní výbor v případě nezbytí formou dohody o provedení práce,
19. vybavit knihovnu a archiv vhodnými skříněmi a
20. upravit spolkové místnosti a vchod k nim.

Rudolf Melichar

PÁTRÁ SE ...

V mešťanských rodinách ZAHRADNÍK a LEDERER došlo k několika sňatkům mimo město MLADÁ BOLESLAV, buď v okolí, neb někde v Polabí. Prosíme o laskavé sdělení sňatků mimo Boleslav,(boleslavské matriky mám pročteny), aby bylo možno dokončit rodokmen spisovatel.e - bajkáře Vincence Zahradníka, jehož rodiče byli oddáni též mimo Boleslav. Karel Vyšín, Davle 174.

Žádám o zprávy o rodině pražského magistrátního rady Aloise SEIDLA, bytem v Praze 2, Panská 5 (živ 1798 - 1848), zvláště jsou-li o rodině někde deponovány materiály. Ing. Viktor Genttner, 140 00 Praha 4 - Nusle, Pod vilami 13.

Zabýval se někdo rodem HLADÍKŮ v nejstarším možném období ? Uvítám jakékoliv informace a rád poskytnu údaje o svém bádání, případně nabízím pátrání z prostorů okresů Havlíčkův Brod, Žďár n. S. a okolí. František Hladík, Přibyslavská 114, 582 21 Pohled, okres Havlíčkův Brod.

Listy Genealogické a heraldické společnosti v Praze

Vydává ve volných lhůtách pro své členy Genealogická a heraldická společnost v Praze, 150 00 Praha 5, Holečkova 7. Za věcnou správnost příspěvků, tištěných jako rukopis, odpovídají autoři; autorská práva jsou jim zachována. Bezplatný odběr je vázán na zaplacení ročního členského příspěvku. Řídí pracovní skupina pro vydávání Listů GHSP při správním výboru GHSP ve složení: Karel Bezděk, Václav Elznic, Jaroslav Honc (vedoucí skupiny), Viktor Palivec, a Miroslav Truc. Technická úprava Viktor Genttner.

Únor 1978

Tiskly Středočeské tiskárny, provoz 19, Praha 2.